Petar Ribinski

pisma mladima

26776

600

Petar Ribinski

PISMA MLADIMA

PETAR RIBINSKI

PISMA MLADIMA

Zagreb 1985.

Izdao: Provincijalat Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, Palmotićeva 31, Zagreb
Odgovara: Roko Prkačin, Palmotićeva 31, Zagreb
Tisak: „Plamen", Slavonski Brod

PREDGOVOR

Mladi su uvijek imali svojih problema. Kao, uostalom, i svatko od nas, bez obzira na dob. No problemi mladih posebno su sudbonosni, jer, prvo, o njihovu pravilnom rješenju često ovisi sretna ili nesretna budućnost mlade duše koja ih proživljava, a. drugo, mladi često nemaju nikoga s kim bi otvoreno porazgovarali o svojim problemima. Da bismo im pomogli, izdali smo nekoliko knjiga za mlade. Počeli smo u Opatiji, nastavili u Zagrebu. U knjigama izdanim u Opatiji naznačio sam svoju adresu i ponudio se mladima da ću im pomoći u rješavanju njihovih problema. Neka mi slobodno pišu. Oni su ponudu prihvatili i pisali mi, a ja sam im odgovarao. Tako godinama. Još i danas dobijem poneko pismo. Njihova sam pisma i njihove adrese, razumije se, uništio. Međutim, posjedujem kopije važnijih odgovora na ta pisma, naravno bez adrese kome je pismo pisano.

Prelistavajući te kopije, vidio sam da među njima ima odgovora na pitanja u vezi s vrlo ozbiljnim problemima koje novi naraštaji mladih uvijek nanovo doživljavaju. Zato će ti odgovori, mislio sam, dobro doći i današnjim mladima kao životna orijentacija i kao priprava za budući javni i obiteljski život. Stoga sam izabrao najvažnije probleme, sistematski ih poredao i skupio u knjigu. Svakom pismu dao sam posebni naslov da bi svatko već po naslovu mogao naći problem koji njega zanima, a ujedno i dobiti rješenje tog problema. Nisu sva pisma za sve, ali će pojedini mladi među njima naći svoj problem i rješenje za sebe.

No, budući da su to pitanja koja općenito imaju manje-više svi naši mladi, ova će pisma dobro doći i onima koji s njima rade: da bolje upoznaju koje probleme imaju njihovi vjeroučenici. Jer od njih samih teško će doznati sve što ih zaokuplja, pa i

muči. Mladi se nerado otvaraju javno, u skupini, konkretno, u vjeronaučnoj skupini. Osim toga, vjeroučitelj će na vjeronauku moći iznijeti pojedina pisma s određenim problemom i njegovim rješenjem, i s mladima o tome raspravljati. To već ide lakše, i tu su mladi otvoreniji jer nisu javno dirnuti osobno, premda o tome žele mnogo toga čuti pa zato i u skupini rado razgovaraju.

Anonimnost je onih kojima u mojim pismima odgovaram potpuna. Više se ni sam, zbog njihova velikog broja, ne sjećam, tko su oni kojima odgovaram. Osim toga, u naslovu sam pisma promijenio i ime. Tu vrijedi: nije važno tko, nego što. Onaj „tko" potpuno je nepoznat pa nema bojazni da sam možda zloupotrijebio čije povjerenje.

Petar Ribinski

S A D R Ž A J:

PREDGOVOR 5
PUT K OSOBNOJ KRŠĆANSKOJ ZRELOSTI 11
Pred životnim izborom 13
Put k vrednijem životu 15
Ponuda kršćanskog života 17
Koje životno opredjeljenje? 19
Životna šansa jedne djevojke 21
Tvoje društvo i priprava za život 23
Pjevačima i pjevačicama bazilike
Srca Isusova u Zagrebu 25
Put k savršenijem životu 26
Nešto za duhovni napredak 28
Kako što savršenije slijediti Krista 30
Mladi i Marija 32
Kršćanski odnos prema ljudima 35
Nadoknadi nedostatak vjerske pouke 37
Svijetli primjerom, grij ljubavlju! 39
Uredi odnos s Bogom 41
Ustraj u svojem idealizmu 45
Apostolat bolničarke 46
Odnos prema ukućanima 48
Lijek za nutarnju rastrganost 50
Neraspoložen sam... 52
Neraspoložena u nutrini 54
Kako pomoći mladićima nehajnima u vjeri 56
Osamljenost u armiji 57
Ne volim svog posla 59
Uključi se u studentski vjeronauk 61
Nakon neuspjeha na ispitu 63

Ako si faličnog vanjskog izgleda... 66
Strpljivo u bolesti; i skrupuli su bolest 69
Utjeha u bolesti 71
Ostani vjerna u kušnji! 73
Žalosna Gospa – utjeha u patnji 75
Odgovor na dva pitanja 77
S kratkim rukavima u crkvu? 80

DUHOVNO ZVANJE 83

Želim postati svećenik 85
Htio bi u bogosloviju, a bolestan je 86
Želio bih u samostan, a potreban sam majci 87
Svećenik za volju roditelja? 88
Da postaneš brat pomoćnik u kojem redu? 89
Napušta sjemenište 90
Uvjeti za duhovno zvanje 92
Kako do ostvarenja duhovnog zvanja? 94

TI I ON – TI I ONA 95

Prvi koraci u ljubavi 97
Prva ljubav 99
Neželjeni poljubac 102
Suvišna zabrinutost 104
Već peti u 15. godini kojeg „ludo voliš"! 106
Tko će naći „pravu" djevojku! 109
Zabavljanje s mladićem 111
Kako ćeš se dopasti mladiću 113
Vanjsko ponašanje djevojaka prema mladićima 115
Odnos prema mladiću 117
Nikoga ne volim 120
Kako naći dobrog kršćanskog mladića 122
Da joj obećam trajnu vjernost? 124
Ostani vjeran svojoj djevojci 127
Jednog volim, s drugim se dopisujem 129
Moj mladić hoda s drugim djevojkama 131

Kako da prekinem hodanje s mladićem? 133
Mladić me ostavio 135
Djevojka prema nedopuštenom zahtjevu svojega mladića 137
Ako mu ne udovoljim, ostavit će me! 139
Da li da se udam za svojega sadašnjeg mladića? 141
Sve još može biti dobro 143
Život nakon pada 145
Problemi jednog studenta 147
Govorkanja o tvojoj djevojci 149
Razočarana ljubav 150
Otvorenost prema majci 152
Otvorenost roditeljima 154
Djevojka prema vjerski nepoučenom mladiću 156
Mladić mi ne ide u crkvu 157
Hodam s njim da ga popravim 159
Nisam zdrava, a sad me i mladić ostavio. Što sad? 162
Smisao zaruka 164
Bojim se teškoća u budućem zajedničkom životu 165
U brak bez ljubavi? 166
Da se udam samo zato da ne ostanem neudata? 168
Djevojka prema oženjenom čovjeku 171
Osjećaj ljubavi prema oženjenom čovjeku 173
Mješoviti brak 176
Ženidba s muslimanom 179
Izmiri se i promijeni! 182
Moj se prijatelj vjenčao samo na općini – lijepo žive! 185

ZAKLJUČNA RIJEČ: POUČLJIVOST – ŠTO JE TO? 188

I.

PUT K OSOBNOJ KRŠĆANSKOJ ZRELOSTI

PRED ŽIVOTNIM IZBOROM

Božidare!

Vrativši se kući, našao sam Tvoje veliko i ozbiljno pismo. Rado ću Ti napisati nekoliko riječi da bih Ti pomogao u Tvojoj neprilici jer ne znaš što bi napravio sada kada si završio osmoljetku.

Sudeći po Tvojem pismu, imaš mnogo sličnosti s današnjim mladićima, a ipak se u mnogim stvarima razlikuješ, dakako – odskačeš od njih svojim dobrim svojstvima. Po ovoj dobroj strani tražiš rješenje svojeg problema, a po negativnoj strani mučiš se i ne snalaziš. Moram priznati, teško je tu izaći na čistac. No, ipak, pokušajmo.

Jedan kršćanski mladić u Tvojim godinama, kad stoji pred životom i pita se kojim bi smjerom pošao u taj život, mora imati ovakvo nutarnje raspoloženje: Gdje ću postati vredniji s obzirom na Boga, na bližnjega i svoju dušu. To jest: u kojem ću zvanju više proslaviti Boga, svojeg Stvoritelja, velikog Gospodara neba i zemlje; kad se radi o Isusu, onda se moram pitati gdje ću više uzvratiti Isusu Spasitelju, koji je za naše spasenje dao zadnju kap svoje krvi, gdje ću ga, dakle, moći više ljubiti. S obzirom na brata čovjeka, u kojem ću mu zvanju moći više koristiti, činiti svojem bližnjemu više dobra. A s obzirom na vlastitu dušu, gdje ću je više poljepšati različitim dobrim djelima, više joj koristiti. Onda se ne pita kako će mi biti, nego treba postaviti pitanje kako sam ga malo prije postavio... Tko je tako raspoložen, a takvo bi raspoloženje morao imati svaki kršćanski mladić, lako mu je savjetovati što da učini: ispitaj što je volja Božja s tobom, koji plan ima Bog s tobom. Neke zove u viši,

savršeniji stalež, a to je svećenički i redovnički, druge želi imati u svijetu, da u svojoj okolini čine dobro... Zatim se postavlja pitanje koje su sposobnosti i sklonosti pojedinca da bi lakše mogao odlučivati koje će zvanje uzeti. Npr., oni koji su pošli u učiteljsku službu imaju veliko veselje za to zvanje.

Dakle: gledaj što kod Tebe odlučuje o Tvojoj životnoj odluci. Svakako, ne smije to biti strah da će Ti nešto biti teško, neugodno, nego gdje ćeš biti vredniji, gdje ćeš više učiniti za Boga, bližnjega i svoju dušu. To, dakako, ne znači da moraš ići u samostan ili za svećenika. Ako netko nema za to zvanja, kao svećenik ili redovnik ne samo da ne može činiti dobro za Boga, bližnjega i svoju dušu, nego će, naprotiv, Boga i osramotiti, bit će štetan za bližnjega, a svoju će dušu upropastiti. Ali – ako netko doista osjeća da ga Bog zove u viši stalež, dakle u svećenički ili redovnički, ne smije pri odlučivanju misliti na to hoće li mu ondje biti teško ili neće. Jer – ako Bog daje zvanje, daje i snage da se težak život prihvaća s radošću i veseljem i uživa veliko nutarnje zadovoljstvo.

Eto, dragi Božidare, toliko bih Ti imao odgovoriti na Tvoje pismo. Da zalazim u pojedinosti, nije mi moguće jer Te ne poznajem. To može samo netko tko Te dobro pozna. Pa ako je to Tvoj župnik, ne bi bilo pametno da zbog nekog neodređenog straha ne pođeš k njemu i ne upitaš ga! Uostalom, Ti si vrijedan i pametan mladić, i ja sam uvjeren da ćeš sve dobro odlučiti, a da bi to mogao sigurnije učiniti, moli se Bogu, a i ja ću Te preporučivati velikom Bogu da bude uz Tebe, te da u život pođeš onim putem koji Ti je on zacrtao u svojoj Providnosti. To Ti od sveg srca želim!

PUT K VREDNIJEM ŽIVOTU

Marjane!

Tvoje sam dugo i lijepo pismo triput pročitao, u tri dana razmaka. Obradovalo me je. Iz njega, naime, vidim da si i Ti jedan od mnogih mladića koje sam sam znao susresti, a koji su puni dobre volje da budu vrijedni. Zadrži tu dobru volju, to je moj prvi savjet, i sigurno ćeš doći do cilja.

Marjane! Savjetnika, pišeš mi, imaš mnogo, i sve su to inteligentni ljudi, žele Ti dobro. Što da Ti onda još i ja svjetujem? No, kad tražiš savjet, dat ću Ti ga vrlo rado.

1. Na svaki način nastoj trajno živjeti – po posvetnoj milosti – nadnaravnim životom duše, u nutarnjoj vezi s Bogom. Ako je u tu svrhu potrebna molitva, primanje sakramenata, možda i češće nego dosada, svladavanje, itd., sve će to biti potreban uvjet da sačuvaš prijateljsku vezu s velikim Bogom, i Ti ćeš to prihvatiti kao nešto samo po sebi razumljivo.

2. Budi ono svjetlo iz Evanđelja kojim Gospodin naziva svoje učenike. „Vi ste svjetlo svijeta." A svjetlo – to znaš – svijetli i grije. *Svijetli.* Svojim dobrim primjerom moraš svima oko sebe (i kod kuće i izvan nje) davati primjer kako i oni treba da rade, da žive, da se ponašaju, ukratko: kakav treba da je i njihov život da bi i oni bili vrijedni članovi ljudske zajednice, dobri Kristovi vjernici i da tako – puni dobrih djela – sretno stignu k svojem konačnom cilju, k Bogu. *No svjetlo i grije.* Ti moraš svoje srce odgojiti da bi imalo osjećaja za brata čovjeka, tko god i kakav god on bio, vrijedan ili nevrijedan Tvojeg plemenitog osjećaja... Moraš tim osjećajem pomagati bližnjega: od molitve koju ćeš prikazivati za druge sve do konkretnih djela. Dakle, tko god dođe u Tvoju blizinu mora osjetiti da Ti nisi kao toliki drugi, već da si Božji čovjek, kršćanin pun Boga! Onda si onopravo svjetlo koje po želji i zapovijedi Kristovoj mora biti svaki njegov vjernik.

3. Nastoj da postaneš pravi stručnjak u svojem zvanju. Iz dvaju razloga: s jedne strane, to je Tvoja staleška dužnost, a, s druge, time možeš bratu čovjeku učiniti mnogo dobra. Tada će Ti učenje biti nešto ne samo po sebi razumljivo nego i nešto na što ćeš se dati svom energijom. Na njega ćeš upotrijebiti sve svoje vrijeme i sve svoje sile! I nećeš morati slušati onaj svakom učeniku tako dosadan: „Uči, uči...!"

Sve je to lijepo, reći ćeš mi, no kako da sve to izvršiš? U tu svrhu svjetovao bih Ti ovo:

4. Nađi sebi u Rijeci stalnog ispovjednika, duhovnika koji će Te dobro upoznati i pomagati Te u Tvojem ozbiljnom nastojanju. Kod njega ćeš se redovito ispovijedati, a katkad se s njim i izvan ispovijedi porazgovarati o svojim problemima. Može se to učiniti i pismeno, ali to je više za one koji su u osamljenim mjestima pa nemaju pri ruci zgodnog svećenika. No u Rijeci imaš veliki izbor i neće Ti biti teško naći nekoga tko Ti odgovara, i tko će Ti moći i htjeti biti pri ruci.

Što se tiče one djevojke, sve još nije prekasno. Svakako je za nju bolje, a i za onoga čija će biti, ako je roditelji čuvaju. Pretpostavljam, dakako, da se ona inače pametno sprema za zajednički život i na pravu ljubav. A kad predvidiš da ćeš se za otprilike godinu dana moći vjenčati, onda je potrebno zajedničko izlaženje i razgovaranje da se međusobno upoznate i spoznate hoćete li jedno drugome odgovarati. Kad budeš ozbiljan s obzirom na svoju pripravu za službene dužnosti, onda, sigurno, njezini roditelji neće braniti da se sastajete i upoznajete.

Sve ovo što sam Ti napisao može se nekome činiti kao stanovito sputavanje mladenačke slobode, ali – vjeruj mi, mladi prijatelju, među mladićima koje sam kroz duge godine rada s njima susretao, najsretniji su i najveseliji, najviše „mladenački" upravo oni koji su se ozbiljno trudili da se ravnaju prema načelima koja sam Tebi iznio. A danas su sretni i vrijedni očevi obitelji. Ti još imaš vremena da biraš hoćeš li ovako ili drukčije. Uvjeren sam da ćeš dobro izabrati!

PONUDA KRŠĆANSKOG ŽIVOTA

Dario!

Na mojem pisaćem stolu još stoji Tvoja božićna čestitka, premda sam druge već davno spremio u ladicu. Hvala Ti na dobrim željama za Božić, a želje za novu godinu od srca uzvraćam. Sjećanje na Tebe uvijek mi je drago, jer se sjetim solidnog mladića kojeg sam upoznao kao takva, a – nadam se da si to još uvijek.

No ujedno me nešto stisne oko srca pri pomisli da ideš u život a da pravo ne znaš kamo ideš. Nedostaje Ti sigurna životna orijentacija koju čovjek može imati samo onda kad život gleda s Božje i vječne perspektive. Pa – kad se i Ti, kako vidim iz Tvoje svakogodišnje čestitke za Božić i novu godinu, sjećaš mene, osjećam dužnost da Ti pomognem da dođeš do jasne životne orijentacije. Što misliš o tome? Već si dovoljno velik da možeš samostalno prosuđivati, ali moraš imati materijal koji ćeš prosuditi. Taj materijal sadržaj je istina o čovjeku, o Bogu i blaženstvu koje nam sam Bog nudi nakon našeg zemaljskog života u svojem lijepom raju, ali i istina o odgovornosti koju čovjek ima ako prezre Božju ponudu i živi po vlastitu nahođenju, bez obzira na ono što Bog od čovjeka traži u ovom zemaljskom životu. Radi se, dakle, o temeljitoj vjerskoj pouci. Pa – kad je čovjek dovoljno poučen i svojom je slobodnom voljom prihvatio te istine, te nastoji po njima urediti svoj život, onda čestitke za Božić ili za Uskrs imaju puni smisao. Nije to samo puki običaj i osobno sjećanje, koliko god nam to sjećanje bilo drago, nego naše čestitke imaju duboki sadržaj, izražavaju vjeru u velike životne i Božje istine, a ujedno izražavaju želju da jednom doista

postignemo sve ono što Bog obećava onima koji ga ljube. A to je – prema riječima apostola Pavla – nešto što „ljudsko oko nije vidjelo, ljudsko uho nije čulo, niti je srce ljudsko osjetilo". Bog nam želi dati nešto što nadilazi svako ljudsko poimanje, nešto što je veće od svega onoga što ovdje na Zemlji možemo doživjeti...

Što misliš, Dario, ne bi li Ti ozbiljno shvatio svoju vjersku pouku pa da pođeš u život kao svjestan kršćanin (ta kršten si!) i činiš dobro prolazeći ovim životom, idući putem koji sigurno vodi k Bogu, našem zajedničkom Ocu? Imaš u Rijeci prilike primiti pouku – ili u sjemeništu ili na Žabici kod oo. kapucina. A ako želiš, poslat ću Ti prije toga poneku prikladnu knjigu da dobiješ neke temeljne pojmove... Piši mi što misliš.

KOJE ŽIVOTNO OPREDJELJENJE?

Silvija!

Žao mi je što je u Tvojem životu pošlo drukčije nego što si bila zamislila. Ali nije to nimalo tragično! Još si mlada, još se možeš lijepo usmjeriti – što je najvažnije – još možeš mnogo dobra u životu učiniti budeš li išla za tim da Bogu vjerno služiš, a po tome, prema njegovoj zapovijedi, činiš dobro bližnjemu oko sebe...

No – što da činiš? To što sada ne osjećaš želju za udajom ne znači da tu želju nećeš dobiti ako se upoznaš s mladićem kojeg ćeš zavoljeti. To bi bilo najsretnije rješenje Tvojeg problema. Zato što ipak imaš osmoljetku i nešto gimnazije, gledaj da se zaposliš. Što bliže kući, to bolje. Možda u Banjaluci.

Što se tiče samostana koji spominješ, Tvoj dosadašnji život ne bi zapravo bio zaprekom da pođeš u njega. Više bi tome bila zapreka Tvoja nestalna narav. A k tome, u samostan se ne ide zato što čovjek ne zna kuda bi i što bi sa životom, nego iz nutarnjeg poziva da se posebnim samostanskim životom posveti Bogu i bližnjemu. Baš zbog tog nutarnjeg poziva, a to je Božji poziv – Bog daje takvu velikodušnu želju – čovjek ostavlja svoje namještenje i svoj položaj, pa i mladenačku ljubav, premda mu je sve to na raspolaganju, i sretan je u životu. Ako, dakle, nemaš tog nutarnjeg poziva za savršenijim životom, nema smisla niti pokušavati uzimati na sebe takav život. Za Tebe bi, dakle, sada bilo najvažnije da se negdje zaposliš. Ne kao kućna pomoćnica. Ta Ti si tako inteligentna, imaš tako krasan stil i divan rukopis. Bilo bi dobro da se negdje zaposliš i usput završiš večernju školu za kvalifikaciju. Nije to nemoguće. A dosad nisi na

ulici, kod kuće si, kod majke. Budi dakle dobre volje i mirno se okreni. Neka Ti u tome pomognu Tvoji poznati, možda koji rođak. Do jeseni ćeš sigurno nešto naći.

A dok si kod kuće, budi majci dobra. Budi dobra svima oko sebe. Svaki dan misli na to kako ćeš nekoga posebno razveseliti, nekome pomoći. Izvježbaj se tako da budeš svima dobra, te da Ti to prijeđe u krv. To je najbolja priprava za život. Pa kad se jednom nađeš s osobom koja će biti vrijedna Tvoje ljubavi i Tvoje pažnje i Ti je zavoliš, on će i Tebe ovakvu lakše zavoljeti.

No, da bi takva doista bila, potrebna Ti je Božja pomoć. Stoga čuvaj Boga u svojem srcu po posvetnoj milosti, moli se, vrši svoje vjerske dužnosti, redovito primaj svete sakramente. Tko je tako blizu Gospodinu, On ga posebno vodi u životu, dok ga, puna dobrih djela, ne dovede u sretnu vječnost. Kušaj to shvatiti i provesti u životu. A to Ti, kao i da se što prije sretno snađeš, od srca želim i od Boga za Tebe molim.

ŽIVOTNA ŠANSA JEDNE DJEVOJKE

Valerija!

Veselim se skupa s Tobom što si sretno položila prijemni ispit! I čestitam Ti! Uvjeren sam da ćeš u školi lijepo napredovati. Samo ne zaboravi da su za dobar napredak i uspjeh potrebne dvije stvari: naš ozbiljan, solidan rad i – Božji blagoslov. Pa ostani uvijek u nutarnjoj vezi s Bogom molitvom i svetim sakramentima, osobito pričešću. Ništa ne škodi što Ti je ispovijed nešto teža. Zato se i zove sakramenat pokore! No Ti svladaj tu teškoću i bojažljivost, pa, kad god je potrebno, nastoj se ispovjediti, a svakako pokušaj da se svake nedjelje pričestiš. Tako novi tjedan uvijek počni s Isusom u srcu i – ozbiljno uči pa će Tvoje školovanje sretno završiti. I – nek Ti ne bude žao što nisi mladić, jer i kao djevojka možeš mnogo učiniti za bijedne duše koje žive u tami poganstva. Sigurno si već čitala knjižicu „Smiješak koji osvaja svijet"? Ako nisi, potraži je kod župnika. On je, sigurno, ima. Pročitaj je i vidjet ćeš koliko časna sestra može učiniti za duše! Uostalom, i „Glas Koncila" donosi od vremena do vremena slične vijesti. Bila bi stoga vrlo lijepa gesta kad bi se u to pitanje malo više uputila i već sada pomagala drugima da budu bolji, a – ako bude volja Božja – da jednom i sama postaneš misionarka!

Drago mi je što imaš toliko koristi od „Dnevnika Ane Marije". Ulaziš u dob u kojoj je ona počela pisati svoj Dnevnik. Ponajprije, čestitam Ti Tvoj petnaesti rođendan! A Ti pođi putem samoodgoja slično Ani Mariji, i – na svoj osamnaesti rođendan bit ćeš joj slična.

Žao mi je zbog tate. On, sigurno, nije ništa kriv. No to će se,

jamačno, uzeti u obzir i neće sve biti tako strašno kao što je prva presuda.

Neka Ti ne bude odviše žao što ne možeš na Korčulu. Prema mojem mišljenju, Ti si još ipak premlada da bi mogla pozitivno ocijeniti sve što bi vidjela na moru, plaži, itd. Bit će vremena i za more, kad budeš malo starija, i onda ćeš imati više koristi, a manje štete. Jer, moram priznati, vidio sam u Opatiji da mnoge djevojčice pođu s mora kući mnogo drugačije nego što su došle na more. A ta je promjena, kod premladih i još neizgrađenih, gotovo uvijek nagore, a ne nabolje.

Sigurno već spremaš knjige, i to s veseljem. Pa – želim da to veselje zadržiš za cijelo vrijeme školovanja! Ujedno Ti želim svako dobro!

TVOJE DRUŠTVO I PRIPRAVA ZA ŽIVOT

Marko!

Tvoji me odgovori na našu anketu nisu posebno iznenadili jer su posve slični odgovorima većine današnjih katoličkih mladića Tvoje dobi. Većine, kažem, ne svih. Ima danas svakakvih mladića. Ali doista ima i dobrih, punih velikih planova za život; mladića koji žive posve po diktatu svoje dobro odgojene savjesti. To su uglavnom mladići koji imaju zdravu katoličku sredinu. Ti je, kako pišeš, nemaš. A to je prvo što bi morao naći. Jer – dokle god se budeš redovito u svoje slobodno vrijeme (drugo je za vrijeme škole!) sastajao s društvom koje je nezdravo, i Ti ćeš biti duševno bolestan. Ne znam ima li vaš kapelan u župnoj crkvi vremena da se bavi vama mladima, ili je on zadužen samo za filijale, dok ste vi pod vodstvom župnika. Ako kapelan vodi kakvu vjeronaučnu skupinu, pridruži se njima. Pozdravi kapelana u moje ime. Bio sam mu u bogosloviji duhovnik i profesor. Ako se u župi ne bi uspio pridružiti takvoj skupini mladih, pokušaj kod franjevaca. Dogovori se s jednim od njih koji Ti odgovara, i s njim rješavaj svoje probleme. No, o tome poslije. Dakle, pridruži se zdravoj skupini i budi s njima u slobodno vrijeme. To je prvo.

Drugo, ako želiš vodstvo, eto, kod franjevaca ćeš, sigurno, naći nekoga tko Ti odgovara. Kod njega se ispovijedaj i počni redovito pohađati svetu misu. Čudim se kako netko tko vjeruje može biti neredovit u toj važnoj dužnosti: da se svake nedjelje i blagdana nađe pred Gospodinom u njegovu hramu, tu posluša Božju Riječ, sudjeluje kod velike novozavjetne Žrtve u kojoj se sam Krist Gospodin nanovo žrtvuje za nas... Dakako, ne smiješ zaboraviti i svagdanju molitvu!

Treća je stvar: Čitaj knjige pisane za mlade. Franjevci će imati mnogo takvih knjiga. Posudi i čitaj.

Posebno je poglavlje: ljubav. Iz „Dnevnika Ane Marije" dobit ćeš jasniji pojam o tome što je zapravo ljubav i kako joj mlad čovjek mora pristupiti da jednom bude sretan. A dobru djevojku teško ćeš naći u krugu onih koji su daleko od Boga, pa ni uvijek među onima koji idu u crkvu i pjevaju u crkvenom zboru. No svakako će se tu lakše naći neka vrijedna koja će Ti odgovarati.

Ostaje još pitanje: perspektiva za život, za budućnost. Danas, kao nikad, jedan mladi katolik ima perspektivu za velik i vrijedan život. Ne znači to uvijek i financijski prvorazredan život, premda se to ne isključuje samo po sebi. Poznajem mnoge, npr. inženjere, koji su financijski vrlo dobro osigurani, a koji su i katolici prvoga reda i svima oko sebe svijetle poput luči. A luč – plamen – svijetli i grije: svijetli dobrim primjerom kršćanskog života, no ujedno i grije iskrenom dobrotvornošću. Zašto i Ti ne bi bio takav?

PJEVAČIMA I PJEVAČICAMA BAZILIKE SRCA ISUSOVA U ZAGREBU

Dragi mladi prijatelji!

Pismo koje mi je napisao Vaš predstavnik ugodno me je iznenadilo. A i obradovalo. Ta sedam i pol godina bili smo zajedno: ja vaš dirigent, vi moji pjevači!

No Vaše mi je pismo drago iz još jednog razloga. Naime, mnogo pisama primam od mladića i djevojaka pojedinačno ali i od skupina, recimo sa sata vjeronauka, no vaše je pismo nešto posebno. Dok druga pisma sadrže različita pitanja na koja treba da odgovorim, ili su jadikovke koje moram stišati u mladim srcima, vaše je puno poleta, svježine, prave mladenačke vedrine! I zato mi je ono vrlo drago.

Vaša blizina velikom Srcu Božjega Sina, u čijem svetištu pjevate, vidi se, nije bez utjecaja tog Božanskog Srca na vaša mlada srca! Njemu hvala, a vama čestitam na milosti koju vam je Božja Providnost udijelila kad vam je dala priliku za tu sretnu blizinu vašeg srca Srcu Božjega Sina!

Pjevajte i dalje u bazilici Srca Isusova, a moja je molitva: neka vam Gospodin pomogne oblikovati vaša mlada srca prema uzoru velikog Isusova Srca!

PUT K SAVRŠENIJEM ŽIVOTU

Lidija!

Vrlo mi je drago (kao, sigurno, i svim Tvojim mušterijama!) što si uslužna i ljubazna u trgovini. No pripazi još na ovo: da posvetiš sav svoj svagdanji posao i svoje ponašanje prema kupcima. Ujutro sve prikaži dragom Bogu, neka bude njemu na slavu, za obraćenje grešnika, za Tvoje posvećenje... Pobudi i druge slične dobre nakane, sve zajedno ili u pojedini dan pojedinu od njih. Preko dana budi posve dobra, katkad se sjeti svoje nakane i obnovi je. Tako ćeš posvetiti svoj posao. Pred ljudima ćeš se ponašati fino i uljudno, a pred Bogom ćeš tim svojim ponašanjem stjecati kreposti i zasluge, svaki ćeš dan poljepšavati svoju dušu i, dakako, bit ćeš Bogu sve draža. A to je silno velika i važna stvar!

Što se tiče samog poslovanja, potpuno se slažem s Tvojim mišljenjem da čovjek ne smije ni u čemu, pa ni u malenkosti oštetiti pojedinog kupca. Ako negdje na kraju pri obračunavanju nedostaje novca ili materijala, treba dobro pogledati gdje je tome razlog, ali nipošto na račun manjka prikraćivati kupce. Uostalom, svagdje je tako da se dio robe odbije na račun toga što se nešto pokvari, pogotovu ako se prodaje voće. Tu dobar postotak otpadne, i to se pri obračunavanju uzima u obzir. Ali ne samo kod voća, nego i inače kod materijala. Razgovaraj o tome sa šefom, odnosno s kolegama u Radničkom savjetu. Neka se zbog toga uzme u obzir manjak koji će biti ustanovljen, a trošak neka podmiri poduzeće, a ne Ti. To se – kad netko radi savjesno kao Ti – može mirno i otvoreno urediti sa svim

osobljem i nitko ti neće prigovarati da si kriva zbog nestalog manjka, pa nećeš morati niti platiti.

Što se tiče velike ispovijedi, redovito je najbolje da se ona obavi kod svećenika koji će Ti biti redoviti ispovjednik, pa se prepusti njegovu vodstvu u duhovnome životu. Može to biti i Tvoj župnik. On je doduše još mlad, ali je vrlo ozbiljan i dobar, pa bi mogao biti od velike koristi i Tebi i sličnima u župi. A bilo bi mu i drago što u njega imate povjerenja, jer – uostalom – on živi dan i noć za vas, za svoje župljane. Inače ovakve se velike ispovijedi obavljaju za vrijeme misija ili kakve duhovne obnove, za vrijeme duhovnih vježbi, ako ih netko može obaviti. Ako ne predviđaš da će Ti takvo nešto uskoro biti moguće, onda obavi svoju veliku ispovijed prigodom kojeg većeg blagdana, na pr. prije blagdana Krista Kralja ili Bezgr. Začeća Blažene Djevice Marije.

I još nešto: ako misliš da ne bi nikako išlo da tu veliku ispovijed obaviš kod svojeg župnika, skoči jednom u Pulu pa učini to u crkvi svetoga Ante.

Toliko za sada, jer – čeka me još nekoliko pisama na koje bih želio još danas odgovoriti, da ne bi predugo čekala.

NEŠTO ZA DUHOVNI NAPREDAK

Jelena!

Hvala na lijepom pismu i dobrim željama za novu godinu. I ja Tebi želim svako dobro te da u novoj godini još više ljubiš dragoga Boga. Kako da tu ljubav posebno posvjedočiš? Nešto ću Ti predložiti, i to će biti odgovor na Tvoje pitanje u pismu: kako da u novoj godini posebno napreduješ u duhovnome životu, tj. u svojoj vezi s dragim Bogom.

Jesi li čula za svetoga Kristofora? Za njega pripovijeda stara kršćanska legenda da je bio vrlo jak i želio je činiti dobro. U tu svrhu zadao je sebi dužnost da preko rijeke zabadava prenosi putnike. Nakon mnogo godina tog dobrog djela dođe k njemu neki lijepi dječak i zamoli da i njega prenese na drugu obalu. Kristofor ga stavi na rame i ponese. Ali – što je dublje gazio u vodu, dječak je postajao sve težim... Kristofor mu rekne: „Čuješ, teško je tebe nositi!" A dječak mu odgovori: „Još danas ću te nagraditi za tvoje dobro djelo što zabadava prenosiš nas putnike!" I dječak iščeznu. Bio je to mali Isus. Još istoga dana Kristofor je umro i – pošao u nebo po nagradu. To je legenda.

No, promisli malo, ne bi li Ti mogla biti moderna Kristoforka? Da nosiš Krista, ne na ramenima nego u srcu – po milosti i po čestoj, pa i svagdanjoj pričesti? Tvoja je kuća blizu crkve u kojoj se misa služi i ujutro i navečer. Treba ti samo nekoliko koraka i u crkvi si. Tu primi Isusa u svoje srce i ponesi ga u svoju obitelj, nosi ga u školu, nosi ga na ulice gdje su toliki ljudi koji ga nemaju u svojemu srcu... I po Kristu kojeg nosiš u srcu posvećuj sve ljude s kojima se susrećeš...

Nije to baš lako, teško je nositi Isusa, kao što je to bilo teško i legendarnom Kristoforu. Teško je živjeti tako da milost Božja

bude stalno u našem srcu, i da njegova ljubav nikad ne utrne u srcu, ali – to je silno potrebno, to je zadaća nas kršćana. Bila je to zadaća kršćana svih vremena, u svako doba povijesti, a i danas je, kad oko nas ima toliko krštenih duša koje se udaljuju od Boga. Mi im moramo biti ZNAKOM po kojem će spoznati da biti kršćanin znači: biti dobar, biti pun ljubavi prema svim ljudima, biti savjestan na poslu, biti uslužan, lijepo se ponašati, imati čist rječnik, biti primjer vedrine i smirenosti, pravog dubokog veselja koje obuzima dušu koja je svijesna da u srcu nosi Krista, svjesna da po Kristu čini dobro pa je korisna čovjeku, svjesna i toga da se svakim danom sve više bliži susretu oči u oči s Kristom i za svim onim lijepim što je Bog pripravio onima koji Njega ljube... Kažem, nije to lako, to zna biti i teško kao što je i Kristoforu bilo teško nositi Malog Isusa. I Tebi će koji put biti teško, ali – primaj Isusa svaki dan u srce i On će Ti pomoći: i da Njega nosiš u taj svijet, i da oko sebe činiš dobro, pa tako u novoj godini uvelike uznapreduješ u vrijednosti pred Bogom i u koristi za brata čovjeka.

KAKO ŠTO SAVRŠENIJE SLIJEDITI KRISTA

Amalija!

Rado ću Ti odgovoriti na pismo, premda Tvoji problemi nisu posebno veliki. Strpi se malo, još koju godinu, i mnogo će toga otpasti samo od sebe, jer su mnoge od Tvojih teškoća sasma uobičajene za Tvoju dob.

Od svih Tvojih želja najvažnija je da želiš slijediti Krista. Kako ćeš to ostvariti? Spoji tu želju s onom drugom koju također iznosiš u pismu: da činiš bližnjemu dobro. Krist sam posve jasno kaže da sve što smo učinili jednome od najmanje braće njegove prima kao da smo Njemu učinili. I bila bi neistina kad bi netko mislio da slijedi Krista a svim svojim silama ne bi nastojao činiti dobro bližnjemu. I obratno: Ako netko iz ljubavi prema Bogu i Kristu čini bližnjemu dobro gdje god može, taj najbolje slijedi Krista, koji je – kako za Njega kaže Evanđelje – prolazio ovom zemljom čineći dobro.

Na koji ćeš način činiti dobro? Eto, počni odmah od svojih ukućana, pa više misli na druge nego na sebe. Neka Ti ne prođe dan a da nekoga od njih posebno ne razveseliš, pomogneš im, na zgodan način nekoga posavjetuješ... Potom to isto nastavi u školi, u susjedstvu, prema svakom čovjeku s kojim se susretneš. Budi vedra, vesela i to vedro kršćansko raspoloženje širi oko sebe; budi spremna da priskočiš u pomoć ako nekome treba pomoći; budi sa svima ljubazna, blaga – u mislima, riječima i djelima. To je slika kršćanske djevojke. Pa i kad Ti se približi koji mladić i zaželi Tvoju ljubav, i prema njemu budi takva. Dakako, u potrebnom odstojanju koje traži Tvoja kršćanska čistoća i pošten ženski obraz. Onda će Ti savjest ostati mirna, a

bit ćeš draga mladiću. On će Te, ako je pošten i ozbiljan, iskreno poštovati i – još više zavoljeti.

Svakom se čovjeku u životu dogodi da doživi nešto neugodno. Nemoj mnogo na to misliti ako sama doživiš nešto takvo. Pomisli koliko na svijetu ima ljudi koji imaju mnogo veće nevolje i neprilike, pa, unatoč svojoj neprilici, budi ipak vesela što je Tebi i ljepše i lakše nego njima. Okreni se oko sebe ne treba li netko Tvoju pomoć i zaboravit ćeš svoju nevolju. Sunce će opet sjati u Tvojem srcu.

Matematika Ti je velika briga, pišeš. No složi se s kojom drugaricom pa skupa izrađujte domaće zadatke, skupa vježbajte. A Ti njoj pomozi možda u kojem drugom predmetu. To će Ti mnogo pomoći da svladaš ono glavno u matematici i dobiješ dobru ocjenu.

Da li Bog šalje patnje i križeve? Većinu križeva čovjek sam sebi priskrbi. Katkad i Bog zna poslati kakvu kušnju, znamo to iz Svetoga pisma, i onda – kad uvidimo da doista nismo krivi teškoći koja nas je zadesila, primamo je iz Božje ruke strpljivo i onako kako sam Ti malo prije napisao: nema smisla mnogo jadikovati. Mnogo je bolje i u takvim časovima misliti na druge, pa će nam naš križ biti lakši, a uz to ćemo učiniti dobro i svome bližnjemu, što ujedno znači učiniti dobro samome Kristu Gospodinu.

Mislim, napokon, da je suvišno naglasiti kako se ne smiješ obazirati na podrugivanja ili predbacivanja ukućana, što je Tvoja zadnja teškoća, kad se radi o nedjeljnoj svetoj misi, o svetoj pričesti koju bi trebala primati svake nedjelje. Sve to podnesi i prikaži Spasitelju kao naknadu za njihovu mlakost prema Njemu.

Eto nam doskora proljeća! Priroda će procvasti i razveseljavati sve ljude koji je doživljavaju. Neka, Amalija, i u Tvojem srcu procvate divno proljeće dobra i kreposti te razveseljuje sve oko Tebe. I neka to divno proljeće prati sve godine Tvojeg mladenačkog života. To Ti želim i od Boga molim za Tebe!

MLADI I MARIJA

Glorija!

Tražiš ideal–uzor za svoj život? Imaš ga: onu veliku ženu koja nam je rodila Isusa. Promatraj nju, nju nasljeduj: njezine kreposti, njezinu vjernost Bogu, njezinu ljubav prema ljudima.

Od Marijinih kreposti želim Ti posebno preporučiti krepost svete čistoće, vrlo potrebnu mladoj duši. Marija je u tom nešto izvanredno. Ona je bez grijeha začeta. Kao buduća Isusova Majka, nije smjela biti taknuta ni istočnim grijehom, iako taj grijeh nije naša osobna krivnja. No ne samo to. Marija je i poslije u životu sva čista, djevičanska. A to je u njezino doba bilo nešto nečuveno.

Naime, svaka je židovska žena željela imati potomka, ne bi li se iz njezina roda rodio jednom očekivani Mesija. Zato su se sve židovske djevojke udavale. A Marija, skromna nazaretska djevojka, usred takva shvaćanja i među takvim djevojkama, obećala je Bogu vječno djevičanstvo, to jest da će ostati djevicom čitav život. Jedina njezina ljubav bit će Bog!

Ali, ima li ta njezina čistoća i danas neko značenje? I za Tebe, današnju djevojku?

Neka nam na to pitanje odgovori jedan svjetski putnik, inače protestant. On piše: „Mnogo sam putovao po svijetu, vidio sam mnoge ljude i mnogo toga. Na kraju sam zaključio: ono što je današnjem svijetu najpotrebnije, ideal je čistoće i nevinosti. Katolici imaju takav ideal: Isusovu Majku, Djevicu Mariju."

Ima potpuno pravo! I kamo sreće da danas imamo mnogo onih koji u svojem životu nasljeduju taj ideal čistoće, Djevicu Mariju!

No ipak, nije li to nerealna želja? Danas, u naše vrijeme, govoriti o čistoći, o djevičanstvu, nije li to nešto zastarjelo? Zar je danas moguće da netko u Tvojim godinama živi čisto, djevičanski?

Doista, čovjek bi gotovo bio spreman odgovoriti negativno. Tako su u Marijino vrijeme mislile židovske majke i njihove kćeri. Kad, eto, usred takva svijeta javlja se nazaretska djevojka Marija i čini nešto sasvim suprotno!

A reći ću Ti: isto je i danas. Usred ovakva svijeta i danas ima mladih koji žive čisto. Kad sam došao u Opatiju, našao sam dvanaest djevojaka sa zavjetom čistoće do ženidbe. Usred turističke Opatije! I da si vidjela kako su bile vrijedne, drage, vesele! Svjesne svojeg blaga koje su nosile u srcu, svjesne svoje blizine Isusovoj Majci. A gdje je majka, nije daleko ni njezino dijete; gdje je Marija, nije daleko ni njezin Sin: Isus!

A što imaš od takva života? Vrlo mnogo.

Jesi li već ikad mislila na to kako je Bog nagradio Marijinu velikodušnost? Izabrao ju je za Majku svojem Sinu.

A misliš li da će Bog biti manje darežljiv prema onim mladima koji i danas, u našim prilikama, žive čisto, nasljeduju u tome Isusovu Majku? O, bit će to velike duše koje će svojim životom pridonositi spasenju svijeta, kao što je i Marija pridonijela rodivši nam Spasitelja.

Naša je dužnost i naša veličina u ispunjenju te dužnosti: da činimo čovjeku što više dobra. A gledaj, koliko je Marija učinila dobra čovječanstvu? I time što nam je rodila Spasitelja i time što je svojim patnjama sudjelovala u spasenju ljudi i time što kroz stoljeća boravi među nama i neprestano nam dijeli brojne milosti najrazličitije vrste: zdravlje duše kao utočište grešnika, zdravlje tijela kao zdravlje bolesnih i tolike druge.

Nećeš li i Ti, nasljedujući Mariju, također učiniti mnogo dobra čovjeku? Jer, slijedeći Mariju, doći ćeš u Isusovu blizinu. „Per Mariam ad Iesum – Po Mariji k Isusu", govorili su već davno kršćani.

A s Isusom u srcu, imat ćeš otvoren pogled na nevolju brata čovjeka i ljubavlju kojom ljubiš Isusa ljubit ćeš i njegovu braću. Ta ljubav neće biti nešto apstraktno nego čisto konkretno u djelima ljubavi.

I još pitaš, što imaš od takva života!

Pitaš me u pismu i ovo: jesam li sam susreo lijepih mladih duša? Odgovaram Ti: jesam. No to su uvijek bile duše koje su nasljedovale Mariju. A po njoj su se najviše približile Isusu.

Budi i Ti, Glorija, takva. Takva suvremena djevojka. A jednom mladiću reći ću isto: Budi i ti takav, takav suvremeni mladić!

KRŠĆANSKI ODNOS PREMA LJUDIMA

Emanuela!

Kao odgovor na Tvoje pitanje, donosim Ti tekst iz jednog njemačkog časopisa za mlade:

ISUS: Isus objavljuje Evanđelje – radosnu vijest! Zato počinje s blaženstvima. Prema ovom imaju se ravnati oni koji žele biti kršćani, a kršćani će, dakako, biti blaženi. I na ovom svijetu po nutarnjem zadovoljstvu i nutarnjem miru, a potom vječno blaženi nakon smrti na drugome svijetu.

To je sve protivno tjelesnom čovjeku, onako prirodno pokvarenom kakva ga je Isus našao na Zemlji kad je došao među nas ljude. Zato Isus hoće da kršćani budu *novi ljudi.*

Novi čovjek u sebi: Blago siromašnima duhom jer njihovo je kraljevstvo nebesko.

Blago čovjeku koji je svjestan svoje bijede, svoje grešnosti, neznatnosti. On nema Bogu što pružiti, pokazati, čime se pohvaliti. Osjeća slabost, ali i to da potpuno ovisi o Božjoj milosti. No baš ta Božja milost njegova je snaga, a Božje milosrđe njegova utjeha. Što dobra ima, primio je od Boga. „Što imaš da nisi primio?", pita sv. Pavao. „A kad si primio, zašto se ponašaš kao da nisi primio?" I kad bi samo raspolagao s tim kako treba, ali čovjek osjeća da je slab upravitelj Božjih darova. Tako novi čovjek sve svoje pouzdanje stavlja u Boga, a Bog ga napunja svakim duhovnim blagom, jer „Bog se protivi oholima, a poniznima daje svoju milost"!

TI: Cijeniš li jednostavne ljude? Pometača ulica koji dan na dan čisti put kojim prolaziš? Oca koji, skroman i nepoznat javnosti, uz teški napor svoga rada ili svoje službe hrani Božja

stvorenja u svojoj obitelji? Prodavačicu u dućanu koja dan na dan poslužuje braću ljude, vozača u tramvaju i autobusu? Da li i njih pozdravljaš? Pozdravljaš li vratara svoje škole, i to vedrim izražajem lica, dok on, napokon, ne zapita začuđen odakle Tebi ta vedrina, a onda dozna da si Ti Kristofor, čovjek kršćanin koji iz dana u dan živi s Bogom u srcu! S Kristom kojeg si u nedjelju primila u svoje srce pa zato – po njegovu nalogu – nastojiš svim ljudima učiniti život ljepšim, lakšim, radosnijim i, napokon, da po Tvojem uzoru i drugi zažele živjeti Božjim životom, sličnim životu kakvim Ti živiš?

Jesi li svjestan ili svjesna koliki apostolat izvršuješ na taj način? Ili – je li Tebi, napokon, svejedno živi li Tvoj bližnji Božjim životom ili ne? Da li Ti svojim vladanjem dižeš bližnjega u dobru i dovodiš ga k Bogu? Te obične ljude, neugledne i jednostavne vanjskim životom, da baš zato budu veći u Božjim očima po milostima koje si im pomogla steći, i kad su ih stekli, pomažeš li im sačuvati ih, umnožavati ih...?

Eto, Emanuela, mislim da će ovih nekoliko redaka biti dovoljan odgovor na Tvoje pitanje: kakav odnos da zauzmeš prema ljudima oko sebe. Inače, drago mi je da se smiruješ. Smiri se potpuno u punom povjerenju u Božju dobrotu i ljubav pa gledaj oko sebe činiti što više dobra.

NADOKNADI NEDOSTATAK VJERSKE POUKE

Mihaela!

Zašto čovjek vjeruje, u čemu je bit vjere, kako treba vjerski živjeti, zašto idemo u crkvu, koji je smisao našega života; u čemu je bit ljubavi i kako se čovjek pripravlja za sretnu ljubav; kako će svoj život učiniti sadržajnim, a po tome vrijednim – sve to Tebi nije jasno, i ne čudim se tome. Čim sam u Tvojem pismu pročitao da se Tvoj tata smatra ateistom, sve mi je postalo jasno. Tvoje bi mišljenje o tim stvarima bilo posve drukčije da Te je tata zajedno s mamom od malena vodio u crkvu, na sakramente, da si kod kuće gledala tatu kako se moli Bogu, redovito i ozbiljno; ili bar mama, ako ne i tata, da se od Tvoje prve pričesti pričešćivala zajedno s Tobom... Sve to Ti nisi imala, i nemaš, pa nisi kriva što Ti nije jasno toliko toga o vjeri i o životu. A nisi ni kriva što si u takvoj obitelji...

Ali – kušaj otkriti brižljivu Božju Providnost koja bdije nad Tobom i nad Tvojom dušom. Imaš dobru pobožnu baku koja Ti je od najranijeg djetinjstva govorila o Bogu; imali ste u mjestu misije na koje su Te vodile Tvoje prijateljice; dobila si od prijateljice knjigu „Iz života" i u njoj si našla rješenja za mnoge svoje probleme... Sve je to Božji dar i svodi se na to da Ti se pomogne da izađeš iz stanja u kakvom si sada te da se digneš u vrijednosti: i u osobnoj u vlastitu uvjerenju, u svojim očima; i u objektivnoj vrijednosti po tome što ćeš biti korisna drugima oko sebe, budeš li se vladala po uputama koje nam za život daje sveta vjera. A vjera nas upućuje na druge: da drugima činimo što više dobra. Svima oko sebe – i kod kuće i izvan nje.

Onda ćeš odmah imati što moliti u crkvi: za ovu ili onu drugaricu, za ovog ili onog čovjeka, prije svega za svojeg oca. I

Tvoja će molitva biti sadržajna, s nekim određenim ciljem, pa će i Tvoji posjeti crkvi imati određeni smisao. Tako ćeš radije ići u crkvu, i osjećati veću korist od tog dolaženja.

Međutim, da Ti sve bude još jasnije, uzmi i čitaj katoličke knjige koje će ti posuditi drugarice. Pa budi dobre volje, jer Tebe dragi Bog vrlo ljubi. Dokazao Ti je to okolnostima preko kojih Te je priveo k sebi. Ostani u njegovoj blizini, uzvrati mu ljubav svojom ljubavlju. A pokazat ćeš to tako, budeš li svojem bližnjemu, svakom čovjeku s kim se susretneš, željela i činila dobro! To Ti od srca želim i od Boga to za Tebe molim.

SVIJETLI PRIMJEROM, GRIJ LJUBAVLJU!

Gabrijela!

Potpuno razumijem Tvoje teškoće. Nisi Ti jedina koja to osjećaš. Dakako, svećenici bi mnogo mogli pomoći mladima koji imaju sličnih problema, ali – da znaš kako je danas svećeniku teško doći u dodir s mladima. Oni ga mimoilaze, izbjegavaju... A kad je već jednom zlo u njima okorjelo, onda je često već i prekasno. „Što ću ja sad"? – pitalo me više djevojaka nakon svojeg „romana"... A gdje si bila prije?!

Mi svećenici očekujemo od roditelja da se oni brinu za pravi nutarnji odgoj svoje djece. No i oni su prečesto neupućeni, zastrašeni, sami neizgrađeni, a ni do njih ne možemo doći da im pomognemo. Nije sve riješeno čak ni time što neki redovito idu u crkvu, ako to ujedno nije i svjesno prihvaćanje pravoga kršćanskog života – života u milosti Božjoj. Pa kad i danas susrećemo prvorazredne roditelje, izvrsne mladiće i djevojke, a ima ih, i kod nas, pitamo se: kako mogu biti takvi, danas u današnjem našem svijetu? Odgovor je: To su oni koji su shvatili u čemu je pravi kršćanski život – život u posvetnoj milosti, u nutarnjoj vezi s Bogom. Prva briga im je u životu da im duša bude takva. Zato se mole – i zajednički u obitelji i osobno, sudjeluju kod svete mise, primaju svete sakramente, čine dobra djela... Tako roditelji od malena uče svoju djecu. Oni su neprestano u vezi s Bogom, a Bog im pomaže da i danas budu takvi!

Ali, što da čovjek Tebi rekne? Pomno pročitaj „Dnevnik Ane Marije", daj ga još kojoj prijateljici. Počnite i vi misliti na druge prema primjeru Ane Marije. Redovito se pričešćujte. Sigurno imate vjeronauk pa budite redovite i točne u pohađanju pouke.

Ako kod vas možda nema vjeronauka za gimnazijalce, zamolite da vam dolazi netko iz Splita. Do Kaštela nije daleko, a u Splitu ima mladih profesora bogoslovije i netko će rado preuzeti dužnost da vam drži vjeronauk.

I ne zaboravi ovo: Ti imaš u životu veliku zadaću. Moraš biti luč koja svijetli i grije. Svijetli svojim pravim kršćanskim životom i u kući, i u školi, i u društvu. S Bogom u srcu, kojeg ćeš često primati u svetoj pričesti, budi vedra, vesela, savjesna, dobra prijateljica. A iz toga izlazi drugo: grij kao što svjetlo grije sve oko sebe. Grij svojom ljubavlju, dobrotvornom ljubavlju koja pomaže gdje god može, tješi kad god treba, misli na druge više nego na sebe! Svi će se čuditi i pitati: Kako to da je ta djevojka tako dobra? Odgovor će biti: Ona je puna Boga! Onda će i oni također zaželjeti da budu tako dobri, a da to uzmognu, približit će se više k Bogu. Ti pak sama bit ćeš u nutrini posebno sretna i zadovoljna. Shvatit ćeš smisao našega života; upirat ćeš pogled i preko ovog zemaljskog života u drugi život, u kojem nebeski Otac raskriljenih ruku čeka one koji ovako provedu zemaljski život!

UREDI ODNOS S BOGOM

Tonka!

Konačno, ipak! Vijesti od Tebe. A Tvoje me je pismo obradovalo i zbog toga što u njemu očituješ volju da prihvatiš koji dobar savjet za život. Ja, doduše, mislim da imam i dužnost i pravo da pratim Tvoj duhovni razvitak budući da sam Ti na vjeronauku dao prve temelje za Tvoj odnos prema Bogu. No, znaš, neki se nakon prve pouke potpuno udalje i od svojeg vjeroučitelja, a neki čak i prekinu ozbiljan odnos s Bogom. Ti nisi takva, svjedoči mi Tvoje pismo, pa sam zato veseo.

Ovaj put htio bih Ti naglasiti potrebu da urediš svoj osobni odnos prema Bogu. Počnimo s jutarnjom i večernjom molitvom. Smisao je te molitve: Bog je naš Otac.

Navečer, prije nego izgubiš svijest i zaspiš, ako si normalno dijete, ne možeš dane i dane ići spavati a da svojim roditeljima na neki način ne rekneš nešto. Ili im poželiš laku noć, ili poljubiš tatu i mamu, ili im nekako drukčije pokažeš da si njihova, da ih voliš, da im želiš dobro... Pa ako neko dijete ne bi to nikad ili kroz duže vrijeme činilo, s pravom bi roditelji bili zabrinuti. Vodili bi ga psihijatru, jer – s njihovim djetetom nešto nije u redu. A tako i ujutro, kad nakon spavanja opet dođeš k svijesti, probudiš se i vidiš tatu ili mamu, zar im nećeš nešto reći, dati neki znak da ih voliš, da si njihova, da im želiš dobro?

A sad: ako netko navečer, prije nego što izgubi svijest i zaspi, te ujutro, nakon što je došao k svijesti, tj. probudio se, ne pomisli na Boga, našega zajedničkog Oca, ništa mu ne rekne, drugim riječima ne pomoli mu se, vidiš da to ne bi bilo normalno! Obratno: normalno je i ljudski sasma razumljivo da se čovjek

ujutro i navečer sjeti Boga, da mu nešto rekne, a to je jutarnja i večernja molitva.

Dijete to čini u krevetu. Ali – kad si već velika, hoćeš li dalje to činiti u krevetu? Reci: Ja dođem k Vama, Ti si već legla. A moram s Tobom nešto važno govoriti. Bi li mama rekla: „Eno je leži, izvolite k njoj"! – ili bi rekla: „Samo jedan čas! Pričekajte..." Pozvala bi Te da ustaneš iz kreveta: „Velečasni je došao. Nešto Te treba. Obuci se, brzo." Slično i ujutro, ako si još u krevetu, opet bih malo pričekao dok ne ustaneš, brzo se obučeš i počešljaš... Sasvim jasno, jer Ti si lijepo odgojena i iz kulturne si kuće. Pa nećeš s gostom razgovarati ispod pokrivača u krevetu, raščupane kose, nego – kako se pristoji, pristojno odjevena i počešljana...

No Bog je mnogo veći gospodin od nas ljudi. Ne treba li onda i s Njim razgovarati (sada kada si velika!) pristojno uređena i odjevena? Zato se jutarnja i večernja molitva mole izvan kreveta. *Gdje?* Imaš, sigurno, neku svetu sliku, ili raspelo, ili sliku prve Pričesti... Tu, pred takvom slikom ili pred raspelom moli svoju molitvu. *Kada?* Kad ustaneš, umiješ se i počešljaš te kad si spremna primiti kojeg vanjskog gosta. Ako ujutro imaš nastavu, dovoljno je da se digneš pet minuta ranije pa ćeš imati vremena i nećeš morati juriti u školu, a onda: „Zaboravim jer žurim u školu!" A navečer: prije nego se raspremiš za spavanje, tj. kad si još obučena tako da bi mogla primiti vanjskog gosta, izmoli večernju molitvu, izvan kreveta. Onda se spremi za spavanje... Tako nećeš zaspati, jer – česta je isprika: „Navečer zaspim pa ne mogu izmoliti večernju molitvu." Naravno da zaspiš kad molitvu ostaviš za krevet!

Što ćeš moliti? Najbolje je da svatko rekne Bogu svoju molitvu, ono što mu ima reći. No, da Ti bude lakše, šaljem Ti molitvu koju moji mladi mole – u Rijeci i u Zagrebu. Izmoliš Očenaš, a onda ovo kako ovdje piše. Završiš sa Zdravo Marijo i Slava Ocu. Navečer završiš s molitvom za Božji blagoslov...

Tu je uglavnom sadržano sve što redovito treba reći Bogu ujutro i navečer. Spominje se „mi" i „nas"... To označuje sve

one koji to isto mole, a nekako su povezani sa mnom i među sobom, pa jedni za druge molimo. Ujedno molimo na neke nakane, spominjemo neke za koje posebno molimo. Napose mlade. Spominje se da svaki dan treba učiniti neko dobro djelo. To je vrlo važno, jer moramo biti vjernici na djelu, pokazati vjeru djelima, a ne riječima. Navečer je važno da reknemo Bogu HVALA i da malo promislimo da nismo možda ovog dana nešto pogriješili pa ćemo zamoliti Boga za oproštenje. A svakako da mu uvijek nanovo reknemo kako nam je žao što u dosadašnjem životu nismo uvijek bili kakvi smo morali biti.

Dakako, i ujutro i navečer, ne možemo mimoići i našu zajedničku duhovnu Majku, dragu Gospu. Zato i njoj nešto reknemo i ujutro i navečer, kao i svojoj tjelesnoj majci.

Možeš, dakle, ako želiš, uzeti ovaj tekst, bar dok ne naučiš samostalno moliti, pa izmoli svako jutro i svake večeri ovu molitvu...

Jutarnja molitva. Očenaš... Oče, vjerujem u Tvoju ljubav kojom ljubiš mene i sve ljude; uzdam se u Tvoju dobrotu da ću, uz Tvoju pomoć, sretno stići k Tebi i kod Tebe naći svoju potpunu sreću; ljubim Te svim srcem svojim, stoga ću izvršavati Tvoje zapovijedi i činiti dobro svome bližnjemu za cijelog svojeg života, a danas ću učiniti ovo dobro djelo... Molim Te, Oče, blagoslovi mene, moje roditelje, rođake, moje nastavnike, prijatelje, osobito... Blagoslovi sve koji mi dobro čine i sve s kojima ću se danas susresti. Blagoslovi, Oče, Svetog Oca, naše biskupe i svećenike, redovnike i redovnice, i daj nam novih svetih svećenika, redovnika i redovnica. Sačuvaj vjeru u našem narodu! Marijo, velika Isusova i naša Majko! Zagovaraj nas kod svojega Sina. Mene i sve mlade. Čuvaj nam čistoću srca i pomozi nam da ostanemo vjerni Tvome Sinu. Zdravo Marijo. Slava Ocu.

Večernja molitva. Očenaš... Hvala Ti, Bože, naš nebeski Oče, na današnjem danu i na ljubavi koju si mi danas iskazao. Žao mi je što danas nisam bila onako dobra kako Ti želiš da budem, pa sam Te time uvrijedila. Oprosti mi! Posebno mi je žao što sam... Žao mi je, Oče, i zbog svih dosadašnjih mojih grijeha,

nemarnosti i propusta. Osobito mi je žao što nisam bila dosta dobra svojim roditeljima, odgajateljima, drugovima i drugaricama u školi, pa i drugima s kojima sam se dosada susrela u svojem životu. Pomozi mi, Oče, da svim srcem ljubim Tebe i sve ljude, jer svi smo mi djeca Tvoje očinske ljubavi. Marijo, hvala Ti na Tvojoj današnjoj zaštiti i na Tvojem zagovoru kojim si danas zagovarala kod svog Sina sve nas mlade. Blagoslovio nas i dao nam miran počinak svemogući Bog: Otac i Sin i Duh Sveti. Amen.

Tonka! Zasad pokušaj urediti svoju redovitu jutarnju i večernju molitvu. Velika si, inteligentna si, pa sam siguran da ćeš ti to uzeti ozbiljno i s ljubavlju.

USTRAJ U SVOJEM IDEALIZMU

Branimire!

Tvoj idealizam uistinu je nešto lijepo. Samo ga zadrži i onda kad ga ljudska sebičnost i zloba stave na kušnju. Alja Rachmanova, ruska spisateljica, u svojim je studentskim godinama govorila: „U svakom se čovjeku krije slavuj, samo ga treba znati navesti da zapjeva." Ali kad je kasnije u životu naišla na zle ljude, napisala je: „Čovjek je životinja, zvijer!" No ona je ipak uza sve to ostala dobra prema ljudima i tako postala karakterna veličina, dobrotvorka ljudi. Takav budi i Ti, makar naišao i na zle ljude. Ne daj se natjerati u malodušnost. Nego – radi Krista ogrli sve ljude i svima čini dobro...

Nadam se da si dobio i osmu knjigu Iz života: „Mladićima i djevojkama na pragu života". U njoj ćeš također naći dosta poticaja za vrijedan, a i sretan život. Nešto i za samoodgoj. Jer – čovjek mora svakako raditi na svojem odgoju. Literatura mu u tome može samo pomoći. Ti to i radiš, kako vidim iz Tvojih odgovora koje si mi poslao, pa mi je drago i siguran sam da ćeš uspjeti odgojiti se u izgrađenu kršćansku ličnost.

I ne zaboravi da je za to – i uopće za čovjekovu vrijednost – potrebno što češće sjediniti se s Gospodinom u svetoj pričesti. Najbolje svake nedjelje, kad dodeš na misu. U Zagrebu sam vidio studenata i studentica koji su se pričešćivali i u tjednu, a onda su nakon studija postali sretni očevi i majke obitelji. Pokušaj i Ti s Gospodinom prolaziti kroz život. To je nešto sasma drugo nego ako čovjek ide kroz život sam, makar i imao nekog kraj sebe. Naime, Krist ostaje u nama i to je mnogo više nego ako je netko samo pokraj nas, kao što to može biti koji prijatelj.

Uči marljivo i želim Ti dobar uspjeh!

APOSTOLAT BOLNIČARKE

Bernardica!

Izabrala si tako lijepo zvanje, obavljaš tako lijepu službu: pomaganje ljudima u njihovoj bolesti... Tako je Tvoje zvanje već po sebi lijepo i vrijedno. No, ne bi li mogla još povećati vrijednost svojeg djelovanja, onako kao Božja duša koja dan na dan nosi Krista na svoje radno mjesto, među bolesnike? Pa da po Tebi Krist posvećuje i onaj svijet u bolnici i one pacijente koji onamo dolaze? Ima takvih bolničarki u svijetu, i kod nas. Ne bi li i Ti bila jedna od njih? Dakako, onda bi morala prije sama postati nutarnja veličina. A čovjek postaje velik u nutrini po svojoj vezi s Bogom: po molitvi, po milosti koju nosi u duši, po vezi s Kristom po svetoj pričesti koju često prima, po svetoj liturgiji koju kod svete mise doživljava i proživljava, u njoj sudjeluje i na kraju, zajedno s prisutnom zajednicom, u svetoj pričesti prima Krista noseći ga sa sobom u svoj dom, na ulicu, na svoje radno mjesto... Onda je cijeli Tvoj rad kao bolničarke posebno posvećen i posebno vrijedan u očima Božjim, a za dobro Tvojih pacijenata. Veliki Bog to će Ti priznati, njegova plaća i nagrada bit će velika...

Promisli malo, ne bi li se i Ti pomalo razvila u tako veliku vrijednu veličinu kakvih je svijet uvijek trebao, a danas napose, posebno u Vašoj lijepoj Opatiji. Ja bih Ti slao knjige koje će Ti u tome pomoći, a Ti stvaraj svoju knjižnicu pa knjige možeš posuđivati i onima za koje znaš da će ih čitati i da će im biti korisne.

Vidio sam da imaš mnogo utjecaja na mlađega brata. Pomozi mu da se razvije u karakterna muškarca. I njemu ću slati knji-

ge, odnosno njegovoj klapi, a koji put doći ću u Opatiju, sastati se s njima i zajedno prodiskutirati o nekim stvarima. Na Tebe računam da ćeš mi u tome pomoći.

Ovaj put Ti šaljem knjige „Temelji Tvoje sreće" i „Zavolimo svoje dijete od početka". Prolistaj ih i ono što Te zanima pročitaj. Poslat ću Ti kasnije i drugih stvari.

Šaljem Ti molitvenik „Mladež pred Bogom". U njemu ćeš naći mnogo lijepih stvari i raznih molitava, da Tvoja molitva uvijek bude svježa, a ne monotona i suhoparna. Ti moraš biti moderna katolička djevojka koja živi po vjeri i od vjere! I to ne samo u crkvi ili kad si na koljenima, nego i u svagdašnjem životu.

ODNOS PREMA UKUĆANIMA

Zorane!

Tvoje sam dugo pismo dvaput pročitao i, evo, odgovaram Ti što mislim da je najbolje za Tebe.

Ako Te još boli glava kao onda kad si pisao ovo pismo, morao bi svakako poći k liječniku. On će Ti, sigurno, u tom pomoći.

Drugo, mislim da bi ipak mogao poći k župniku i s njim se o svemu temeljito porazgovoriti. On Te, sigurno, poznaje i reći će Ti nešto konkretno što bi se moglo učiniti da lakše riješiš svoje probleme. A i u vezi s poslom župnik bi Ti mogao pomoći, savjetovati Te kamo da pođeš, što da radiš. Jer – ako stvarno nemate zemlje za obrađivanje, onda se nikako ne isplati ostati kod kuće. Samo je pitanje kamo da pođeš. Tu ćeš sam sebi teško pomoći. Ako ne možeš sve to urediti sa svojim župnikom, podi u Brčko i zamoli za savjet tamošnjeg župnika. Lijepo ga od mene pozdravi i reci mu da Te k njemu šaljem. Eto – to bih Ti međutim svjetovao.

A onda – problemi u kući. Bilo bi dobro što više zaboraviti svoje brige i gledati oko sebe nastojeći umanjivati brige drugima. Sigurno imaš kod kuće mlađu braću i sestre. Budi im posebno dobar, lijepo ih savjetuj i tješi kad vidiš da oni pate, osobito zbog neprilika u kući. Posebno bi morao voditi brigu za majku. I sam priznaješ da Ti je ona, odnosno svoj djeci, vrlo dobra i da je mnogo za vas učinila. Sad ste već veći, pa joj pomalo vraćajte. Zasad joj ne možeš vratiti novcem, kad ga ni sam nemaš, ali nije novac sve na svijetu. Pokaži joj koliko je razumiješ, gdje god možeš učini nešto mjesto nje: Sjedi, mama, ja ću to... Evo, te riječi bi morao što češće izgovoriti i onda nešto učiniti mjesto

majke, da se ona sirota uz vas veliku djecu malo odmori i odahne. Pa kad vidiš da je i ona zbog tate nekako tužna, tješi je, razgovori je. Tako s njom, slično i s drugima u kući, a kušaj da se pomalo približiš i ocu. Pokušaj ga razumjeti. Budi mu dobar pa ćeš kod njega pomalo steći povjerenje, sve dotle da Ti se izjada. Nije ni njemu lako. A Ti mu onda lijepo reci što bi bilo bolje za njega i za sve u kući. Govori mu onako mirno, bez ljutnje, i ako vidiš da se on počne ljutiti, pusti stvar za drugi put. Nemoj mu ljutito prigovarati i odgovarati. Ovakav postupak proširi i izvan kuće, kod susjeda, možda kod rođaka... I vidjet ćeš u najkraće vrijeme kako su Te Tvoji zavoljeli, kako si ozdravio, kako si navečer zadovoljan što si toga dana nešto posebno lijepo učinio. Moći ćeš mirno zaspati. A drugi će Ti početi vraćati Tvoju dobrotu i ljubav. Bog želi da svi budemo ovakvi, pa će i On biti Tobom zadovoljan. I vidjet ćeš, sve će Ti poći mnogo bolje. Ovakav ćeš i posao lakše dobiti. Poslušaj me, a u međuvremenu molimo zajedno Boga da Ti dade snage za takav lijep i koristan život!

LIJEK ZA NUTARNJU RASTRGANOST

Ivo!

Zamisli se nad onim Kristovim riječima: „Vi ste svjetlo svijeta." Vidiš, to bi Ti kao kršćanin morao biti: SVJETLO! Onda ne bi bio u nutrini tako rastrgan. Pa, dragi prijatelju, uzmi to ozbiljno i budi svjetlo!

1. Po dobroj ispovijedi uspostavi red u svojoj nutrini, stupi po milosti posvetnoj u svjesnu vezu s Bogom. I onda svjesno i brižno čuvaj nadnaravni život svoje duše, čuvaj tu vezu s Bogom, prijateljstvo s njim. Odbaci ono što bi Ti moglo oduzeti to prijateljstvo Božje, tu nutarnju vezu s Bogom, tu posvetnu milost odnosno nadnaravni život duše. Tako ćeš znati zašto ne čitaš svašta, ne gledaš svašta, ne družiš se sa svakim. Ne činim zla, jer ako ga činim, gubim prijateljstvo sa svojim velikim Bogom! Uživi se u takvo shvaćanje i bit će Ti lakše očuvati se zla. Ali – taj život duše treba i njegovati, razvijati. Tu svrhu imaju naše pobožnosti. Razne vrste – od svagdanje jutarnje i večernje molitve pa sve do primanja svetih sakramenata. Često. Svake nedjelje, pa i češće. U svijetu, i u Zagrebu, sasvim je obična stvar da neki mladići i djevojke idu i svaki dan na pričest! Ako to kod vas nije običaj, počni prakticirati češću pričest. Bar svake nedjelje. Kruh nebeski, hrana duše, uvelike će ojačati Tvoj nadnaravni život duše! Bit ćeš nutarnje smiren, vedar, zadovoljan.

2. No nije dosta misliti samo na sebe. Svjetlo svijetli i grije. *Svijetli.* To činiš kad si dobar, jer onda svima oko sebe pokazuješ primjer pravoga kršćanskog života pa i drugi imaju dobar primjer kako bi morali živjeti. Budi takav svagdje. Osobito u razredu budi vedar, veseo, dobar drug u razredu. A kad ovaj ili

onaj iz razreda pita: kako to da je Ivo tako dobar u svakom pogledu, mora doći do ovog zaključka: zato što je Božji, što se Bogu moli, što ide u crkvu, što prima sakramente... Onda si svjetlo! Onda će i taj drug, ako zaželi i sam biti dobar kao Ti, prihvatiti ista sredstva za dobrotu.

No svjetlo i *grije*. Ti moraš sve ljubiti, i ljubavlju grijati sve oko sebe, a to činimo kad drugima iskazujemo dobročinstva. Na razne načine. Ne bi smio proći ni jedan dan a da nisi nekoga posebno razveselio, učinio bar nekom kakvu uslugu: dao nekome dobar savjet, rekao riječ utjehe ili ohrabrenja, pomogao mu pri učenju ili čemu drugomu, vedrim smiješkom koga raspoložio... Ljubav je domišljata i naći će načina, samo treba svjesno ići za tim.

Reci, Ivo, budeš li ovakav, zar nećeš onda biti sasvim drukčijeg raspoloženja? Zar nećeš onda i lakše učiti, jer učenje je Tvoja staleška dužnost, a obavljanje te dužnosti traži Bog od svakog čovjeka. Od Tebe kao učenika.

Spominješ loše društvo. Stvori sam sebi dobro društvo. Uzmi jednoga i navedi ga na čestit način života, čist rječnik, savjestan rad, obavljanje vjerskih dužnosti. Traži u tome pomoć svećenika, a u Vašem mjestu ima izvrsnih! Taj Tvoj drug neka nađe još jednog i već ste trojica – koji ne psuju, koji ne govore prostote, koji ne gledaju svakakve filmove, itd. Eto – već imaš dobro društvo.

4. Kad odeš u veći grad na studij, prikloni se skupini koja je dobra i čestita. U Zagrebu ima takvih. Ako si pjevač, priključi se pjevačkom zboru. A među pjevačima k onima najboljima, najvrednijima. Tako ćeš sretno završiti školovanje, porasti i vrijednosti. Možda ćeš baš u tom krugu naći i vrijednu djevojku i osnovati s njom sretnu kršćansku obitelj. Poznajem takvih, upravo u Zagrebu. Dakle – nema razloga da se bojiš velegrada! Samo – sve ovisi o Tebi. Možda je ovo čas koji Ti je Bog pripremio da Te digne i povede k čistim visinama!

NERASPOLOŽEN SAM...

Benjamine!

Primio sam i Tvoje prvo pismo, no budući da u njemu nije bilo ništa na što bi trebalo odgovoriti, nisam to ni učinio. Knjige sam predao Zdenki da Ti ih pošalje i, sigurno, si ih primio. No danas sam dobio i Tvoje drugo pismo na koje Ti odmah odgovaram.

Neraspoložen si, pišeš, i to Te zabrinjava. Znaj da to Tvoje neraspoloženje nije ništa neobično. Sasvim naravna stvar. U Tebi se javljaju nove želje, novi planovi, a nisi posve načistu što bi napravio. Osim toga, briga sa školom. Sve to u Tebi stvara neki nemir, a iz njega se rađa neraspoloženje. Što da radiš? Ako u posljednje vrijeme nisi bio na ispovijedi, pođi na ispovijed i pričest. Sam sebi reci da za sve ima još dosta vremena. Još si mlad! Uči koliko možeš, no nemoj navečer do kasna bdjeti nego radije pođi ranije spavati, a ustani nešto prije. Spavaj najmanje osam sati. U nedjelju izađi malo i na zrak, odnosno na sunce, koje će sad biti svakim danom jače. Misao na važnije životne planove ostavi za kasnije, kad završiš školu. Nipošto se nemoj prepustiti misli da je već sada odlučeno kamo ćeš i što ćeš nakon završene škole. Takvu misao ostavi za drugo vrijeme, za ljeto npr. kad ne budeš morao učiti. Mislim da je sve to potrebno da bi se oslobodio neraspoloženja o kojem pišeš, te da mirnije ispunjaš školske obveze. To je sada najvažnije, a drugo, pa i posao, Bože zdravlja!

Zdenka dolazi redovito na vjeronauk i u crkvu, no nisam je ništa pitao o Tebi. U to se sam od sebe neću miješati, to je Vaša stvar. Drugo je kad netko od vas bude nešto pitao. No odgovor

će biti načelno rješenje, a ne nešto konkretno što se tiče osobe, ili jedne ili druge. Mislim da je takav moj stav najispravniji.

Ako ikako možeš, redovito pohađaj studentski vjeronauk. Moraš još mnogo toga naučiti za život.

Redovito molim za Tebe i rado Te se sjećam, pa će mi biti drago ako se opet jednom negdje sastanemo. I želim Ti svako dobro!

NERASPOLOŽENA U NUTRINI

Nevenka!

Žurim da Ti odgovorim na Tvoje iskreno i pesimističko pismo. Hvala Bogu, bolje je nego što sam se uplašio kad sam ga počeo čitati. Bojao sam se kakva Tvojeg nezgodnog koraka kao razloga Tvoje utučenosti. No ništa od toga, i to mi je drago. A ovo što nabrajaš, to je nešto sasma prirodno. Čudno, zar ne? A ipak je tako. Da nakon koje godine pročitaš ove svoje jadikovke, sama bi se sebi smijala kako si mogla biti tako raspoložena. Dakle, najveći uzrok takvom Tvojem duševnom neraspoloženju upravo je dob u kojoj si sada. Ana Marija, o kojoj si čitala u knjizi koju spominješ, proživljavala je u Tvojim godinama to isto. Evo jednog odlomka iz njezina Dnevnika u Tvojoj dobi: „Danas nema škole. Cijelu sam večer plakala... i bila sam neraspoložena. Zašto? Ne znam. Imam dojam da me nitko ne voli, da nisam ni za što. Druge se djevojke smiju, a ja – ja sam žalosna. Oni ne razumiju kako je to." Njezina je velika prijateljica, studentica u drugom gradu, tješi i piše po prilici isto što i ja sad Tebi. Napose joj tumači zašto se osjeća osamljenom: „Male djevojčice ne drže Te više svojom, a velike Te još nisu uzele u svoje društvo. To stvara dojam da Te nitko ne voli." Eto vidiš, slično je i s Tobom. Jedva je prošlo dvije godine od takva raspoloženja i Ana Marija bila je toliko od svih obljubljena da su je htjeli rastrgati; toliko je svatko htio biti uz nju! No Ana Marija dala se odgajati. A glavna je stvar bila, a to i ja Tebi savjetujem: Zaboravi sebe, nemoj tražiti svoju volju, vlastito veselje, da Te drugi vole, nego – misli na druge, gledaj što više ugoditi drugima. Neka ne prođe ni jedan dan a da nisi nekome

iskazala posebno veselje: u kući, u školi, među drugaricama...

Znaj, Nevenka, ako želimo da nas drugi vole, moramo i mi sami druge voljeti! Veliš da Tebe nitko ne voli, a – koga Ti voliš? Odnosno, koliko pokazuješ drugima da ih voliš? I svojima kod kuće počevši od mame pa sve do najstarijih i do najmlađih? Jednako tako među drugaricama u školi, u susjedstvu? Da ih volimo, pokazujemo time što ih nastojimo razveseliti, usrećiti, iskazati im dobročinstvo, pomoći im. Ukratko: činiti svakome što više dobra. Tako čovjek zaboravi na sebe i nema vremena misliti da li ga drugi voli ili ne, ali zato svi drugi vrlo brzo opaze da ih Ti voliš, i – onda se otimaju tko će biti bliži Tebi, i oni Tebi iskazuju uzvratne usluge, ljubav! A onda nema više mjesta za kakvo nutarnje neraspoloženje!

No, znaj i to da je ovakva sveopća ljubav, kako sam Ti je opisao, kršćanska krepost koju moramo učiti od Gospodina i u molitvi je od Njega izmoliti. Zato Njega nastoj što bolje upoznati čitanjem, te, ako mogneš tamo poći, i na vjeronauku za starije kod časnih sestara u Slavonskome Brodu. A u svetoj pričesti, bar svake nedjelje, sjedini se s Njim i zajedno s Njim svima oko sebe iskazuj što više dobra! Tko tako radi, osjeti toliko nutarnje sreće i zadovoljstva, toliko blaženstva! A opet, i toliko uzvrata od drugih! Stoga je sretan i zadovoljan, i, što je još važnije, pred Bogom je vrijedan, a svojem bližnjemu koristan. To Bog traži od nas kršćana, to je naša kršćanska dužnost. Pa – pođi i Ti i čini tako!

Preporučio bih Ti i to da se upoznaš s časnom majkom poglavaricom časnih sestara u Sl. Brodu. Posjeti je jednom i porazgovori se s njom o svojim problemima. Ona će Ti dati izvrsnih savjeta za život, jer poznaje djevojačku dušu i posebno ju je time Bog obdario. Inače, budeš li imala kakvu konkretnu teškoću pa je želiš meni iznijeti, slobodno mi napiši. Bit će mi drago.

KAKO POMOĆI MLADIĆIMA NEHAJNIMA U VJERI

Sanja!

Razumijem Tvoju zabrinutost za mladiće koji tako nehajno i nemarno žive s obzirom na vjeru. Zašto je tome tako? Zato što mnogi nisu dovoljno poučeni u vjeri pa ne poznaju njezine vrijednosti, odnosno vrijednosti života po vjeri. Ono što su primili prilikom pouke za prvu pričest i krizmu premalo je da bi od toga mogli živjeti i sada, u mladenačko doba. Sasvim je drukčije s onim mladićima, recimo po našim gradovima, koji imaju vjeronauk za cijelog školovanja, pa i na fakultetu. Mnogi od njih idu i radnim danom na misu i pričest! Vaši bi mladići mogli to nadoknaditi čitanjem vjerskih knjiga, ali to je mladićima dosadno. Šteta. Pokušaj bar ovom ili onom dati u ruke knjige koje Ti čitaš pa će odmah biti revniji u vjeri.

A za Tebe osobno? Nastoj svjesno živjeti u milosti Božjoj. Čim Ti nešto uznemiri savjest, ispovijedi se, a inače gledaj što češće, pa i svake nedjelje, poći na pričest. I – čini drugima što više dobra. Onako kako piše u knjizi koju si čitala, pa ćeš i sama biti dobra i mnogima ćeš pomoći da i oni budu bolji.

To od srca želim i Tebi i svima s kojima dolaziš u dodir, a napose mladićima u Tvojem mjestu.

OSAMLJENOST U ARMIJI

Silvije!

Na Tvoje pismo odmah Ti odgovaram kako ne bi morao dugo čekati. Tvoj slučaj nije nipošto tragičan. Sasvim je razumljivo što si – kao dobar katolik – osamljen, zatvoren u sebe. Već u osnovnoj školi bio si među djecom koja nisu bila dobra kao Ti, dakle, koja su se razlikovala od Tebe, i Ti si već time bio drukčiji od njih. A budući da je njih mnogo više nego takvih kakav si Ti, ostao si osamljen. Tako je bilo i kasnije, u srednjoj školi, pa i sad u vojsci. Većina ih misli drukčije od Tebe, drukčije govori i vlada se. Zato si osamljen – u svojem shvaćanju, pa i što se tiče društva. No ta osamljenost ne smije Ti biti nešto teško, jer spadaš među one koji su Božji, koji idu Božjim putem i žive Božjim životom. A za takve vrijede Isusove riječi da idu putem koji vodi u sretnu vječnost. Naprotiv, put onih koji idu širokom cestom i žive svakojako, vodi u vječnu propast. Ta misao neka Te tješi i jača na Tvojem putu.

No to ne bi bilo dosta. Moraš se drugima otvoriti, moraš imati veliko pouzdanje u sama sebe i, kao potpun katolik, nipošto ne znači da moraš biti izoliran od ostalih. Ne, Ti moraš k njima i na njih u dobrom smislu djelovati.

Kako? Evo ovako: Uzmi kao načelo: Ni jedan dan ne smije proći a da nisam kome od drugova učinio kakvu posebnu pažnju, koje dobro djelo, pomogao mu, rekao lijepu riječ, razveselio ga... Ujutro smisli što bi mogao učiniti, navečer se ispitaj što si i koliko toga učinio. Tako ćeš odmah izaći iz sama sebe. Mislit ćeš na druge, a ne na sebe. Drugi će to brzo opaziti i zavoljeti Te. Više nećeš biti izoliran i osamljen, bez obzira na to

što govoriš i misliš drukčije od njih. Ti si dobar drug, uvijek uslužan, požrtvovan, i to je ono na što će oni gledati, što će cijeniti. Naprotiv, Tvoja vjera i Tvoje mišljenje, to je – reći će – Tvoja privatna stvar. A Ti ćeš brzo osjetiti njihovu odanost, svoj uspjeh u iskazivanju dobra, i odmah ćeš steći pouzdanje u sama sebe...

Eto – to će biti rješenje Tvojega problema. Nije to samo psihološki postupak, ili neki trik, nego izvršenje zapovijedi Božje da moramo ljubiti svojeg bližnjeg. Tu ljubav ispunjavamo iskazivanjem dobra. To Bog od nas traži, i tko to ne vrši, nije dobar kršćanin. Naprotiv, onaj tko tako čini, posebno je Bogu drag. Dakle, drag i ljudima i Bogu! Kušaj to shvatiti, provesti, u tome se usavršiti. To Ti od srca želim!

NE VOLIM SVOG POSLA

Mirela!

Doista nemaš pravog razloga da se toliko uzrujavaš! Znam da Ti je teško u službi koju sada obavljaš, i da nisi za taj posao. No što se tiče same službe, pročitaj još jednom iz knjige Iz života br. 8, na stranici 225.: Čistiti za druge? To je odgovor upravo s obzirom na posao koji sada obavljaš. A inače, općenito na Tvoj posao i Tvoje raspoloženje prema njemu? Uzmi u obzir ovo:

Pokušaj prestati misliti na sebe. Okreni se prema drugima. I to rado, s veseljem. Svako jutro odluči da ćeš danas nekome u kući, pa i izvan nje, učiniti kakvo posebno veselje. I nemoj se zadovoljiti sobom ako navečer ustanoviš da toga dana nisi nikoga posebno razveselila. To čini iz ljubavi prema bližnjemu, svejedno tko je to, bez obzira na to da li zaslužuje da mu iskazuješ dobro ili ne zaslužuje. Vježbaj to neko vrijeme dok u tome ne postigneš neku lakoću.

Koja korist od toga?

Prvo, tako ispunjavaš najveću zapovijed Božju: zapovijed ljubavi prema bližnjemu.

Drugo, postat ćeš dobra i svima draga.

Treće, sama ćeš imati veliko nutarnje zadovoljstvo, mir, i osjećat ćeš se sretnom što si toliko korisna svima oko sebe. Nestat će uzrujavanja, živčane napetosti.

Četvrto, drugi će Ti pomalo početi vraćati Tvoju dobrotu i uslužnost: postići ćeš sve ono što i sada za sebe želiš. No, sada ideš krivim putem. Kad čovjek pred očima i na brizi ima prije svega sebe, postaje drugima težak i odbojan, izbjegavaju ga i ne vole. Pa radio on ne znam što, ostat će prikraćen i nezadovoljan.

A kad ide putem koji sam Ti preporučio, onda ide dobrim putem. Vole ga svi: Bog, ljudi, a kad se radi o djevojci, voljet će je i mladići. Oni najozbiljniji zaželjet će i njezino prijateljstvo.

O svojem mladiću točno pišeš da Te promatra na svakom koraku. Kad rezultat tog promatranja bude: ta je djevojka doista dobra, nesebična, brižljiva, baš takva kakvu ja želim za životnu družicu..., onda će Te prigrliti svim srcem. A Ti ćeš i njemu biti dobra. I sada za vrijeme upoznavanja, i jednom u obiteljskoj zajednici s njim. Dakako, on će Ti onda radije sve to uzvraćati i – tako će biti ostvaren sretan brak, sretan zajednički život!

S vremenom ćeš naći i bolji posao, pa će i u tom pogledu biti bolje.

Pročitaj mirno sve ovo što sam Ti napisao i pokušaj to provesti u djelo. Nećeš se pokajati!

UKLJUČI SE U STUDENTSKI VJERONAUK

Miroslave!

Imam još Tvoje prvo pismo i odgovore na onu anketu. Čim sam na kuverti pročitao mjesto odakle pismo dolazi, odmah sam se sjetio tko to piše. I potpuno mi je razumljivo što si već na fakultetu. Poznajem i kuću u kojoj stanuješ, i stanodavce. Htio bih Te upozoriti na jednu vrlo važnu stvar.

Stanuješ blizu isusovaca u Palmotićevoj ulici. Tu se održava redoviti vjeronauk za studente. Ponedjeljkom i srijedom navečer. Čujem da ove godine ta predavanja pohađa oko 250 studenata i studentica. Za studente se služi i posebna misa, nedjeljom u 11 sati, u Bazilici Srca Isusova. Na vjeronauku se obrađuju problemi koji zanimaju vas studente, a pod misom propovijedaju naši najbolji propovjednici pa su propovijedi doista na visokoj intelektualnoj razini. To dvoje – ni vjeronauk i misu – ne bi smio mimoići. Osim toga, ima još nešto vrlo prikladno. U crkvi su ispovjedaonice i na svakoj piše ime ispovjednika. Tako možeš izabrati koga želiš. Najbolje jednog stalnog i kod njega se redovito ispovijedaj. On će Ti mnogo pomoći u Tvojem nutarnjem samoodgoju, do čega je Tebi, koliko znam, veoma stalo. Svoje probleme možeš rješavati i ovako, pismeno, ali je ipak prikladnije i lakše usmeno, sa stalnim iskusnim ispovjednikom. Razumije se da sam Ti i ja uvijek na raspolaganju, ako Ti nešto odgovara ili Ti nije ugodno usmeno s nekim urediti.

I još bih Ti nešto htio napomenuti. Ti, sigurno, imaš dobar sluh, a i glas. Pridruži se pjevačkom zboru studenata i studentica, koji pjeva u našoj isusovačkoj crkvi nedjeljom u 11 sati. To je vaša, studentska misa. Među pjevačima naći ćeš simpatične,

vedre i odlične kolege i kolegice. Imat ćeš kamo poći da se malo odmoriš od studiranja, razvedrit ćeš se i oraspoložiti, vidjet ćeš! Poznajem taj ambijent, jer sam još donedavno kroz punih osam godina bio uz njih. I znam da je mnogo „provincijalaca" imalo prilično koristi od pjevanja u tome zboru.

No, sad mi je palo napamet da si Ti možda više povezan s franjevcima. I oni na Kaptolu i oni kod Gospe Lurdske imaju sve ovo što i naši oci u Palmotićevoj ulici. Pa, ako Ti je draže, priključiti se njihovim studentima, pođi k njima.

Za uspjeh u studiju nemoj biti zabrinut. Vidi se iz Tvojeg pisma da si inteligentan i darovit mladić. Solidnim i ustrajnim radom sve ćeš svladati i sretno stići k cilju: k diplomi! Ja Ti je već unaprijed čestitam, a ujedno Ti želim svako dobro!

NAKON NEUSPJEHA NA ISPITU

Pavica!

Oprostit ćeš mi što si morala malo pričekati na moj odgovor. Zaista, htio sam da ga dobiješ do ove nedjelje, ali ovaj sam tjedan bio izvanredno zauzet i dvaput sam – radi konferencija svećenicima – išao u Pulu, pa Ti nisam stigao odgovoriti prije. No dobra stvar nikad nam ne dolazi prekasno. A moj odgovor na Tvoje iskreno pismo može biti samo dobar. Moram Ti, naime, reći da je sreća u Tvojem neuspjehu u tome što si savjesna u radu. Mi naime moramo vršiti svoju stalešku dužnost, za učenika to je učenje, i to je ono najglavnije što Bog od nas traži. Dakako, obično je ta savjesnost nagrađena i vidljivim uspjehom. Ali ne uvijek. No svakako uvijek priznanjem kod Boga. Prema tome, za savjesnog učenika nema izgubljenog vremena ako zbog bilo kojeg razloga nije uspio na vrijeme položiti ispite. Za Tebe bi bilo tragično da si proljenčarila godinu, a na ispitu „pala"! Dakako, svakom je drago ako položi ispit, ali vidiš i sama kolikima to ne uspije otprve nego tek nakon više pokušaja. Ako je Tebi Tvoj dobri duhovni otac govorio da redovito polažeš ispite, on Te je time želio potaknuti na savjesno učenje, a ne da nemaš „peha" na ispitu! Prema tome, ako čuje da nisi uspjela, te ako mu još to kažeš Ti osobno, bit će mu žao zbog tebe pa će te u pismu pokušati utješiti, daleko od svake pomisli da Ti išta zamjeri! Zato mu pokaži potpuno povjerenje i u ovoj situaciji. Kako bi bila sretna i veselo mu javila uspjeh, tako mu sad javi i neuspjeh, ali ne potištena i utučena, nego vedra kao i dosada! On će vidjeti da je njegovo vodstvo imalo uspjeha kad si, eto, tu veliku nepriliku podnijela tako vedro i kršćanski, pa

će mu biti posebno drago. Još će Ti i čestitati takvo raspoloženje, takvu jakost duha. A svakako će mu biti posebno drago Tvoje djetinje povjerenje koje imaš prema njemu kada mu i o takvim stvarima javljaš! Prema tome, budi potpuno mirna s obzirom na svojeg duhovnika...

Sreća je i to što Te Tvoji kod kuće ne osuđuju. Jasno je da bi i njima bilo drago da je drukčije, ali vidiš koliko Te vole kad Ti ne prigovaraju nego Te još hrabre u Tvojoj neprilici. Ti im – primivši njihovu utjehu i ohrabrenje – možeš najbolje pokazati da i Ti njih voliš i da vjeruješ njihovim razlozima, a to će i njima biti drago.

Što se tiče izgubljene godine, velim Ti ovo: da si godinu izgubila ljenčarenjem, moglo bi se govoriti o izgubljenom vremenu, ali budući da si bila savjesna i ispunila svoju dužnost, Bog je to primio, pa je sasma svejedno kako Bogu služimo i u kojem položaju. Glavno je da mu služimo. U tom slučaju nema izgubljenog vremena. A prema vječnosti jedna godina je kao tren, i još manje! Vidiš, dakle, da, budući da si bila savjesna, ni s koje strane ne smiješ svoj neuspjeh uzeti tragično. Jedino što se tiče Tvoje osobne reputacije, možeš osjećati da nisi baš toliko pametna kao druge, da si manje vrijedna. No ni to ne mora biti. Kolege i kolegice neće Ti zamjeriti, jer najbolje znaju šta sve utječe na to hoće li netko položiti ili ne položiti ispit. A i oni i Ti sama sigurno poznajete mnoge koji su i te kako pametni i sposobni pa na ispitima imaju poteškoća. I kad jednom završe, nitko ih ne pita kako su polagali, koju su ocjenu dobili i slično.

Ostalo bi još samo to da produženje studija za godinu dana znači materijalnu štetu. No, zbog toga ne isplati se gubiti dobro i vedro raspoloženje! Više vrijedi vedro srce i smirena nutrina nego mnogo novca! A kad i roditelji sve uzimaju stvarno, uzmi i Ti pa – budući da si inače dobra i vrijedna – budi vedra i vesela. Onako kao pravo dijete Božje i kao prava studentica!

Neka Te ne uznemiruje ni to što u takvu stanju ne osjećaš, kako mi pišeš, one revnosti u molitvi kao prije. Molitva ovisi i o našem nutarnjem raspoloženju, to jest o našoj nutarnjoj svježini. Pa, kad se opet dobro oraspoložiš, ponovno ćeš moći lijepo moliti kao prije.

A meni će osobno biti drago ako me u svemu poslušaš i ako mi javiš da si opet mirna, vedra i vesela Pavica.

AKO SI FALIČNOG VANJSKOG IZGLEDA...

Biserka!

Danas je ovdje oblačno i pada kiša, ali – za mene je današnji dan sretan! To je zato što sam iz Tvojeg pisma doznao da si nas sve poslušala i počela se opet liječiti prema liječničkom naputku. Znao sam da ćeš poslušati jer Ti si ipak pametna djevojka!

Što se pak tiče same stvari, nemoj misliti da svatko gleda u Tebe i u oklop koji nosiš. Svatko ide svojim putem, a gledaju Te samo oni koji su Ti prijatelji i koji ti se vesele, jer znaju da ćeš tako prije potpuno ozdraviti. Naime, što savjesnije budeš nosila tu stvar, prije ćeš ozdraviti i odbaciti je od sebe. Ti pak sama nemoj uopće misliti na to. Kao da nemaš ništa od svega toga na sebi. Posve svjesno odvraćaj svoje misli od toga...

U tome je velika životna mudrost i izvor nutarnjega mira, vedra raspoloženja. Poznajem (u jednome drugom gradu) dvije dvadesetogodišnje djevojke. Obje su naizgled falične, nije važno u čemu. Jedna je od njih uvijek vesela, ugodna u društvu, uopće ne misli na svoj izgled. Posljedica? Svi je vole, grle se s njom kad je sastanu, zovu je na sva slavlja, pa i na kućni ples. Kad odu na ljetovanje, dopisuju se s njom. I meni piše za Božić i Uskrs. Druga je, naprotiv, sva nesretna. Samo misli na svoju nevolju pa je neraspoložena, mrgodna, šutljiva, povučena, a povrh svega silno osjetljiva. Nitko je ne voli. No, ni ona nikoga ne voli. Njezine su drugarice, dok su bile manje, od njezine mame dobivale i batina. Sada se pak čudi i žučljivo prigovara što je izbjegavaju, što je ne zovu na svečanosti, na rođendan, pa je i meni pisala da posredujem. No, one odgovaraju: što god mi učinimo, njoj nije pravo. Pa kad je vidimo onako neraspoloženu, pokvari nam sve veselje. Zato ne volimo da je s nama...

Eto vidiš, tko je od tih dviju djevojaka pametniji? A njihov izgled ostaje i dalje isti. Nijedna se od njih neće udati, to je sigurno. Uza sve to, jedna će od njih proći kroz život sretno, učinit će mnogo dobra za sve oko sebe, a druga – tko zna kako će završiti...

Dakle, ne smije se čovjek prepustiti nevolji, bez obzira na to koje vrste ona bila, nego moramo biti svima oko sebe dobri, uvijek vedri i dobro raspoloženi, voljeti ljude, pa će nam se sve to vratiti u krilo! Onda je čovjek u nutrini smiren, zadovoljan, okolina mu pomaže, uzvraća dobra koja joj čini, i tako ipak ima lijep život, bez obzira na njezin izgled.

Tako se i Ti, Biserka, odgajaj u tom smjeru. Čini ono što liječnik kaže da moraš činiti da bi Ti se zdravlje popravilo (što, sigurno, i hoće), a ne kako si bila počela raditi kad si skinula sa sebe napravu i prepustila se nekom očaju zbog toga što si bolesna. Sad si nas poslušala i opet se počela ravnati prema liječničkim uputama, pa će, sigurno, sve završiti dobro. Treba vremena, dakako. No, da bi se to što brže dogodilo, budi vedra i vesela kao da uopće nemaš s tim nikakvih neprilika. I kod kuće (radi svojih, osobito radi mame koja trpi kad vidi da si neraspoložena), i u školi kad si među svojim drugaricama, a i na ulici ili u društvu.

A grickanje nokata? Čista navika. Učini ovako: kad se zateknеš da opet to činiš, nametni sebi nekakvu „pokoru". Možda tu da svaki put metneš na stranu – recimo – 10 dinara od novca koji bi potrošila za sebe (kino, sladoled, žurnal i slično), pa kad skupiš malo više novca, daj to siromaku. Ili – ako želiš da stvar ubrzaš, odredi veću svotu, možda dvadeset, pedeset dinara... Neće proći dugo i Ti ćeš se posve odučiti te navike. No, tu bi naviku trebalo zamijeniti drugom, dobrom. Nokti se grickaju kad je čovjek u neprilici, kad je napet u sebi, kad zapne kod matematičkog zadatka i slično. Pušač u takvu slučaju vadi cigaretu, psovač psuje. Sama razmisli o tome koju bi dobru naviku uvela mjesto ove nezgodne. Možda da učiniš kakvu uslugu

mami ili kojoj drugarici, da posjetiš neku poznatu bolesnicu ili da pak izmoliš koju molitvu. Sama izaberi nešto prikladno i korisno.

Tvoj plač? Znak je to nježne i osjetljive duše. Nakon otprilike dvije godine uglavnom će plača nestati. A ako Te hvata neka sjeta pa si tužna, nemoj se prepuštati toj tuzi, nego u takvom trenutku radije pomisli na nešto lijepo, utješno, nešto čemu se veseliš. I još bolje – pomisli kome ćeš od ljudi učiniti kakvu uslugu, kako ćeš nekoga razveseliti, da se naučiš misliti na druge i drugima činiti dobro! Već takva misao, a još više dobro djelo, razvedrit će Te i oraspoložiti u nutrini.

Razmisli, Biserka, o svemu što sam Ti napisao, pa i češće o tom razmišljaj kad uhvatiš malo slobodnog vremena.

A Tvojoj odluci da ćeš ozbiljnije prionuti učenju, vrlo se veselim. No kolika će tek biti radost Tvojim roditeljima i svima koji Te vole, kad vide mnogo bolje ocjene od ovih koje si imala dosad!

Onu izreku svoje prijateljice, „Što se praviš važna", koju je rekla kad je vidjela da plačeš, mislim da bi morala tumačiti drukčije, a ne kao neku uvredu i omalovažavanje, ili pak time da Ti ne da plakati jer Te ne razumije. Uvjeren sam da je ona bila u neprilici, bila je žalosna zbog tebe, jer Te doista voli pa ne može gledati kako plačeš. Rekla Ti je to u nadi da će Te tako najsigurnije odvratiti od plača. Ona zna da Ti ne želiš ostaviti dojam da se praviš važnom pa je mislila da ćeš na tu njezinu rečenicu reagirati tako da Ti suze same prestanu... A to je onda samo njezin znak koliko Te voli. Budi sigurna u to! Da, volite se i dalje i ne dajte da išta pomuti vašu slogu i razumijevanje!

STRPLJIVO U BOLESTI; I SKRUPULI SU BOLEST

Žaklina!

Lidvina je u četrnaestoj godini pala na ledu i bila je prisiljena da leži u postelji čak 38 godina! Bilo joj je ispočetka teško, no, promatrajući Isusov križ i njegovu muku, posve se smirila. Dapače, potkraj života je govorila: kad bih jednom Zdravomarijom opet mogla zadobiti potpuno zdravlje, ne bih je izmolila jer više volim trpjeti s raspetim Isusom nego biti zdrava. I trpjela je s Njim! Trideset i osam godina! Danas je na oltarima slavimo kao sveticu.

Zašto Ti pišem o svetoj Lidvini?

Zato što je bila bolesna, a svoju je bolest strpljivo podnosila i postala svetica!

I skrupuli su bolest. Teška bolest. Na neki je način teža od tjelesne jer čovjeka zna više mučiti. No, s druge je strane lakša jer je taj čovjek ipak zdrav, obavlja svoje poslove, nije drugima na teret. Ali bez obzira na to je li ta bolest teža ili lakša od tjelesne, škrupuli su ipak bolest. A znaš kako treba postupati s bolešću? Treba je strpljivo podnositi. I u tom strpljivom podnošenju čovjek će se posvetiti, tj. posve približiti dragome Bogu. Bit će na korist svojoj okolini i cijeloj Crkvi Božjoj, proslavit će dragoga Boga; po toj bolesti i njezinim strpljivim podnošenjem čovjek će – skrupulozni bolesnik – postići veliku slavu i blaženstvo kod Boga u nebu!

Eto, drago dijete, to je stvarnost i to ne smiješ nikada zaboraviti! Zato budi strpljiva i što više slušaj svojeg duhovnoga vođu, a potom čekaj dok se Bogu svidi da Ti oduzme tu bolest. To može biti vrlo brzo, no ako se još otegne i bude volja Božja da

Te još kuša na taj način, nemoj se izjedati, žalostiti. Vjeruj u Božju ljubav i u Božju dobrotu, koji čak i čovjekove grijehe prašta pa ga opet ljubi, a pogotovu ljubi onoga koji – kao i Ti – ne čini grijeh jer snažno ljubi Boga! Uzmi, dakle, svoj križ koji Ti je Bog stavio na leđa, bez protivljenja i bez mrmljanja, nosi ga rado i veselo pa ćeš i Ti po svojoj bolesti postati sveta kao i drugi sveci po svojoj tjelesnoj bolesti!

Vrlo se veselim što pišeš o tome kako nastojiš druge razveseliti i činiti im dobro. Moraš, naime, znati da smo ovdje na Zemlji u razdoblju kušnje pa ne možemo očekivati da već ovdje imamo punu radost. Bog ju je rezervirao za nebo. Ovdje je ipak dolina suza! Zato, ako netko, bar neko vrijeme, ni u svojoj vjeri ni u životu po vjeri ne osjeća velike nutarnje radosti, nije to nikakvo čudo. Bog zna dušu kušati i tako da joj ne daje te radosti. No prije ili poslije dat će nam da i ovdje osjetimo nešto od radosti koja nas u potpunosti čeka kod Njega u nebu. Kad će to biti i u kolikoj mjeri, to je njegova stvar, a mi iz dana u dan treba da živimo u vjeri i po vjeri čekajući Božje objavljenje, bilo ono u osjećaju radosti što smo njegovi, ili tek u objavljenju nakon smrti. Tada će oni koji su Božji svakako ući u radost o kojoj piše sveti Pavao: Oko ljudsko nije vidjelo, uho ljudsko nije čulo, srce ljudsko nije osjetilo što je Bog pripravio onima koji ga ljube! Zato se isplati i drugima govoriti, pomagati im da se svojim životom približe Bogu, makar i njih Bog kušao tako da im u ovom životu ne da onu radost koju bi naše srce željelo već ovdje osjetiti.

Misli na to pa ćeš s još više revnosti i dalje raditi na dobru duša svojih bližnjih!

Inače Ti ne bih imao što pisati, jer imaš svojega duhovnog vođu pa ga samo slušaj i – bit ćeš uvijek Bogu draga.

UTJEHA U BOLESTI

Roberta!

Tvoje pismo uvijek čitam s posebnim ganućem. I sam sam bio teško bolestan na očima. Liječio sam se u Sarajevu i u Zagrebu. Već je dvadeset godina otkako mi je dobro, no razumijem bolesnike na očima i uvijek se posebno žalostim zbog njih. Neki sam Te dan preporučio našim bogoslovima u molitve. A Ti, kad dođeš u Sarajevo, posudi kod nekoga (kod župnika ili časnih sestara) životopis Leopolda Mandića i pročitaj kolikima je on izmolio zdravlje pa mu se i Ti preporuči. Doduše, čovjek ne zna što je za njega bolje: zdravlje ili bolest, jer – mnogima je dobro zdravlje „pomoglo" da upropaste dušu, a mnoge je pak slabo zdravlje dovelo k Bogu i k vječnom spasenju. No, najbolje je kad je čovjek i tijelom i dušom zdrav, pa, eto, ja to molim za Tebe.

Ti bi na medicinu? To bi i meni bilo vrlo drago. Pitaj liječnika što on misli, ali neka Ti rekne otvoreno kako stvarno ne bi gubila vremena ako bi Ti studij smetao vidu. Inače – razumije se – morala bi uzeti neki posao pri kojem se mnogo ne upotrebljava vid. Naprotiv, što god budeš studirala, trebat će mnogo čitati. No, uzdajmo se u Božju pomoć da ćeš i to moći. Valjda si čula za dr. Ivana Merza. On je umro u Zagrebu prije rata, bio je jedan od vodećih katoličkih organizatora. Kad je bio na Sveučilištu u Beču, vid mu je toliko oslabio da su mu liječnici preporučili da prekine studij ako ne želi posve oslijepiti. No on je otišao u Lurd i molio Gospu da mu pomogne. Ona mu je toliko pomogla da je sretno završio studij i, kao profesor, cijeli život mnogo čitao i pisao, bez teškoća na očima. Nadajmo se da će

i Tebi Bog pomoći. A da prekineš liječenje, pitaš. Ako liječnik kaže da možeš, dobro. Inače nemoj, nego se radije još malo strpi, a u međuvremenu molimo se Bogu da On pomogne da Ti se oči oporave.

Tvoja sustanarka? Doista se čudim kako danas netko može reći da vjerovati znači biti glup! Ta ipak je svakom čovjeku, koji ima imalo uvida u stanje u svijetu, jasno da je vjera najveća moralna sila, pogotovu Katolička crkva. Na najvišim forumima papa nastupa u ime vjere, u Ujedinjenim narodima studiraju se njegove poslanice, posjećuju ga prvaci u svijetu – od predsjednika UN do svih mogućih vladara i predsjednika država. A papa je predstavnik vjere. I doista netko tko i danas vjernika napada kao čovjeka glupa i zatucana zastario je u nazorima i potpuni je neznalica u poznavanju svjetskih prilika... No, uza sve to, gledaj da ipak budeš dobra. Nemoj se vrijeđati. Ta što ona zna o Bogu i o vjeri?! Budeš li tako dobra i strpljiva s njom, ona će u sebi ipak morati priznati da si vrednija od nje. To bi je moglo dovesti do toga da se zamisli, a i osvijesti. Bit će Ti vječno zahvalna.

Eto nam lijepog proljeća pa će i bolesnicima biti lakše!

OSTANI VJERNA U KUŠNJI!

Albina

Mi svećenici u svojem časoslovu, koji molimo svaki dan, čitali smo prošlog tjedna o strpljivom Jobu, a ovaj tjedan čitamo o starom Tobiji. I jedan i drugi bili su dobri, pobožni, no Bog je dopustio da ih snađe velika kušnja. Job je izgubio sve imanje i svu djecu, a Tobija je izgubio očinji vid. No sve je to Bog dopustio da ih prokuša i da ih za njihovu vjernost u kušnji nagradi. I nagradio ih je: Job je opet stekao veliko imanje i narodio desetoro djece i živio je s njima sretno do duboke starosti. A Tobija je ponovno zadobio izgubljeni vid i bio blagoslovljen od Boga u svojemu sinu i sretnom životu.

Drago dijete! Eto, tako Bog i Tebe kuša u Tvojim nevoljama. Tebe i Tvoje kod kuće. Vrlo je važno da ostanete jaki u toj kušnji. Ostanite Bogu vjerni, molite za strpljivost i ustrajnost u dobru i – neka se vrši Božja volja. A Bog je velik. On će u svoje vrijeme učiniti kušnji kraj, pa će sunce granuti i na vašim vratima. Još i ovdje, na ovoj Zemlji, a pogotovu na nebu, Božja će nagrada biti velika. I Sin je Božji mnogo trpio dok je hodao ovom Zemljom, da bi ga na kraju razapeli na križ. No, sam je rekao za sebe nakon svojega uskrsnuća – „trebalo je da sve to pretrpi i tako uđe u svoju slavu", to jest, u slavu uskrsnuća i lijepo vječno nebo! To vrijedi i za nas, njegove učenike. Treba da s Njim koješta pretrpimo, ali budemo li strpljivi i ostanemo li vjerni Bogu, to će nam trpljenje pribaviti veliku nagradu kod Boga. Misli na to kad Ti bude teško, promatraj često raspelo i na njemu raspetoga Isusa, pa mu prikaži svoje patnje, svoju bolest, svoj križ, i – ostani vedra, dobro raspoložena. Trpljenje je prolazno, a nagrada je neprolazna!

Osim toga, budi osobito dobra prema djeci. Voli ih od srca. Brini se za njih, poučavaj ih, pazi na njih. Budi dobra i prema svima u kući, napose prema sestri. Nije ni njoj lako, pa joj Ti svojom dobrotom olakšaj teški život. A Bog će Ti sve to uračunati i priznati. No, ako budeš tako dobra prema svima, i Tvoji će te priznati pa će Te voljeti i biti prema Tebi dobri. Tako Ti život neće biti odviše težak nego mnogo ljepši nego dosada. To Ti, Albina, od srca želim i od Boga molim.

ŽALOSNA GOSPA – UTJEHA U PATNJI

Smiljana!

Tvoja pisma nisu nipošto preduga. Samo se Ti lijepo raspiši i izjadaj kad god Ti bude teško. A ja ću Te rado tješiti, premda bih volio da čujem od Tebe lijepe vijesti pa da se mogu s Tobom veseliti. Doista, tako sam se veselio kad si mi pisala o svojoj udaji. No, eto, sve je pošlo po zlu, pa je sada i meni žao kao i Tebi. Takav je ovaj zemaljski život. Kad čovjek isplanira da se najljepše sredi, već dođe nešto i zasmeta mu. Sva je sreća da imamo vjeru koja nam daje utjehu i snagu u našim nevoljama.

Velika je utjeha za nas vjernike u našim neprilikama i pomisao na Žalosnu Gospu. Misli i Ti na nju. Promatraj njezine boli koje je podnijela u svojem životu. Mač boli, i to sedmerostruki mač, probo je njezino srce. A ipak, koga je Bog toliko ljubio kao upravo nju? Pa zašto je dopustio da toliko trpi? Radi velikih plodova koje patnje imaju za čovjeka, za Božju stvar, osobno za onoga tko trpi, ako trpi u sjedinjenju s Isusovim patnjama! Tako je činila blažena Gospa. Ona je trpjela zajedno s Isusom... No zato je postala našom suspasiteljicom, to jest i ona je pridonijela tome da nakon smrti možemo doći k Bogu u nebo, u vječno blaženstvo. Ondje nema više ni bolesti, ni ljudske slabosti ni ljudske zlobe! Pa budimo i mi slični blaženoj Gospi, kad nas zahvate svakojake nevolje...

Eto, Smiljana, prikazuj i Ti dan na dan svoje nevolje Bogu – i bolest i novu žalost koja Te je snašla – sjedinjuj ih s Isusovim i s Marijinim patnjama, strpljivo podnesi po primjeru blažene Gospe sve što Ti je teško. A Bog je velik. On će sve to preobilno nadoknaditi, samo ne smijemo izgubiti vjeru u njegovu dobrotu i pouzdanje u njegovu pomoć!

Dakako, mi bismo najviše voljeli da već ovdje na Zemlji imamo bar nešto od onoga lijepog što nas čeka u nebu, ili bar da nam trpljenje ne bude toliko veliko. No, kaže narod: „Koga Bog ljubi, toga i kara." A to znači, koga Bog ljubi, daje mu veće teškoće u životu da bi ga otkinuo od svega zemaljskoga, a onda mu daje to veću slavu i uživanje u nebu. To ne smijemo nikada zaboraviti. Napokon sve ovo ovdje prođe kao ružan san i dolazi vječna stvarnost sva lijepa i sva sretna!

Dao Bog da tako bude i s nama, i s Tobom! Pa misli češće na sve ovo i budi jaka, izdrži do Božje volje. Bog ima u Tebe povjerenje da ćeš ostati jaka, kad Ti šalje toliki križ. Poljubi taj križ, pritisni na srce križ Isusov i od srca prikaži Bogu pripravnost da sve primiš iz njegove ruke. A On neka Te blagoslovi i ojača da izdržiš do kraja!

ODGOVOR NA DVA PITANJA: 1. čupavci
2. studenti bogoslovije

Serafina!

Postavila si mi u svojem pismu dva pitanja. Evo odgovora!

1. *Čupavci* – što kažem o njima? Mislim one prave čupavce – zanemarene kose, odijela i čitave vanjštine – među koje ne spada mladić tim samim što nosi dugu kosu... Jesi li kome od tih čupavaca pogledala u oči? Znam da nisi. No, da jesi, opazila bi kako su im oči mrtve, bez izražaja, slično kao i lice. I ta činjenica kaže mnogo. To su, većinom, a nađe se i među njima izuzetaka, dakako, mladići bez pravoga životnog cilja. Ako su i imali prilike za solidan ljudski odgoj, nisu ga htjeli primiti. No, uglavnom ga nisu ni imali. A pogotovu ne dubljeg vjerskog odgoja koji nam daje pravi smisao života i pokazuje način na koji se naš život mora učiniti vrijednim.

Oni će Ti reći da je njhov izgled reakcija na današnje društvo koje je izvana uglađeno i ispeglano, ali bez ljubavi za čovjeka. Njihov način odijevanja, zanemarivanje vanjštine i njihov život da su protest protiv takva današnjeg društva. To se lijepo čuje. Ali, čovjek ipak mora ostati čovjek! A kad njih gledaš, susrećeš, ne vidiš na njima onoga pravog čovječjeg obilježja. Kad smo bili na hodočašću u Rimu, skupina iz našeg autobusa posjetila je trg Piazza Navona, usred Rima. Tu je stjecište čupavaca iz čitavog svijeta. Rekoše da ih ima oko tri tisuće. Nevjerojatan prizor. Jedni sviraju, jedni pjevaju, jedni prodaju sitnice da zarade koju liru. A vidjeli smo i ovo: jedan mladić uzeo djevojku nakrkače pa je nosa, drugi je vuče za noge. Veselo i za-

bavno! A s nama je bio i jedan naš mlađi pater, inače pučki misionar. Dakle čovjek koji se kreće među ljudima. I on je prolazio s nama i gledao te mase izobličenih mladih... Neko je vrijeme izdržao, a onda mi pristupio i zamolio me kao vođu grupe: „Pustite me da idem u crkvu. Ovo ne mogu gledati!" Rekao sam mu neka misli na to da su i to djeca Božja. Izdržao je, ali...

Uzalud se ti mladići skrivaju iza lijepe parole o protestu na današnji svijet! Ako jedan mladić nema solidnih ljudskih kvaliteta, ako nema pred očima pravoga životnog cilja, ako nema u sebi smirenosti koja je plod sigurnosti da je na svome mjestu, ako nema u sebi velikih životnih ideala koji izviru iz pravo shvaćenog smisla ovoga zemaljskog života, ako nema bistrog i odlučnog pogleda koji odaje njegovu nutarnju vrijednost: zaista, ako jedan mladić nema sve to, onda – zar ne? – što mu vrijedi takav vanjski izgled? Tko će ga cijeniti? I stvarno, nijedna ozbiljna i solidna djevojka ne želi biti u njihovoj blizini.

Zato su takvi mladići vrijedni sažaljenja. Ako, dakle, pitaš što da misliš o tim mladićima, odgovorio bih: Žali ih!

2. *Studenti bogoslovije.* Evo odgovora i na Tvoje drugo pitanje. Najprije da Ti reknem kako se veselim što imaš tako osjetljivo srce za čovječju slobodu pa se bojiš da možda moji „pitomci", ovi naši studenti u Bogosloviji, nisu djeca koja su silom ovamo poslana...

Možeš biti sigurna da i vodstvo Crkve ima osjećaja za osobnu slobodu svakoga čovjeka, a isto i dobri katolički roditelji (jer samo iz takvih obitelji primamo kandidate). Zato nema ni govora da bi naši kandidati bili nezrela, nedorasla djeca! Naprotiv, i to neka Ti bude na utjehu, to su već odrasli mladići, tek poneki od njih još nije odslužio vojni rok, no na stavnji su bili već svi, a većina je već odslužila i vojni rok. I tu su posve slobodno, iz idealizma, iz ljubavi prema Bogu i bratu čovjeku za kojega će raditi cijeli svoj život. Može biti da netko izgubi tu volju, i onda je slobodan da izađe, kao neki dan jedan. Dakle, nema tu nasilja na osobnu slobodu!

A utjeha je za sve dobre da ima i danas velikodušnih, idealnih mladića koji znaju i za nešto drugo a ne samo za djevojku, školsku diplomu i namještenje! I da samo čuješ kako naši bogoslovi krasno pjevaju! I veseli su, zadovoljni, dapače sretni. S velikim ciljem pred sobom za koji se sada ozbiljno spremaju. Ovi dobro znaju za smisao svoga života!

S KRATKIM RUKAVIMA U CRKVU?

Liza!

Iznenadilo me je Tvoje pismo: Otkud Ti na Pagu? A na Tvoje pitanje rado Ti odgovaram.

Pitaš zašto Ti je, zbog kratkih rukava, župnik zabranio ući u crkvu na misu...

Najprije mali uvod. Liječnici se brinu za higijenu tijela. Tko želi dobro zdravlje, sluša liječničke naputke, propise, zabrane itd. Naravno, kadikad nam baš i nije ugodno izvršiti ono što liječnik traži. Katkad će liječnik možda malo i pretjerati. U njegovu propisu može biti i nešto subjektivna mišljenja, nešto što drugi liječnik baš i ne bi propisao. Ali, sve u svemu, liječnike – jer su u tome stručnjaci i jer nam žele dobro – treba da slušamo, a to i činimo. Zar ne? Dobro.

Svećenici se brinu za dobro naše duše. Znaš da i duša ima svoj život – nadnaravni život po kojem je u nutarnjoj vezi s Bogom. Ono što svećenici uče s obzirom na taj život duše: kako ćemo ga sačuvati, njegovati, razvijati; što mu je korisno, a što štetno; što ga dapače i ubija, tj. što prekida našu nutarnju vezu s Bogom (to zovemo teški ili smrtni grijeh), sve to svećenici nemaju po svojoj osobnoj, pa ni po ljudskoj mudrosti, nego nas sve to uči sam Bog u svojoj Objavi, u Svetom pismu. Tu Objavu svećenici proučavaju godinama, pa i cijeli život, i po njoj uređuju svoje naputke, savjete, propise, zabrane. Odnosno, to čini sveta Crkva, vodstvo Kristove Crkve, a svećenici su izvršitelji svega toga; imaju oni i svoje osobno spoznanje o tim stvarima, jer i sami proučavaju Sveto pismo...

Kakvo stajalište da mi zauzmemo prema tome što svećenici govore? Slično kao i prema onome što nam govore liječnici s

obzirom na dobro ili štetu našega tijela. I kad se radi o tijelu, i kad se radi o duši, mi treba da imamo povjerenje u one koji su u tim stvarima stručnjaci. Bar toliko koliko u vozača koji nas vozi opasnim zavojitim cestama... Svi putnici mirno sjede i pouzdaju se u njega jer znaju da on zna kako se to radi, ali i to da nas hoće sretno dovesti na cilj, jer ako nas ne dovede do cilja pa se srušimo u ponor, i sam će s nama propasti! Tako i svećenik kad nas vodi, zna kuda treba da idemo, što da činimo, a hoće nas voditi dobro, jer sve to i za njega vrijedi. I on mora preko ovog života stići k Bogu! Zato mu se s povjerenjem predajemo, i slušamo ga kad nam govori: ovo da, ovo ne; ovako, a ne onako. Toliko za uvod.

A sad na stvar. Golotinja, osobito kod ženskih osoba, negativno djeluje na druge, posebno na muškarce. Ona u njima budi različite nedopuštene misli i želje. Isus kaže u Evanđelju: Ako tko samo pogleda tuđu ženu s požudom (dakako, ako pristane na tu požudnu želju!), učinio je s njom preljub, tj. sagriješio je. A muškarac, ako samo vidi nedovoljno obučenu ženu, po samoj (iskvarenoj) prirodi budi se u njemu neuredna želja. Zato su mnoge ženske osobe odgovorne i za grijehe muškaraca! Stoga se svećenici bore protiv pretjerane golotinje, jer ona je štetna za duše. Zato oni govore protiv javne golotinje. Dobre nepokvarene djevojke tome se čude, a morale bi zaključiti ovako: Kad svećenik govori protiv toga, mora za to imati ozbiljan razlog. I kad žešće govori, mora razlog biti posebno važan. Zato ću ga poslušati i poduprijeti njegovo nastojanje da se zlo ne uvuče ondje gdje ga još nema!

A kad se radi o crkvi, tu se ljudi moraju u najvećoj sabranosti moliti Bogu, a kad se nađe koji muškarac iza kakve nedovoljno odjevene žene, on se – ako hoće biti na visini – mora boriti protiv nečednih misli koje ženska osoba pobuđuje u njemu, mjesto da se posve nesmetano moli Bogu.

No, što je s kratkim rukavima?

U krajevima gdje je golotinja potpuno preotela mah, kao npr. u Opatiji, kratki rukavi nisu izazovni, jer se tu sjetilnost hrani na

mnogo nečednijim dijelovima tijela. Zato u Opatiji svećenik neće vikati na ljude koji u crkvu uđu kratkih rukava ili bez rukava. Ali tamo gdje su svi u crkvi dolično i potpuno odjeveni, a odjednom se pojavi netko takav, to sigurno smeta nekim mladićima i muževima, pa zato u takvom kraju, odnosno u takvoj crkvi, treba da su i ruke, bar gornji dijelovi, dolično pokrivene. A kada se ipak tu i tamo nađe koja osoba koja na to ne pazi, to zasigurno smeta i svećenik nastupa protiv toga. Jer ako se počne popuštati, ići će to i dalje, na sve veću štetu vjerničkih duša. Tako je nastupio i župnik na Pagu kad je Tebe vidio u haljini kratkih rukava.

Sada razumiješ u čemu je stvar. Nadam se da, prema tome, daješ i sama pravo župniku. Ako dogodine opet pođeš onamo, sigurno ćeš se pobrinuti da poneseš i takvu haljinu u kojoj ćeš bez teškoće moći na svetu misu i pobožno se moliti. A uz Tebe i drugi, pa i mladići.

II.
DUHOVNO ZVANJE

ŽELIM POSTATI SVEĆENIK

Pero!

Divim se Tvojoj strpljivosti i Tvojem lijepu rukopisu. Nadam se da si i u drugim stvarima ovako savjestan! Pa budi i dalje takav. A Tvoja plemenita želja da postaneš svećenik neka se ostvari! Drži se u tome savjeta i uputa svojeg vlč. župnika. On će Ti biti u svemu u pomoći. No, i moli se Bogu da Te primi među svoje apostole koji su toliko potrebni današnjem svijetu i koji su najveći dobročinitelji čovječanstva, pa i našega naroda. Velika je milost ako Bog nekoga pozove, i moraš se što češće pričešćivati, da bi s Isusom u srcu živio iz dana u dan i tako sigurnije stigao k svojem cilju: k oltaru Božjemu! To Ti od srca želim i od Boga molim tu milost za tebe.

HTIO BI U BOGOSLOVIJU, A BOLESTAN JE

Nikola!

S velikim sam ganućem čitao Tvoje lijepo pismo. Doista, moraš imati mnogo strpljivosti. Dakako, dok boluješ od ove bolesti, neće Te biskup moći primiti u bogosloviju. No, neka Ti ne bude previše žao. Za svakog je čovjeka najvažnije da u svojem životu izvrši volju Božju. Pa kad Bog nekome pošalje takvu bolest, znak je to da s tim čovjekom ima druge planove, a ne da bude svećenik na oltaru. Misli na to pa gledaj da svima oko sebe budeš dobar. Kad Te bolest zahvati, strpi se, a inače molimo se obojica Bogu da to bude što rjeđe, pa i da sasvim iščezne iz Tvojeg života! Međutim, dok možeš raditi, radi, a kad Te stave u mirovinu, čitaj dobre knjige, pomaži kod kuće, budi svima dobar i – jednom će veliki Bog sve to posebno uzeti u obzir. A u nebu će Ti, sigurno, biti ljepše nego mnogima koji su u životu bili sasma zdravi, ali nisu savršeno izvršavali volju Božju i nisu bratu čovjeku činili dobro! Ono pak što čovjek dobije od Boga u nebu, traje vječno, a ovaj je zemaljski život tako kratak i tako brzo prolazi! Stoga se obilno isplati radi onog neprolaznog žrtvovati nešto od ovog prolaznog. Radije da nam ovo prolazno bude lošije, a ono neprolazno, vječno – l i j e p o ! Ili, zar nije tako?

ŽELIO BIH U SAMOSTAN, A POTREBAN SAM MAJCI

Ivica!

Primio sam Tvoje pismo i razumio Tvoju teškoću. Dakako, ako si potreban majci i tetki, onda moraš ostati u svijetu i raditi da im pomažeš. Mislio sam – u slučaju da nemaš nikakve obveze – da promisliš ne bi li pošao u samostan. Ovako Te ne bi ni primili jer bi Te svakako pitali jesi li kod kuće prijeko potreban. Kad bi i majka i tetka ipak mogle živjeti uz nekog drugog, bez tebe, onda bi još mogao misliti na redovničko zvanje. Ne mora to biti baš odmah, nego kad se oslobodiš drugih obveza. Ali ako Te oni svakako trebaju i bez Tebe nemaju od čega živjeti, onda se brini za njih. A posao? Sigurno si ga već i našao, jer dobar radnik lakše će naći posla, ako ne na jednom, onda na drugome mjestu. Što se tiče knjiga, čitaj ono što Ti dade župnik.

SVEĆENIK ZA VOLJU RODITELJA?

Marko!

Tvoja velika ljubav prema roditeljima uistinu je hvalevrijedna. No baš ona svjedoči o tome da i Tvoji roditelji Tebe vrlo vole, a to znači da Ti žele svu sreću u životu. No tu sreću, sigurno, nećeš postići ako postaneš svećenik preko volje, bez zvanja. Stoga se nemoj odviše bojati da im rekneš što misliš. Oni će Te lijepo saslušati i pomiriti se s mišlju da će njihov sin biti dobar kršćanin – to im posebno naglasi – i bit će im draže to nego da im bude slab ili nevrijedan svećenik! To im možeš i pismeno priopćiti, recimo kad odeš u vojsku. Oni će Ti otpisati, a Ti njima opet na njihovo pismo i još ćeš ih više umiriti. Kad se vratiš iz vojske, sve će već biti uređeno. No onda doista nastoj biti dobar kršćanin! I hoćeš, zar ne, Marko?

DA POSTANEŠ BRAT POMOĆNIK U KOJEM REDU?

Mirko!

Rado ću Ti odgovoriti na Tvoje dugo i lijepo pismo, jer vidim da si ozbiljan i vrijedan mladić. I znaš što? Nešto bih Ti predložio. Ti si već u godinama, zreo mladić, ozbiljno radiš, rado čitaš i rado se moliš Bogu. S djevojkama se, kako pišeš, ne baviš. Nije li sve to znak da bi Bog od Tebe želio nešto uzvišenije? Da pokušaš? Što se tiče Tvojega posla, budući da nisi kvalificirani radnik, neće biti velike štete ako prekineš rad. Pa eto: promisli, ne bi li se mogao posve posvetiti Bogu, duševnom dobru drugih ljudi i vlastitom duševnom dobru. Uz to, imao bi miran i sređen život, bez brige za materijalne stvari. Sve to možeš postići ako postaneš časni brat, tj. brat pomoćnik u samostanu. Možeš i kod nas isusovaca. Imamo mi takvih po Jugoslaviji, u našim isusovačkim kućama. Ima i Bosanaca. Promisli, dakle, dobro i Bogu se pomoli, pa ako misliš da bi mogao pokušati, napiši pismo našem glavnom starješini u Zagrebu. Adresa: Vlč. o. Provincijal, 41001 Zagreb, pp. 699, Palmotićeva 33.

Eto, Mirko, to bih Ti imao reći kao odgovor na Tvoje pismo. Ako Ti bude što nejasno, možeš mi se opet javiti.

NAPUŠTA SJEMENIŠTE

Miroslave!

Razumijem Tvoju zabrinutost i smetenost sada prije odlaska iz sjemeništa. Ali, govoriti o promašenu životu, uvjeren sam, ipak nema smisla, jer to nije točno. Ti si tek na početku života, cio je život pred Tobom, i taj život može biti vrijedan i lijep. Jer, pomisli samo ovo: koliko danas ima mladića koji su tako poučeni u vjeri kao Ti? Prema tome, Ti znaš kako treba živjeti i zašto treba tako živjeti. Ostaje samo da radiš prema onome što si naučio. No, bojiš se sam sebe, odnosno zla u sebi i oko sebe. Sasvim ispravno. Tko da se toga ne boji! Ali, Ti znaš i izvor snage protiv zla. Prihvati sredstva, na izvorima – u sakramentima – crpi snagu protiv zla i Ti ćeš ne samo pobijediti zlo nego ćeš biti i pobornik dobra gdje god bio! Vidjet ćeš. Opasnost vreba od mlitavosti, da zbog mlitavosti ne zapustiš te izvore snage. No tu moraš sam sebe prisiliti na redovitu ispovijed i redovitu pričest, na svagdanju molitvu i na misu svake nedjelje. Od tih stvari ne smiješ odstupiti, inače nećeš dobro proći, naravno. Pa kad me pitaš za savjet, eto – to Ti kažem. Drži se toga i bit će sve u redu. Neće biti ni govora o promašenom životu. Naprotiv!

Što ćeš i kamo sada kad izađeš iz sjemeništa, to će Ti bolje znati svjetovati oni koji su bliže Tebi nego ja, pa se posavjetuj s njima. Oni će Ti rado pomoći, i savjetom, a i inače ako što ustreba.

Kako ćeš opet dobiti volju za život? Nastoj sasvim ozbiljno svakom čovjeku s kojim se susretneš činiti dobro, bez obzira na to kako se Ti osobno osjećaš: jesi li raspoložen ili nisi. Uvježbaj se u tome. Tako ćeš izvršavati najveću zapovijed: ljubav. A to donosi Božji blagoslov i daje nutarnju smirenost, zadovoljstvo, svijest vrijednosti pred Bogom i pred ljudima. Ujedno, drugi će Ti uzvraćati Tvoju dobrotu, pa će i oni Tebi biti dobri. A Bog će također priznati takav Tvoj život i neće Ti ostati dužan! Takvih ljudi danas treba. Pa budi i Ti jedan od njih!

UVJETI ZA DUHOVNO ZVANJE

Verica!

Čovjek u svojem životu mora što više proslaviti Boga, učiniti što više dobra i osigurati dušu da može živjeti Božjim životom pa da nakon smrti dođe u nebo. I kad nam je birati životni put, treba da se ravnamo prema ovim trima stvarima.

Kad, dakle, netko hoće u samostan, ne ide onamo zato da mu bude ljepše, nego da redovničkim životom više proslavi Boga, da više dobra učini braći ljudima i bude sigurniji za spas duše.

Netko će doći do uvjerenja da će sve te tri stvari više ostvariti u svijetu, pa će u njemu i ostati, i, dakako, bit će smiren, pa i sretan svojim izborom.

Netko osjeća Božji poziv za samostan pa treba da promisli o tim trima stvarima: hoće li kao redovnik ili redovnica to bolje postići nego ako ostane u svijetu. Naprotiv, ne odlučuje o odlasku u samostan to hoće li mu tamo biti ljepše nego u svijetu, da li će se osjećati sretnijim. Tko misli na ovo posljednje, taj je sebičan, taj traži sebe i svoje dobro, a ne prije svega Božju stvar, i taj nema zvanja za samostan.

Dogodi se da seljačka djevojka, zbog vanjskih prilika, pođe sa sela i dođe u samostan kao pripravnica. Sa sela je otišla zato što je htjela bolji, a ne seoski život. I u samostanu joj je doista ljepše. Ali – tu čuje što je svrha redovničkoga života i sada treba da odluči: ako dođe do uvjerenja – i ako to želi – da će u samostanu više proslaviti Boga, više dobra učiniti braći ljudima, a uz to i bolje osigurati svoju dušu pa prema tom uvjerenju postupi i zamoli da smije primiti svete zavjete i postati redovnica, to je pravo zvanje. Njoj neće biti problem što je sama, tj. što

kraj sebe nema muške osobe koja bi je ljubila. Ona je zemaljsku ljubav žrtvovala radi Božje slave, radi dobra bližnjega i radi dobra svoje duše... I neće gledati na to kako se osjeća: sretnom ili nekako zapuštenom. Ta u svakom staležu ima trenutaka, pa i dana, kad se čovjek osjeća sretnim i kad se osjeća zapuštenim, osamljenim, čak i u ženidbenom staležu. Na to se ne gleda, nego kako ću svoj život što bolje iskoristiti za proslavu Božju, za dobro ljudi. Dakako, čovjek koji ima pravo zvanje osjeća u njemu i sreću. Neće toliko gledati na to kako se osobno osjeća nego koliko može činiti dobro i slaviti Boga!...

Dogodi se da seljačka djevojka nakon što je bila neko vrijeme u samostanu i osjećala se sretnom jer je stvarno promijenila svoj seljački život na bolje, dogodi se, velim, da nakon nekog vremena osjeti da joj je i takav život premalo. Ona bi htjela još bolji... Stoga ostavlja samostan i ide van, ide u Njemačku i tamo zarađuje novac, udaje se, itd. Takva djevojka nije imala pravoga zvanja. Zato, ako neka od ovakvih pripravnica vidi da joj je za boljim životom, a ne za one tri važne stvari radi kojih se ide u samostan, onda je bolje da samostan napusti što prije. Čekati i završiti školu pa onda otići, a već prije znati da nije za samostan, bilo bi nepošteno. Ostati pak u samostanu samo zato što si dobra, a ne osjećati se na pravome mjestu, također nema smisla, jer ćeš prije ili kasnije ipak ostaviti samostan. Ili ćeš otići sama, ili će te poglavari poslati kući. Naime, ne znači to, ako je netko dobra vladanja, pametan i spreman za svaki posao, da ujedno ima i zvanje za samostan!

O svemu tome dobro promisli pa ćeš znati što treba da učini djevojka koja sebi postavi pitanje je li za samostan ili nije.

KAKO DO OSTVARENJA DUHOVNOG ZVANJA?

Marice!

Zvanje za redovnicu milost je Božja, to jest Božji je dar. On daje želju za to zvanje, ali i daje mogućnost do ostvarenja. Zato Ti, budući da Ti je Bog dao želju, ozbiljno moli Boga da Ti dadne i mogućnost da tu želju ispuniš. Tako sve do kraja godine. Marljivo uči i često se pričešćuj, a kad završiš školu, javi se časnim sestrama – možeš i pismeno – i pitaj njih što da učiniš. Župnik će Ti dati adresu, a časne sestre će Ti reći što one misle i kako uređuju slične slučajeve. Nisi, naime, jedina koja želiš postati časna sestra, iako Ti imaš posebnu teškoću jer ne znaš kako ćeš to ostvariti. I ja ću Te preporučiti Isusu u svojim molitvama da – ako je doista Njegova želja da mu služiš ovako kako to sada planiraš – učini sve tako da svoj cilj i postigneš.

III.
TI I ON – TI I ONA

PRVI KORACI U LJUBAVI

Željko!

Tvoja bespomoćnost kad se nađeš pred svojom prijateljicom i ne možeš joj reći sve što osjećaš, pogotovu ne da je voliš, najbolji je dokaz kako si još dobro dijete. Ne godinama, jer si već velik i odrastao, nego si dijete u onom dobrom smislu, tj. još dobar nepokvaren mladić. I tome se vrlo veselim. Lako je s takvim mladićima raspravljati o problemima, pa i o najtežim životnim problemima! Zato ćemo nas dvojica lako izaći načistac!

Što se tiče Tvojeg odnosa prema onoj djevojci i njezina odnosa prema Tebi, naglasio bih ovo:

Oboje ste još premladi da biste mogli početi sasvim ozbiljnu ljubav. Ako je ona već završila svoju pripravu za život, ali pretpostavljam da još ide u školu, Ti svakako još nisi završio svoje priprave. Još si učenik. Ne možete, dakle, još ozbiljno pomišljati na brak. To biste mogli samo ako biste predviđali da ćete se na proljeće ili najkasnije sljedećeg ljeta vjenčati. A to, sigurno, još neće biti. Zato još ne možete uzeti ljubav ozbiljno i već se sada jedno drugome toliko približiti da biste si mogli međusobno obećati vjernost do smrti. Ostaje, dakle, samo blisko prijateljstvo. A takvo će se prijateljstvo brzo razviti i u pravu ljubav. Pitaš, zašto se ona Tebi toliko povjerava, priča Ti svoje intimnije doživljaje. Zašto? Jer Te voli. Možda joj to još i nije potpuno pri svijesti, ali ipak Te voli. I cijeni Te. Zato Ti sve priča. No nije dobro za njezin osjećajan život, za njezino srce, što toliko leti za dečkima, hodajući sad s ovim, sad s onim. Daj joj samo knjigu „Dnevnik Anemarije". Ona će je malo uozbiljiti. A onda uzmite oboje i Osmu knjigu Iz života: Mladićima i djevojkama na

pragu života. Dobit ćeš je kod župnika u Mostaru. U njoj je mnogo toga razrađeno. Posebno proučite ono prije kraja knjige kako je svršio Dany sa svojom Helgom i što su Danyju savjetovali na kraju, nakon doživljaja. Oboje to ozbiljno razmotrite.

Zašto si tako neraspoložen, tako nesiguran i neodlučan u mnogočemu, a i nezadovoljan? Glavni će razlog biti u tome što Tvoja nutrina ne odgovara onome što Ti kaže savjest kakav bi morao biti. Shvati ono što znači živjeti u milosti Božjoj, posjedovati nadnaravni život duše, imati pred sobom veliki određeni cilj, ne samo ljubav i jednom obiteljski život, nego i cilj čitava života... O svemu tome možeš čitati u osmoj knjizi Iz života. Prouči to i ostvari i osjetit ćeš se sretnim, zadovoljnim. Osjetit ćeš veliki smisao života, vrijednost tvojeg rada i svega oko sebe. Ljubav ćeš primiti kao velik dar Božji i u njoj se osjećati upravo djetinje sretnim, pogotovu ako i Tvoja djevojka bude imala iste nazore i životne spoznaje...

Prema tome, najprije uredi ozbiljno stanje svoje duše. A to znači, što? Znaš, kad se kuća u mnogočem zapusti i zamaže, onda majka napravi veliko čišćenje. To je za nas veća, temeljitija i, svakako, ozbiljna ispovijed. U Mostaru imaš dosta svećenika koji će Ti rado biti pri ruci i na raspolaganje u tome, pa se prvom zgodom temeljito ispovijedi i onda često primaj svetu pričest. Ako nemaš teškog grijeha, ne moraš se svaki put prije pričesti ispovjediti. No dobro je i to češće učiniti, da se uz dobru odluku što više oslobodiš koječega što Ti se uvuklo u običaj i što nije dobro. A pričest je potrebna da bismo dobili snage za provođenje dobrih odluka. Navedi na to i svoju djevojku. Onda možete s uspjehom međusobno raspravljati o životnim problemima i zadacima. Takve mladiće i djevojke gledam pred sobom godinama i uvijek ustanovljujem ovo: oni su sretni, vedri i veseli poput bezbrižne djece! Pa tako i jest, jesu djeca: dobra djeca nebeskoga Oca!

Bit će mi posebno drago ako mi javiš da si me poslušao. To Ti od srca želim, a i svako drugo dobro i – da si mi zdravo i veselo! Pozdravi i svoju „djevojčicu"!

PRVA LJUBAV

Ivana!

Po Tvojem lijepom i urednom rukopisu vidim da si dobra i trijezna djevojčica pa će mi biti to lakše dati ozbiljan odgovor na Tvoje pitanje...

Posve dobro razumijem da si uznemirena, zabrinuta, a opet i sva oduševljena svojom ljubavlju, svojom prvom ljubavlju! No, Tebi to mogu otvoreno reći: prvi se mačići u vodu bacaju! To jest, nije to prvi mladić koji Te je oduševio i koji će opet iščeznuti iz Tvojih misli. Bit će njih još podosta – budući da si još tako mlada – dok napokon ne susretneš onoga kojeg Ti je Bog u svojoj Providnosti odredio da s njim pođeš u obiteljski život.

Ne kažem da ovoga ne voliš, naprotiv: Ti ga veoma voliš. Pa možda i on Tebe voli. No oboje ste još premladi da bi ta Vaša ljubav bila ona prava i trajna. Jednoga ćeš dana – sve da i počnete hodati – vidjeti na njemu ono što sada ne vidiš, i odjednom ćeš u njemu gledati običnog neotesanog klipana, ako ne i bezobraznog momka, pa ćeš mu sama okrenuti leđa. A još je prije moguće da on bude prvi koji će Te se zasititi i poći s drugom. To je posve naravno kod tako mladih bića kao što ste vas dvoje. Što onda?

Protiv ovoga što osjećaš ne možeš ništa, niti treba da što činiš. Samo neka Te ne smeta, bar ne mnogo, u učenju. Dobro i marljivo uči, lijepo se vladaj, a kad imaš vremena slobodno misli na njega. Ali – da sad nastojiš doći bliže k njemu, da se objašnjavate u ljubavi, to nema smisla, jer, kad se jednoga dana ionako budete morali rastati, onda će onome od vas koji je to

uzeo sasvim ozbiljno biti preteško. Srce će odviše osjećati taj rastanak. A to bi bila šteta. Nego, zamoli svojeg velečasnog neka Ti posudi knjigu „Dnevnik Ane Marije", pa je mirno i pažljivo pročitaj. Osobito one stranice koje govore o ljubavi Ane Marije prema Denisu, o njihovu rastanku, te pismo Anine prijateljice Nicole u kojem joj piše o ljubavi općenito, napose o ljubavi u ovako mladim godinama. U toj knjizi i za to imaš lijepu pouku. Kad je temeljito pročitaš, i bude li ti što nejasno, piši mi pa ću Ti odgovoriti. Da Ti sad razrađujem cijelu stvar, bilo bi predugo. Zato se orijentiraj na ono što piše u toj knjizi.

Međutim Ti mogu reći bar ovo: Nastoj svima biti dobra, osobito u kući i drugaricama u školi: više misli na druge nego na sebe; nastoj da ne prođe jedan dan a da nisi bar nekome učinila koju uslugu. Tako će Ti se srce raširiti i nećeš onda sebično hodati svijetom tražeći gdje bi mogla okusiti kakav užitak, bio to i užitak srca, nego ćeš sve ljude ljubiti, svima biti dobra, pa kad jednom nekoga ozbiljno zavoliš, nastojat ćeš i njega usrećiti. Dakako, i voljet ćeš ga, ali ta će ljubav biti mnogo veća, ljepša i trajnija, i donijet će mnogo više sreće i Tebi ali i ljubljenoj osobi, mnogo veću sreću od ove sada koja Te tjera u žalost pri pomisli da bi Tvoj mladić gledao koga drugoga, nekome se drugome nasmijao, a ne Tebi.

Znam, sada Ti je to još teško razumjeti, no s vremenom bolje ćeš to shvatiti i s te strane uzeti ljubav. To je onda prava ljubav koja traje, dok je ova sada plamen koji zaplamsa kao slama što se zapali, no brzo izgori i plamena nestane.

Zato neka Te ne zabrinjava što ćeš mnogo patiti ako vidiš da Te taj mladić doista ne voli. Brzo ćeš ga pregorjeti i doskora će Ti neki drugi zaokupiti misli. I bit će Ti drago što se ovom prvom nisi previše približila, no nemoj ni onom sljedećem. Radije se drži malo po strani i marljivo radi, a za srce – premda se ono već i sada budi i osjeća ljubav – još ima vremena da se njim baviš i da odabireš ljubav, odnosno mladića. To učini tek onda kada budeš mogla ozbiljno pomišljati na zajednički obiteljski dom. A dok to vrijeme još nije blizu, doista nema smisla odviše

se približavati kojem mladiću. Stoga moli svaki dan Boga, u kojeg vjeruješ i kojeg ljubiš, da na Tvoj životni put jednom pošalje mladića koji će biti Tebe vrijedan. To Ti i ja od srca želim i molim Boga za to.

NEŽELJENI POLJUBAC

Vlasta!

Samo Ti budi mirna, jer doista nemaš nikakva razloga da se uznemiruješ. Da si ostala nekako razočarana i zbunjena nakon onog događaja s mladićem koji je sjedio kraj Tebe dok si učila fiziku, to je posve razumljivo. On je to učinio bez Tvoje volje i bez Tvojeg pristanka. No baš zato Ti nisi za to odgovorna. Kad Ti budeš poljubila kojeg mladića i on Tebe, bit će to s pristankom obiju strana i iz međusobne ljubavi. Taj će poljubac upravo biti dokaz za vaše ljubavi. No, za takvu ljubav, koja će već ići velikim koracima prema vjenčanju, još ima vremena. Još si premlada.

To što si počela hodati s Davorom još ne znači da ćeš se s njim jednog dana i vjenčati. Sad se tek bolje upoznajete. Upravo zato što još nije ništa sigurno za budućnost bolje je da ostanete ovako kao dosada. A to znači da ne bi imalo smisla ići zajedno ni u kino, ni ikamo odviše nasamo, a nipošto tako da majka za to ne zna. Ako dakle misliš da majka ne smije ništa znati o Tvojoj vezi, onda se nemojte jedno drugom više približavati. Ako si već toliko velika, i on također, da mama može za sve znati, onda uvijek pitaj mamu što ona kaže: da li da ideš s njim u kino, da li da ideš s njim na ples, i slično. U tome majci moraš biti posve iskrena, pa ćeš sebi uštedjeti mnoge neprilike koje inače doživljavaju djevojke kad kriju od majke svoje prijateljstvo. No, razumije se, moraš biti posve prirodna. Dobra, uslužna, vedra i vesela! Nipošto nema smisla da plačeš i da budeš nervozna. Ta Ti si dobra djevojka, a onaj poljubac ne znači ama baš ništa, pa zašto da se zbog toga toliko sekiraš?

Isto tako moraš ozbiljno i mirno učiti. Znaš da je to zadnji razred i da o diplomi na kraju osmog razreda ovisi Tvoje buduće školovanje. Mora diploma biti što bolja!

Eto što Ti imam reći. A Ti budi pametna pa me lijepo poslušaj. Dakle: uči marljivo, često primaj svetu pričest, pa neka to i Davor čini. I nemojte se potajno sastajati i skrivati. Neka Te prati iz škole i iz crkve kad idete zajedno s drugima, i slično, dok se ne posvadite. Ustrajete li u prijateljstvu, s vremenom će se sve doznati, pa ćeš moći o tome razgovarati sa svojom mamom.

A svakako se mnogo moli Bogu da Ti pošalje na Tvoj životni put mladića koji će Te biti dostojan. Ako to ima biti Davor, moli Boga neka ga blagoslovi i pomogne mu da bude dobar kao što si Ti.

Pa budi vedra i vesela, osobito kad si s Davorom, da ga ne zabrinjavaš svojim čudnim vladanjem. Razumije se, njemu ne treba ništa spominjati o onom događaju prilikom učenja fizike, jer nisi baš ništa kriva, niti si kakvo zlo učinila, niti si pak po tome postala manje dobra nego što si bila prije.

SUVIŠNA ZABRINUTOST

Mirjana!

Tvoje me je pismo duboko dirnulo. Upravo me srce zabolje-lo zbog tolikih Tvojih nevolja koje podnosiš, a sve bez dovoljna razloga. Doista, ne bi trebalo da se toliko mučiš i žalostiš! Naprotiv, moraš biti vedra i vesela kao nekad! Imaš za to mnogo razloga. Pokušat ću Te smiriti i pomoći Ti. Ako me poslušaš, sigurno će s Tobom opet biti sve u redu.

Tvoja je nevolja počela time što se ne zabavljaš s kojim mla-dićem. No, Mirjana, neka Ti to uistinu ne bude žao! U tome Tvojem tati dajem pravo, iako ne mogu odobriti način kako postupa s Tobom. Gledaj, svrha je hodanja s mladićem među-sobno upoznavanje radi eventualne ženidbe. Tebi je jasno, zar ne, da u Tvojim godinama i prilikama o ženidbi ne može biti govora. Prema tome, ni hodanje s mladićem nema prava smisla. A ako to sve Tvoje drugarice, ili bar većina, čine, one time na-doknađuju ono čega doista nemaju, jer su lakomislene, površne, pa ih drugi ne cijene. Ti stvar uzmi drukčije. Nastoj svima biti dobra, vrlo dobra. Vedra i vesela kao nekad, puna pjesme i hu-mora. Uz to, uslužna i lijepog vladanja, svakoga s kim se susret-neš nastoj lijepo i dobro raspoložiti, svakome učini uslugu kakvu možeš... Tako danas, a tako i sutra; i u školi, i u druš-tvu, ali i kod kuće. Vidjet ćeš da će Te u najkraće vrijeme svi zavoljeti, svi će se otimati za Tvojim društvom: i djevojke i mla-dići. A Ti se ni s kim ne upuštaj u bliže poznanstvo, jer za to još nije vrijeme, nego i dalje svima budi dobra... Eto, dijete, tu je tajna sreće za kojom i Tvoje srce čezne: za ljubavlju i poštо-vanjem, koje toliko želiš, a sada nemaš jer si se okrenula samoj sebi. Čim se naime čovjek okrene sebi, počne i misliti na sebe, a zatvori srce za druge, drugi ga počnu izbjegavati, i on se osjeti

osamljenim, osjeti u srcu nezadovoljstvo i tugu – postane ne-sretan.

Dolazi pitanje učenja. Čim stekneš duševni mir, odmah ćeš biti sposobna da sabrano radiš i opet napreduješ u školi. A Ti svoje učenje shvati kao stalešku dužnost koju Bog od Tebe traži. Zato tu dužnost obavljaj savjesno. Imat ćeš mnogo više veselja u učenju i u uspjehu koji ćeš time postići, mnogo više nego sada kada ne učiš i dobivaš ukore za jedinice. Za te jedinice, doduše, Ti nisi kriva, ali ipak osjećaš poniženje i sve zle posljedice kad ih dobiješ! Budeš li se pridržavala mojih uputa, sve će to nestati i Ti ćeš opet biti dobra učenica, draga nastavnicima, veselje rodi-teljima, a osobno ćeš imati zadovoljstvo i pohvalu vlastite sav-jesti.

Treba Ti društvo, dakako. Pisat ću jednoj dobroj djevojci u Sarajevu da Ti se približi. Ide u učiteljsku školu. Možda je i osobno poznaješ: G.O. Ona je ozbiljna i vrlo uslužna, pobožna i duboko religiozna, razumije dušu koja pati i ima od Boga dar da utješi i pridigne smalaksale. Ona će Ti prići, a Ti je primi s povjerenjem pa se – bar zasada – s njom druži, dok se posve ne snađeš u novom načinu gledanja na svijet, na učenje, na drugove i drugarice, na roditelje, osobito na tatu... A doskora Ti i neće više trebati ona, jer ćeš se moći lijepo zabavljati sa svakom škol-skom drugaricom i jer će se mnoge druge za Tobom otimati. Ti ih pak nastoj uozbiljiti: da ozbiljnije shvate život, što ne znači da moraju biti manje vesele i drage. Naprotiv! Baš najbolje uvijek su i najdraže!

Ovaj put toliko. Svako jutro i večeri izmoli svoju molitvu. Onako kako to čini G.O. Svake se nedjelje pričesti, a to i G.O. čini. A tatu lijepo dočekaj kad dođe kući, učini mu svaki dan kakvu posebnu uslugu, iskaži mu posebnu pažnju. Kad počne škola, marljivo počni novo polugodište koje će biti sasvim druk-čije od prvog. Javi mi se ako budeš imala što protiv ovog mojeg pisma.

Mnogo za Tebe molim i želim Ti svako dobro za dušu, za živ-ce i za tijelo, uz srdačan pozdrav.

VEĆ PETI U 15. GODINI KOJEG „LUDO VOLIŠ"!

Tonka

Tvoj novi problem, opet s novim mladićem? No sad ću ja Tebe zapitati pa Ti odgovori meni:

Kakav smisao ima to Tvoje neprestano zaljubljivanje? Ne mislim to što osjetiš ljubav prema ovom ili onom mladiću, odnosno sad prema ovom, sad prema onom. Ne to. To je nešto posve prirodno u Tvojim godinama, pa se tome i ne treba čuditi, niti je to zlo. Nego mislim na ovo: odmah popuštaš toj sklonosti ljubavi i prihvaćaš ljubav s druge strane? Počneš hodati, sastajati se i, dakako, – to dolazi samo po sebi – varati mamu, njoj lagati. Reci mi, kakav to smisao ima? Čak i to, ako se malo više kome približiš da se daš poljubiti, a to znači da će vrlo brzo doći i do pravog ljubakanja, do flerta. Kakav to smisao ima? Da se udaš? I sama vidiš da o udaji zasad nema ni govora. Čemu onda to prihvaćanje ljubavi, to hodanje koje dovodi i do poljubaca, i tako dalje?

Da bi lakše o tome ozbiljno razmislila, evo Ti pripovijesti o breskvi: Bila lijepa breskva stablo i na njemu se već zacrvenjela jedna breskva plod. Svatko tko je kraj nje prošao opipao ju je da vidi je li već zrela pa da je ubere. No, što se dogodilo? Breskva se samo zacrvenjela, ali je još bila zelena da bi se ubrala. A kad je došlo vrijeme da bi već morala biti zrela, netko ju je otkinuo i – što vidi? Ispod kore bila je sva pocrnjela, trula! Ono diranje toliko joj je štetilo da sada više ništa ne vrijedi!

Takva krasna crvenkasta breskva svaka je djevojčica Tvojih godina. Takva si i Ti. Pomisli: ako budeš davala da te drugi diraju kroza sve godine do vjenčanja, što će biti s Tobom? Na kraju ćeš zavoljeti jednog mladića, a i on Tebe. Spremni ste za ženidbu. Tvoj mladić želi da u Tebi ima krasno sazrelu, sočnu i slatku breskvu, a kad tamo? Tvoje je srce iskvareno, iako izvana lijepo izgledaš, baš kao ona breskva koju su toliki dirali za vrijeme dok je sazrijevala! I tako će Tvoj mladić, koji Te je toliko zavolio da je odlučio poći s Tobom u zajednički život, doživjeti razočaranje, a oboje – mjesto sretnog braka, sretnog obiteljskog života, imat ćete nesretan život.

Tako se upravo dogodilo s jednom koja je završila i fakultet, ali su je mnogi izrabljivali, tako mi piše, pa kad se napokon i udala, njezin se muž u njoj razočarao, nastala je nesloga, rastava: plač! Sad je sva nesretna, traži utjehu i ohrabrenje da bi mogla smoći snage za život, jer – mora živjeti za curicu koju joj je muž ostavio...

Ne misliš li Ti, Tonka, da bi se tako moglo i s Tobom dogoditi? Da to ne bude, moraš promijeniti svoj odnos prema mladićima. Moraš biti više rezervirana. Dakako, rezerviran i povučen ne znači biti grub i bezobziran. Mislim da razumiješ što želim reći: pusti sada mladiće na miru, a ozbiljno prihvati knjigu i kućni posao. Pomozi što više mami kod kuće, nauči što bolje kuhati, i ostale kućne poslove. A kad bude vrijeme za udaju, onda ćeš se upustiti u upoznavanje, u ljubav. S kim će to biti? Tko će to sad znati? No, sigurno, ni jedan od ovih koji su se dosad oko Tebe motali. I kad dođe onaj doista pravi, zar ne da će i Tebi biti drago, a i on će to ozbiljno zahtijevati: da se, osim s njim, već tamo prije zaruka kad sasvim ozbiljno mislite na zajednički život, da se do tog vremena nisi ni s kojim mladićem ljubila, ljubakala, kojekuda hodala? Što ćeš mu Ti odgovoriti na to njegovo pitanje, ako već sada, u petnaestoj godini, počinješ hodati i intimnije prijateljevati sad s ovim, sad s onim, jer „ludo voliš"? Tako mi, naime, pišeš. Još ćeš ih mnogo ludo voljeti, ali ta ljubav neka ostane u Tebi, a ne da se upuštaš u ljubakanje!

Eto, to Ti zasad imam reći kao odgovor na Tvoje zadnje pismo i na Tvoj zadnji problem s novim mladićem o kojemu mi

pišeš. Lijepo gledaj sve mladiće u razredu, sa svima budi dobra. Kad se vraćate kući pa ako koji pođe s Tobom, idi s njim, ali ujedno i s ostalima, i s prijateljicama. Ne veži se ni za koga posebno. Onda će Ti srce, uza svu osjećajnost i brzo zaljubljivanje, ostati netaknuto, u Tvojoj vlasti: čuvat ćeš ga za onoga kome ćeš ga jednom s punom sviješću i ozbiljnom odlukom, nakon temeljita poznanstva, pokloniti za cijeli život.

TKO ĆE NAĆI „PRAVU" DJEVOJKU!

Šime!

Rado Ti odgovaram na Tvoje dugo pismo i hoću Ti reći ovo: Istina je da danas ima vrlo malo „pravih" djevojaka. No krivnju za to uvelike snose upravo mladići. Tko ih čini takvima? Gledaj oko sebe pa ćeš sam lako odgovoriti na to pitanje. Baš sam jučer morao dati odgovor na pismo jedne djevojke. Ona je vrijedna i čestita, no ima drugaricu koja s mladićima radi onako kako i Ti navodiš. A zašto je takva? Jer – veli – poštena i čestita djevojka ne može danas naći mladića... Vidiš! Pa kad se jednom namjeri na mladića, a on se s njom počne ljubakati i koješta zahtijevati od nje, ona mu, bojeći se da ga ne izgubi, budući da misli ozbiljno s njim i htjela bi s njim u život u svemu popušta. A mladić, kad je se zasiti, ostavi je i ode s drugom. Kad pak sam želi da se oženi, onda traži djevojku koja je „prava". Tako mi je pisao jedan mladić. Kojim pravom on takvu traži? Kolikima je pomogao da budu „prave", dok ih je mnogo, priznaje mi, koje je on učinio da nisu više „prave". On sam nije „pravi" mladić, a traži „pravu" djevojku. Nema dva morala! Jedan za djevojke, a jedan za mladiće. Isti je i za jedne i za druge, a taj je od Boga u kamen uklesan i glasi: „Ne sagriješi bludno!"

Srce ljudsko želi sretan obiteljski život, i mladićevo i djevojčino srce. A za sretan obiteljski život traži se ovo: da im srce bude nenačeto, nenagriženo od bludnosti i svakojakih ljubakanja! Zato i mladić i djevojka treba da u svojoj mladosti žive čisto i pošteno. Pa i kad se zavole, da i onda žive u međusobnom odnosu čisto i čuvaju se u vlasti. Trebat će im ta vlast u kasnijem obiteljskom životu, da uzmognu jedno drugome ostati vjerni.

Dakako, danas se mnogi mladići i mnoge djevojke ne ravnaju prema ovdje rečenom, ni prema zapovijedi Božjoj. Zato i gledamo tolike nesretne obitelji!

Ti bi pak, zar ne Šime, htio jednom biti sretan u svojoj obitelji. Zato jačaj svoju volju da bi imao vlast nad svojim tijelom i nad svojim osjetilima, budi „pravi" mladić i lako ćeš onda, uz molitvu i Božju pomoć, naći „pravu" djevojku.

Prema svemu ovom i sam ćeš znati odgovoriti na svoje pitanje: je li odnošaj sa starijom, udovicom, nerotkinjom teški grijeh ili nije? Krist u Evanđelju ne izuzima ovakve! A mladić mora, radi svoje buduće žene, ostati čist od tjelesnog odnosa sa ženskom osobom, bez obzira na to kakva ona bila. Ako pak ima teškoća sam sa sobom, tu su molitva i sakramenti koji će mu pomoći da nadvlada ono niže u sebi i ostane „pravi" mladić.

ZABAVLJANJE S MLADIĆEM

Katica!

Odgovaram Ti na pitanje koje mi postavljaš u ime svoje drugarice. Radi se o zabavljanju s mladićem. Daj joj da pročita „Dnevnik Ane Marije". Ondje će naći lijepo obrađeno to pitanje. A od mene evo nešto posve konkretno.

Danas sam baš dobio pismo od jednog mladića. Htio bi biti dobar, vrijedan, ozbiljan i korektan prema djevojkama. Ali – piše mi: „Kad vidim što rade i one djevojke koje su gotovo svake nedjelje u crkvi, i kad sagledam sve ono što sam vidio i doživio, sa pravom mogu pitati ima li danas uopće *pravih!* Vjerujem da ima, ali..."

Eto, vidiš, što bi dobri i vrijedni mladići htjeli: da im djevojke budu anđeli čuvari koji će ih štititi od njihovih tjelesnih požuda, a ne da im svojim flertom, ljubakanjem i uopće odviše slobodnim vladanjem budu na napast i razbuđuju u njima tjelesne požude koje ih navode na to da svojoj požudi žrtvuju Boga u svojem srcu! Nije to, dakle, samo tako jednostavno i olako ako se djevojke igraju s ljubavlju i sa srcem, a pogotovu s tjelesnim sklonostima mladića! Imaš potpuno pravo kad govoriš svojoj drugarici da se mladići rado zabavljaju s djevojkama, ali, kad im je ozbiljno, onda traže čestitu i ozbiljnu djevojku. No – razumije se, to ćeš Ti razumjeti, i ona će to razumjeti – onda i mladić mora biti čestiti. A da bi mladići bili takvi, morate im u tome vi djevojke pomoći svojim lijepim kršćanskim vladanjem, a ne da ih svojim dražima činite zlima!

Na jednu stvar možda ne mislite, pa čak mnoge i ne znaju, a to je: djevojka mnogo duže ostane kod samog osjećaja kad je

uz mladića. Ona je u tom osjećaju sva blažena. Pa se rado grli, cjeliva, sjeda mladiću na koljena. A pri tome joj nije, bar nepokvarenoj djevojci, do seksualnih doživljaja. Narav mladića je drukčija. On se kratko zadržava na posve osjećajnom. Osjećaj ga vodi dalje, do seksualnog. I, dok djevojka još nema ni pojma, on se već mora boriti protiv seksualnih zahtjeva i probuđenog tijela. Dakako, treba tu mnogo snage, odlučnosti i vjere u milost Božju, u štetnost grijeha koji tu milost čovjeku oduzima, da mladić ne bi popustio svemu onome što se u njemu događa kad je tako blizu zamamnom tijelu ljubljene djevojke. A znaš li tko je suodgovoran za njegov grijeh ako ga je on već učinio, ako i nije došlo do tjelesnog sjedinjenja? Neka Ti na to pitanje odgovori Tvoja drugarica. Ti, sigurno, znaš pravi odgovor.

Zato čestiti mladići žele zadržati potrebnu distanciju od djevojke koju vole. Teško im je to ostvariti ako se djevojke oko njih pretjerano maze i nameću im se, iako ne misle ništa „zlo". Vi čestite, pomozite mladićima da i oni ostanu uz vas čestiti!

KAKO ĆEŠ SE DOPASTI MLADIĆU

Snježana!

Izvor svim Tvojim teškoćama jest u ovome: previše misliš na samu sebe. A kad izađeš iz sebe i naučiš što to znači misliti na drugoga, nastojati usrećiti druge, bit će riješeni mnogi Tvoji problemi. Zadobit ćeš nutarnji duševni mir. Osjetit ćeš da je blaženije davati nego primati i bit ćeš sretna u svojem altruizmu, tj. u usrećivanju drugih.

Što se tiče onog prvog mladića koga toliko voliš, moraš imati na umu da se za sretnu ljubav traži obostrana ljubav. To, dakle, što Ti njega toliko voliš ako i on Tebe ujedno ne voli (kad, eto, hoda s drugom) ne znači da ima smisla misliti na njega i za njim uzdisati. Ako, dakle, nemaš dokaza da i on Tebe ozbiljno voli i na Tebe misli, pođi slobodno s kojim drugim mladićem, ali s ovog stajališta: želim ga usrećiti; ne da ja u njemu doživim ostvarenje svojih (nezrelih) djevojačkih sanja, nego da njemu donesem sve što njega može usrećiti. A to je: lijepa duša, čisto srce, ozbiljno spremanje za zajednički život, lijepa uredna vanjština na koju će on biti ponosan kad bude kraj Tebe. Eto, sve to nastoj što više postići pa, kad Ti se približi koji čestit mladić i sve to nađe u Tebi, rado će poći s Tobom i iskreno Te zavoljeti. A i rado će jednom poći s Tobom u zajednički život. Ti ćeš i onda biti ista prema njemu, a on će i dalje rado biti uz Tebe, makar iščeznuli mladenački osjećaji kojima se mladić i djevojka vole za vrijeme zajedničkog „hodanja". Vezat će vas u vašem zajedničkom životu međusobno razumijevanje, potpomaganje, štovanje i prava, sada već bračna ljubav.

Snježana, jesi li ikad na to mislila? Jesi li na to mislila i svjesno oko toga nastojala i onda kad si hodala s mladićem kojeg

spominješ? Ako veliš da danas nema čestitih mladića, ne moraju li i mladići, osobito čestiti, jadikovati što danas nema čestitih djevojaka, ovako čestitih kako sam opisao da bi djevojka morala biti?!

Razmisli o svemu tome pa, uza svoje obične pobožnosti, nastoj se ovako odgojiti. Onda će se za Tobom svi otimati: i djevojke za Tvoje društvo, i mladići za Tvoje prijateljstvo. K tome, Tvoje vlastito srce neće biti razočarano nego ispunjeno srećom koju osjeća svatko tko misli na drugoga i nastoji ga usrećiti: drugoga u svojoj obitelji među braćom i sestrama, drugoga u društvu kad si s djevojkama, drugoga na radnome mjestu, pogotovu onda kada je taj „drugi" mladić kojega si zavoljela i želiš s njim poći u zajednički život. Molit ću Boga da u ovoj novoj godini sve to shvatiš i ozbiljno provedeš u život. U tom smislu želim Ti, Snježana, sretnu i svakoga dobra punu novu godinu!

VANJSKO PONAŠANJE DJEVOJAKA PREMA MLADIĆIMA

Koranka!

Pitaš me, sa svojom prijateljicom, kakvo treba da je vaše ponašanje prema mladićima. Na temelju iskustva stečenog u dugogodišnjem radu s vama mladima mogu vam reći ovo:

1. Vaše vanjsko ponašanje prema mladićima treba da bude posve prirodno. To znači, budite pred njima onakve kakve jeste, kako u sebi osjećate, s čistom željom da budete drugima na uslugu ako je potrebno, da ih pošteno zabavite ako je potrebno, tako da oni nakon rastanka s vama osjete želju da budu vredniji, bolji, iskreniji, čistiji u mislima i željama, vedriji za život!

Takvo raspoloženje u mladiću ne može stvoriti djevojka koja je uobražena, koja koketira, koja je pretjerano sumnjičava, bojažljiva, koja se izvana pokazuje drukčijom nego što zapravo jest. Eto, to je načelo prema kojemu djevojka treba da se ravna kad se susretne s mladićem ili mladićima.

No, s obzirom na vaš slučaj, primijetio bih nešto na što vas dvije niste možda još upozorene: u svim našim turističkim mjestima ima uvijek mladića sumnjive moralne vrijednosti. Oni se nameću neiskusnim djevojkama, često im nude i ljubav, svakako poznanstvo, a svrha im je da se provedu. Pa kad ih izrabe, a ove otputuju, možda će im još i pisati, no već se okreću drugima. Na to bi nastavnici morali uvijek upozoriti djevojke kad ih vode na ekskurziju. Zbog te okolnosti svi će ozbiljni odgajatelji savjetovati djevojkama da se ne upuštaju u kakve duže razgovore s potpuno nepoznatim mladićima, još manje da ih oni vode po mjestu. To se ne protivi načelu da morate biti prirodne, jedno-

stavne i drage. Ako mladićima vaša rezerviranost i nije po volji, vama ipak mora više biti do vašeg karaktera i nutarnje neovisnosti nego do toga da vam takvi nepoznati mladići, sumnjive moralne kvalitete, predbace da ste „uobražene". Glavno je da vi to niste, a što će o vama pomisliti netko s kim nemate nikakva posla, nije važno! Razumije se, ne smijete biti grube u odbijanju takvih mladića, no ipak sasvim odlučne!

2. Posve je jasno, imaš pravo, da je bolje biti na javnome mjestu s više mladića i s još kojom drugaricom, negoli u mraku sama s jednim.

3. To što je onaj nastavnik, vođa ekskurzije, na vas toliko zagalamio vidjevši vas s onim mladićima može se pripisati i nervozi koju nastavnici osjećaju kad vode veće skupine učenika. Onda često zagalame i ondje gdje inače ne bi. Ovaj put to je ipak bilo opravdano.

ODNOS PREMA MLADIĆU

Jasna!

Zajedno s Tvojim pismom, među ostalom poštom, dobio sam i pismo iz drugog, dalekog grada, u kojem djevojka Tvojih godina piše ovo: „Djevojka sam jer nisam udova, ali nisam dostojna toga djevojačkog imena. Prevarena sam nekoliko puta, i opet se nisam udala. U osamnaestoj godini jedan mi je mladić oduzeo ono jedino sveto što djevojka ima. Teško je to. Od tada nemam mira..."

Zastarjelo shvaćanje, predrasude! Ta tko danas na to još gleda. Moderna djevojka i moderan mladić sigurno do toga ništa ne drže. Ta zar nije najvažnija međusobna ljubav?

Evo, tako će Ti danas mnogi reći.

Ali, eto, ja Ti kažem nešto posve drugo! A ja govorim na temelju dugog svećeničkog iskustva, na osnovi poznavanja mladenačke psihe – i djevojaka i mladića; prema zaključcima u vezi s konkretnim primjerima. Stoga Ti kažem: dokle god si netaknuta od svojeg mladića, imaš u ruci zadnji adut, a čim mu se podaš, izgubila si ne samo taj adut nego još i mnogo toga, a – gotovo bih sigurno rekao: i svoju zemaljsku sreću! Kaže Ti on: još dvije godine do vjenčanja, tko će tako dugo čekati? A ja Ti kažem: upravo zato što je još tako dugo do vjenčanja, ne budi luda i neka sve ostane kao do sada. Zašto? Govorim Ti s posve ljudskog i društvenog stajališta, bez obzira na Božje zapovijedi (uostalom, Božje se zapovijedi temelje na onome što je za čovjeka kao čovjeka dobro!).

1. Voljeli su se. On ju je silno volio i pred roditeljima je nastupio za nju. Tražio od nje i ona mu je napokon dala sve. Ali,

tada je nastao preokret. „Već mi osam mjeseci ne dolazi, a pred mojim se drugovima hvali kako me je obradio..." Dugo su prije toga hodali. On je student, ona još gimnazijalka. Onda ju je ostavio... Ona je zapala u tugu i razočaranje... Piše mi i traži savjet za pomoć. To je druga, a ne ona koju sam Ti spomenuo na početku pisma.

2. Imala je različitih avantura. Na kraju se udala, ali je svojem zaručniku prije vjenčanja sve priznala, računajući da je on voli takvu kakva jest. On je sve primio dosta mirno. Ali, u braku je malo-pomalo postao ljubomoran, počeo joj je predbacivati, tući je. Piše mi ona: „Žensko s 21 godinom tek počinje živjeti, a ja sam u 21. godini izgubila svaku nadu u život. Ostavio me s djetetom... Pomozite mi!"

3. Kažem Ti ovo: Dokle god si netaknuta, i Tvoj će Te mladić voljeti, poštovati, iako u časovima strasti želi koješta. Toj ste njegovoj želji oboje krivi, kad ljubakate, predugo se mazite, idete „do krajnje granice". Ta valjda ne mislite osnovati potajni divlji brak?! A do ženidbe je još tako dugo. No što ako Te ostavi kad mu se predaš? Znaj ovo: mladićeva je psiha ova: ako mu njegova djevojka popusti, on je potpuno spozna, ponajčešće mu nakon toga postane odvratna. On u braku želi imati ozbiljnu, jaku ženu, a ne popustljivu. Sad popušta meni, a poslije će popustiti tko zna kome. I – okrene se od nje. Njemu je lako. On drugoj jednostavno slaže. A djevojka? Ako se i nađe netko tko će prijeći preko toga i uzeti je za ženu, nakon nestanka osjećaja zaljubljenosti – a taj osjećaj s godinama „ishlapi" – on ne samo da je neće voljeti, već će je početi i prezirati. Onda imaš! Ako je Tebi pravo da mijenjaš muškarce, a nije Ti do životnog druga s kojim ćeš živjeti u ljubavi i slozi obiteljske zajednice, onda je to druga stvar. No, ne vjerujem da si tako plitka. Zato i ostani čvrsto pri svome. On će Te još više ljubiti i cijeniti. A što ako Te zbog toga doista ostavi? Onda Te nije dostojan. Ionako bi Te poslije ostavio. A bolje je da Te ostavi sada, kada imaš 18 godina i kad si djevojka, nego poslije kao ženu i kad budeš imala 30 godina! I još s djecom. Budući da je i

sada u toj stvari tako slab prema Tebi, bit će poslije slab prema drugoj kojoj ženi, koja će mu se nametnuti, mlada i možda ljepša no što ćeš Ti biti nakon toliko i toliko godina. Možeš ovo pismo dati i njemu. Ako on kaže: Ja ću Ti svakako ostati vjeran, onda još uvijek moraš računati na zapovijed Božju: „Ne sagriješi bludno!" Ona čuva i Tebe i njega. Ako do Božje zapovijedi ništa ne držite ni Ti ni on, ili samo on, onda radite kako znate, ali – posljedice neće biti dobre.

No – još Vam nešto moram napisati. Oboje imate neispravan pojam o ljubavi. Osobito on.

Ljubav znači davanje, a ne primanje. Ljubav znači učiniti voljenu osobu sretnom, a ne po njoj sebe u ičemu zadovoljiti, najmanje u seksualnom pogledu. Tko voli tako da voljenu osobu upotrebljava za svoja zadovoljenja, taj ljubi onako kao što se ljubi marmelada. Toliko je volim da je pojedem! Ja se njome okoristim, ali nju upropastim. Ljubim djevojku, imam prema njoj prohtjeva, nastojim ih na svaki način zadovoljiti, bez obzira na to što će biti s njom, makar se ona tome otima, i makar joj tim zadajem nutarnji nemir, oduzimam joj duševni mir (govorim o kršćanima!) i Boga iz srca. Najvažnije je da se na njoj zadovoljim. Danas, sutra opet, i tako dalje. Tako neki shvaćaju ljubav i kad polaze u brak. No, jednoga dana budu stvarno zadovoljeni, bar prema ovoj ženskoj, pa se među njima pojave različite teškoće koje bi trebalo prebroditi. Potom se pojavi još i druga žena koja tjelesno više zadovoljava od ove, sada već potpuno iskorištene i – dolazi do rastave... Mislim da Ti ne bi htjela ovako završiti, a – vjerujem – ni on. Onda poslušajte oboje i budite strpljivi. Za godinu-dvije bit ćete svoji i sretni što ste se očuvali od svega onoga što Vam savjest kaže da je pred Bogom zlo. A veliki će vam Bog to obilno nadoknaditi i nagraditi svojim svetim blagoslovom za čitav vaš budući obiteljski život.

NIKOGA NE VOLIM

Brigita!

„Nikoga ne volim", tako, među ostalim, pišeš u svojem pismu. Razumijem da Ti je teško. Priznajem i to da ne bi trebalo i ne bi smjelo biti tako kako je s Tobom, to jest, kako se s Tobom postupa. Uistinu, djevojka koja je odrasla bez nježna majčina krila, kad joj to dođe do svijesti, ne može a da to ne osjeća. No, sada se ne radi o tome, da se promijeni Tvoja okolina, da se promijene oni s kojima dan na dan živiš, jer s njima nemam veze. A nema sumnje da bi oni morali promijeniti svoje postupke... Nego, radi se o tome, što bi Ti mogla učiniti da olakšaš svoj položaj, da imaš mirniji i ugodniji život. A prvo je od svega: voli!

Pokušaj zavoljeti one oko sebe. Ponajprije svoju sestru. Ljubav prema nekome stječe se čineći mu dobro, iskazujući mu usluge, pažnju, od manjih sve do većih. Čineći drugome dobro, čovjek osjeti nutarnje zadovoljstvo, a ujedno se u onom drugom malo-pomalo razvija uzvratna ljubav... Pa, ako Tvoja sestra dođe do uvjerenja da Ti nju doista voliš, i ona će Tebe voljeti. I odmah će Ti biti lakše i ljepše. Ujedno, kušaj se na taj način približiti i teti. Pitaj je sama koji put za njezine brige, pokaži joj sućut zbog neprilika koje ona doživljava, olakšaj joj koješta što i ne bi trebala, kad ona i ne traži, ili kad ne očekuje. Ona će se čuditi kako to da se Ti za nju zanimaš, kako to da Ti imaš osjećaja za nju i njezine jade, a onda će početi misliti i nastojati da Ti uzvrati. I, eto, opet će Ti i s te strane biti ljepše. Tako slično i prema tetku. A s njihovom kćerkom kušaj se upravo sprijateljiti. Imaš već dovoljno godina da se možeš toliko prisiliti. I to ne bi smjelo biti kao iz neke politike, nego prema zapovijedi Božjoj. Bog zapovijeda da ljubimo sve ljude, a pogotovu najbliže, one s kojima dan na dan živimo. I znaj ovo: Dokle god budeš svjesna da nikoga u kući ne voliš, nitko od njih ni Tebe neće ljubiti.

Da bi mogla tako postupati prema ukućanima, budi takva i prema vanjskima, prema onima u uredu, prema svakom čovjeku. Svakog čovjeka moramo ljubiti, tj. željeti i činiti mu dobro gdje god samo možemo.

Da bismo mogli tako ljubiti, potrebna nam je pomoć Božja, jer čovjek sam svojim silama to ne može. Bog nam je spreman pomoći, ali ga treba moliti za pomoć. Sve svoje vjerske dužnosti shvati ozbiljno – od jutarnje i večernje molitve pa do nedjeljne svete mise i sakramenata, osobito svete pričesti. Po svetoj pričesti ponesi Isusa u svoj svagdanji život i On će Ti pomoći da budeš ovako dobra kako sam opisao. I Tvoj će problem biti riješen.

KAKO NAĆI DOBROG KRŠĆANSKOG MLADIĆA

Veronika!

Pitaš me kako da kršćanska djevojka nađe dobroga kršćanskog mladića... Mislim da izraz „naći" nije posve ispravan. Mladić, odnosno djevojka, ne traži se kao što tražim neku robu u dućanu, tj. hodanjem, gledajući okolo i tražeći. Djevojka se s mladićem susreće: oni se susretnu, osjete simpatiju, počnu zajedno hodati, upoznaju se, zavole se, i kad im postane glupo da se svaki put nakon sastanka opet rastaju i ide svatko svojoj kući, ako imaju kamo, pođu zajedno u zajednički život. Za početak je dovoljan i mali kutić. Glavno je da su skupa i da se više ne moraju rastajati. A pomalo se snađu i za veći stan.

Gdje će kršćanska djevojka susresti pravoga kršćanskog mladića koji će biti dostojan da ga ona zavoli i pokloni mu svoje srce, svoju ljubav?

Svakako ne na onim mjestima na koja idu mladi ljudi da bi se samo iživjeli, proveli. Onamo idu i djevojke koje se za takva mjesta i takvo društvo i pripreme: da budu što upadnije. Takvi će mladići uočiti takve djevojke, približiti im se, dobro se s njima provesti te večeri pa sve dok traje zabava, do pred zoru. Onda svatko odlazi svojoj kući. Može biti da se takvom zgodom ponudi i brak, odnosno najprije ljubav pa vrlo brzo i brak. No to su brakovi koji se vrlo brzo i raskidaju. Prema tome, na taj način solidna i ozbiljna djevojka ne postiže sreće koju želi posjedovati kroz čitav život.

No nisu svi skupovi, kamo dolaze mladi ljudi, takve vrste. Ima i ozbiljnih: u školi, na poslu, među poznanicima i rodbinom, na proslavama imendana ili rođendana prijatelja i znanaca, rodbine; na crkvenim pobožnostima i vjerskim proslavama. Dobri i ozbiljni mladići na takvim skupovima gledaju ne bi li susreli dobru i ozbiljnu kršćansku djevojku. Da li je takva, odmah će znati kad vide kako se opremila i kako se ponaša: je li umjetnim sredstvima iznakazila svoju prirodnu ljepotu i milinu. Ako jest, ne zanimaju se za nju; gledaju je da li se vlada prirodno, vedro i djevojački, ili usiljeno, namješteno, uobraženo, možda čak momački, raskalašeno, grubo. Ako je takva, onda ne dolazi u obzir.

Ako djevojka traži da se susretne s vrijednim mladićem, ne čini nikakvo zlo. Samo je pitanje gdje i kako ga traži. Pretpostavlja se, dakako, da joj je do toga da se susretne s vrijednim, s kojim će moći poći u zajednički život i biti s njim sretna, a ne da se na svaki način uda. Onoj kojoj je najviše do toga, dakako, neće gledati na koji se način približava mladiću. No, takav je način posve kriv, jer je – to će reći svaka udata žena – za djevojku mnogo bolje da se ne uda nego da se uda zlo! Ako ostane neudata, svoju će ljubav posvetiti okolini u kojoj živi i doživjet će izvanredno lijepe časove, a svoj život učiniti vrlo vrijednim. Naprotiv, ona koja se uda pošto-poto, cijeli će život biti nesretna, a često u toj nesreći može izgubiti i dušu!

No, kad se govori o susretu djevojke s mladićem, ne smijemo zaboraviti da tu glavnu ulogu ima Božja Providnost, koja ravna našim koracima. Zato treba da se preporučuješ Bogu i Njemu povjeriš svoju budućnost: da dobri i veliki Bog tako upravi Tvoje korake, te se u svojem nastojanju da susretneš vrijedna mladića namjeriš na onoga koga Ti je Bog u svojoj Providnosti predodredio! Molimo zajednički za tu važnu i – lijepu nakanu.

DA JOJ OBEĆAM TRAJNU VJERNOST?

Tomislave!

Evo odgovaram na Tvoje pismo: prije svega, nemoj žuriti! Doista, Ti si još mlad, još nisi pravo počeo svoj život koji zapravo počinje tek nakon odsluženja vojnog roka, i ako, uz to, čovjek već ima kruh u rukama. Statistike o brakovima pokazale su da je u to doba najbolje sklapati ženidbu. Te su ženidbe najčvršće i najsretnije. A one koje su sklopljene prije takva muškarčeva statusa, nesigurne su, često nesretne i najviše je rastava baš među tako sklopljenim brakovima...

Prema tome, za Tebe nema smisla žuriti sa ženidbom.

Uostalom, Ti, sigurno, na to i ne misliš prije vojske. No onda, drugo, što je s vođenjem ljubavi? Ako netko ima djevojku, ne znači da se mora odmah ženiti, razumije se. Što je onda s onima koji se ozbiljno vole, a ženidba još nije tako blizu? Može to biti iz različitih razloga, a najčešće je što još nisu spremni za obiteljski život, nije im osigurana egzistencija... Što je s takvima? Ako je njihova ljubav doista ozbiljna, duboka, sigurna, ne bi bilo teškoće da čekaju sa ženidbom dok se na nju ne spreme, pa trajalo to još i koju godinu. Recimo, dok mladić ne završi vojsku, školu ili zanat. Djevojka će rado pričekati mladića, ako ga doista voli i stalo joj je do njega. A mladić će izdržati s čekanjem i ozbiljno se spremati da što prije može ostvariti svoju ljubav u braku. Ostat će djevojci vjeran. Kada sve bude pripravljeno i oni se mognu vjenčati, bit će to veće veselje...

Ako je dakle među vama, između Tebe i Tvoje djevojke, takva ozbiljna i sigurna ljubav, dobro. Onda može jedno drugome obećati vjernost u ljubavi i čekati dok se ne spremite.

No, kako se čini, Tvoja odabranica nema takve ljubavi prema Tebi. Ona nije sigurna da će Te moći čekati, a ima posve pravo što se ne želi vjenčati prije nego što si spreman za obiteljski život. Prema tome, ako ona susretne drugoga mladića koga će zavoljeti i s kojim će se moći vjenčati, za nju to nije prerano i za nju će to, sigurno, biti bolje nego da na nesigurno čeka Tebe, dok sve ne završiš. Čini se da je s njom upravo tako.

Što onda da Ti radiš? Ako je Ti voliš, a voljeti znači željeti voljenoj osobi dobro, Ti ćeš joj prvi reći: ako je za Tebe bolje da se udaš, a nesigurno Ti je i dugo čekati na mene, ja Ti to prvi želim, jer Ti želim dobro. Takav Tvoj postupak bit će fer i pošten. Jer, baš zato što si još mlad Ti ćeš prije nego što se mogneš ženiti susresti još mnogo djevojaka, i dobrih i dragih, a ovu ćeš lako zaboraviti. Prema ovoj nemaš nikakve obveze. Zato joj i nemoj obećavati trajnu vjernost i moći ćeš pošteno pristupiti nekoj drugoj djevojci s kojom ćeš moći poći u obiteljski život. Nemoj žuriti i već sada osiguravati djevojku. To je u Tvojim prilikama još prerano. Nego završi vojsku, nađi posao, onda možeš ozbiljno potražiti čestitu i dragu djevojku.

A što ćeš u međuvremenu sada, do vojske i za vrijeme vojske? Ako se nađe djevojka koja će Te voljeti svim srcem, što ova sadašnja, čini se, nije, i ako Ti nju zavoliš svim srcem, u redu, volite se. No, to u tim mladim godinama redovito nije prva na koju si naišao. Možeš prijateljevati s kojom djevojkom, no to je više neko vanjsko prijateljevanje, a ne odmah duboka i ozbiljna ljubav koja bi vas vezala doživotno.

Stoga budi miran i trijezan. Možeš nastojati predobiti i ovu sadašnju djevojku, no ako ona nikako neće s Tobom jer ne vidi budućnosti, neka Ti ne bude odviše žao. Ima još vremena, naći ćeš još djevojku, i možda bolju od ove.

A da ja njoj pišem, kako predlažeš? Ne čini mi se prikladnim da joj pišem u Tvoje ime, a u čije ću kad je ne poznajem, a ni ona mene? Ako pak misliš da je prikladno, možeš njoj reći da mi ona sama piše i pita za savjet u svojoj dvoumici, u slučaju da ima kakvih problema. Onda ću joj odgovoriti. No, ako je njoj sve

jasno i sigurna je u svoj postupak, onda nema razloga da piše.

Eto, Tomislave, to bi bio moj odgovor. Možda ćeš ostati razočaran, jer nisi postigao ono što si želio. No, neka Ti ne bude žao. Uvjeren sam da je ovako najbolje i za Tebe i za Tvoju djevojku. Ako se vas dvoje ipak složite i sporazumite, bit će mi drago!

OSTANI VJERAN SVOJOJ DJEVOJCI

Berislave!

Prošli su uskrsni blagdani, a s njima i oni veliki poslovi, pa sad mogu malo srediti korespondenciju. Oprosti na zakašnjenju s odgovorom! Savjetovao bih Ti ovo:

1. Tvoja djevojka želi dalje u školu. Dakako, ne bi imalo smisla da joj to spriječiš. I iz ovoga razloga: Ti ideš u inozemstvo, do Vaše ženidbe ima još nekoliko godina. Vaša sadašnja ljubav, koliko god je velika i iskrena, ipak treba da bude i prokušana. Kroz tih nekoliko godina vidjet ćeš druge djevojke, a ona druge mladiće. Ako ostanete vjerni jedno drugome, vaša će ljubav biti prokušana i učvršćena. No, nije nemoguće da netko od vas svoje srce usmjeri prema kojoj drugoj osobi. U tom slučaju ono drugo neće moći prigovarati zbog nenastavljene škole! Teškoća jest u tom što će ona biti „profesor", a Ti zanatlija. No, i Ti ćeš se dalje obrazovati, pa nećeš zaostati za njom u izobrazbi. Uostalom, živjeli vi ovdje ili u inozemstvu, ona neće morati obavljati posao profesorice. Može uzeti koju drugu službu, pa u kući ona neće govoriti samo o profesuri, a Ti samo o mehanici. Prema tome, čini se, da će ta razlika u izobrazbi biti manja zapreka skladu između vas dvoje, negoli ako Ti odeš u Ameriku, a nju prisiliš da Te čeka i ne uči dalje, premda to ona želi.

2. Tvoja druga teškoća u vezi s onom drugom djevojkom koja ti ne da mira i poteškoće prigodom sportiranja. Prvi će dio te poteškoće otpasti kad odeš van i prestaneš se dopisivati s njom, a drugi dio teškoće jest zato da jačaš vjernost prema djevojci koju voliš i za koju se spremaš da je jednom uzmeš za životnu družicu i učiniš joj život lijepim. Pomisli uvijek na nju kad do-

će napast i imaj čvrstu odluku: hoću da Ti donesem pošteno, nenačeto srce, a – dakako – i tijelo. Ta će Ti pomisao, uz molitvu i sakramente, dati snage da ostaneš na visini. Osim toga, ako odluku provedeš u djelo, doživjet ćeš neopisivu radost jednom kad svojoj djevojci prije vjenčanja budeš mogao reći: Ostao sam samo Tvoj!

3. Pođi u život s nekim određenim planom. Shvati ga s pozitivne strane: želim u životu nešto učiniti, nešto postići. Zato prije svega moram ozbiljno učiti i raditi, da se što bolje spremim za život. U životu moram bližnjemu učiniti neko dobro: primjerom, riječju i djelom. Jesi li već kada razmišljao o onim Kristovim riječima: „Vi ste svjetlo svijeta?" A svjetlo i svijetli i grije. Svijetliš primjerom, griješ ljubavlju kad drugome činiš dobro i time ga usrećuješ...

Kušaj to, uz pomoć Božju, provesti u životu, a da bi to uzmogao, ozbiljno se spremaj: uči svoju struku, izgrađuj karakter i učvršćuj svoju vezu s Bogom!

JEDNOG VOLIM, S DRUGIM SE DOPISUJEM

Anamarija!

Možda je u cijeloj Tvojoj aferi najnezgodnije to što si još premlada a da bi se mogla potpuno predati jednoj osobi za cijeli život. Istina je što pišeš da za to nisi još psihički ni tjelesno potpuno zrela. A kad čovjek to ipak učini, nezgodne su posljedice neminovne. Vidiš kako si još u stadiju traženja životnog druga, a ne u posjedovanju. I po svoj prilici završit će tako da ovaj drugi potpuno zauzme mjesto u Tvojem srcu, a onaj prvi malo-pomalo iščezne iz njega.

Kako bi sve bilo mirno i sretno da nije bilo onoga o čemu pišeš! A ovako? Hoće li ovaj drugi biti zadovoljan Tobom? To bi morala znati prije nego što se odlučiš za njega, a udaljiš se od prvoga. Ako on to ne bi mogao podnijeti, naime taj drugi, onda moraš ostati uz prvoga. A što ako jednom ipak uvidiš da s njim nisi zadovoljna? Time si vrlo zakomplicirala cijelu stvar. Sada ostaje ovako:

Onaj prvi morao bi biti potpuno upućen u Tvoje dopisivanje s ovim drugim. I pristati na to: da ne bude ljubomora ni sumnjičenja i da tako lakše očuvaš svoje srce slobodno od drugoga. Ako prvi ne pristane da se dopisuješ s ovim drugim, onda moraš birati: Ili ćeš ostati s prvim, a ovog drugog uputiti na neku drugu osobu da drugdje traži potporu, a Ti ga sasvim napusti i ne piši mu, niti se s njim igdje sastaj. Inače će se razviti ljubav koja će biti kao neka rezerva za svaki slučaj, i mnogo će Ti smetati u Tvojem odnosu prema prvom mladiću. Ako pak uvidiš da s prvim nećeš moći u život, na vrijeme riješi taj problem i što prije prekini s njim da rana što prije zacijeli. U vojsci će mu si-

gurno zacijeliti. A Ti onda pokušaj prijateljstvo i poznanstvo s ovim drugim...

Eto, vidiš zašto svi kažu da nije dobro prerano se svim srcem zaljubiti i stvarati intimnu vezu kad je srce još nestalno i ne može se potpuno smiriti nego okolo traži još nešto drugo. Tko je slobodan od svih veza, taj to može mirne duše, a tko se već nečim vezao, taj mora snositi posljedice preranog vezanja, što je, sigurno, šteta i za dušu i za zajednički život. Ti sad biraj što ćeš napraviti.

A zbog onog događaja nemoj se previše mučiti. To uredi. Neka se to ne ponovi ili, još gore, nastavi. Svatko će Te razumjeti i ispričati, ali ako to postane običaj, onda ne možeš imati Božjega blagoslova, a to znači ni sreće u životu, što bi također bila šteta jer Bog želi da svatko bude sretan i ne voli ako netko svojom krivnjom pokvari vlastitu životnu sreću.

Želim Ti sretan uspjeh na kraju godine i sretne praznike!

MOJ MLADIĆ HODA S DRUGIM DJEVOJKAMA

Cecilija!

Ne znam kako možeš pisati za mladića da je „fin, pristojan i simpatičan", u što posve vjerujem, a ne spominješ je li dobar karakter, da li je vrijedan i čestit, a dakako i to da li je dobar katolik!. Vanjsko ponašanje nije još čovjekova vrijednost... A da nije vrijedan i čestit, može se zaključiti po tome što je bježao od kuće i iz škole! Spominješ da je pošao koji put u crkvu, ali ne spominješ da ide na sakramente. Znači, mladić je nesređen u svojoj nutrini, nekarakteran kad hoda s više djevojaka (i bit će da svakoj govori kako je silno voli!). U zadnjem pismu pišeš: „Truje me svojim postupcima koje mi čini iza leđa."

Pitam Te: Hoće li Tebi biti pravo ako on bude ovakav i onda kad se vjenčate? A činjenica je: kakav je netko kao mladić, takav će uglavnom ostati i kao muž. Dakle: ženskar koji će trčati za svakom ženskom koja mu se svidi, koji će iz raspoloženja ili neraspoloženja pristupati poslu i napuštati ga, kao sada školu; koji će se prestati brinuti i za obitelj ako mu se u njoj dogodi nešto što će ga oneraspoložiti... Pa ima li smisla s takvim se čovjekom vezati za cijeli život? Kad Ti je sada, dok još niste vezani, teško što ide s drugima, kako će tek biti teško poslije?

No, reći ćeš mi: razumijte me, ja ga volim, i to samo njega jedinoga! I htjela bih da i on samo mene voli... Da samo Tebe voli, to se ne može zapovjediti, nego treba prihvatiti stanje kakvo jest: on Tebe, doduše, voli kao zgodnu djevojku, ali jednako kao i svaku drugu zgodnu, a ne voli Tebe kao Tebe, Tebe jedinu, ono nešto što u Tebi stvara pravu, osobnu ljubav. Pa budući da takve ljubavi nema, ne može mu se ona nametnuti. I sve kad

bi i pošao s Tobom u brak, ne biste bili sretni jer bi on i dalje volio i druge.

Ali, reći ćeš mi: ja njega volim, a ne može se ni meni nametnuti da ga ne volim kad nije tako! Dakako, ne može. No reći ću Ti ovo: Tvoja je ljubav u osjećaju zbog njegova izgleda. Ni Ti njega ne voliš zbog njegove osobe; ne voliš u njemu ono nešto što ga u Tvojim očima čini velikim i vrijednim, kad takav nije, već voliš ono što je na njemu: fino, pristojno vladanje i simpatičan izgled. A takva se ljubav temelji na osjećaju i nakon nekog vremena „ishlapi". Možda već i nakon dvije-tri godine bračnog života, a katkad, osobito ako muž, odnosno žena, nemaju i drugih vrijednih kvaliteta, i mnogo prije. I što sad? Rastaju se, ili je svakako u kući nesreća...

Što dakle da radiš? Zar onda za Tebe nema lijeka? Jer – ovaj Te ne voli, Ti njega zapravo ne bi trebala voljeti a ipak ga voliš. Voliš ga, a on ide s drugima...

Dakako, lijeka ima. 1. Još jednom u „Dnevniku Ane Marije" pročitaj u čemu se sastoji prava ljubav. 2. Vrati se k molitvi i k sakramentima. 3. Budi u kući dobra i vrijedna, misli na druge ukućane, osobito na mamu i ozbiljno joj pomaži u kućanstvu. 4. Budi u školi svima vrlo dobra i uslužna. Nađi veselje u tome da svaki dan nekoga posebno obradueš ili učiniš drugo koje dobro djelo. 5. Uključi se u vjeronaučnu grupu da imaš dobro i veselo društvo. 6. Prestani pretjerano čitati romane.

Čini tako i bit će sve mnogo bolje. Zavoljet ćeš opet nekoga, ali će i Tebe takvu lakše zavoljeti mladić koji će biti vrijedan Tvoje ljubavi.

KAKO DA PREKINEM HODANJE S MLADIĆEM?

Đurđa!

Svrha hodanja mladića i djevojke upravo je u tome da se bolje upoznaju i vide odgovaraju li jedno drugome. Zato nije ništa neobično ako se jednoga dana raziđu, pogotovu ako to može biti bez svađe. Jer – obično se „posvade" pa se raziđu. Ako se, dakle, raziđu, to niti tko smije zamjeriti, niti se ima pravo u to miješati. Čak se i zaruke mogu raskinuti ako postoji dovoljan razlog za to!

Što se pak tiče njegove obitelji, oni moraju biti uviđavni, i bit će. Ne idu, naime, oni u brak, kao ni Tvoji roditelji, jer radi se o Tebi i Tvojem mladiću. Stoga o tome odlučujete vas dvoje. Stvar olakšava i to što će on, kako pišeš, i Tebe razumjeti.

Poznajem inače više obitelji gdje su roditelji bili za ženidbenu vezu djece, ali on ili pak ona nisu bili za to pa od ženidbe nije bilo ništa. Međutim, obitelji međusobno, čak i mladi kojih se to ticalo, ostali su i dalje u dobrim prijateljskim vezama. A kad se koje od tih mladih jednom vjenčalo, u svatovima su bile obje obitelji: jedni kao domaćini, drugi kao gosti, i svi se dobro proveselili, napjevali, naslavili! Tako su u zajednički život otišli oni koji su se voljeli, a ne oni koji su svojoj djeci „željeli dobro" i bez njih pravili kombinacije za njihov budući brak.

Budi, dakle, mirna i, vidiš li da se treba rastati od ovog mladića, učini to na što humaniji način, bez ikakve gorčine u srcu. Sve izvedi tako da ni u njegovu srcu ne ostane gorčine na Tebe. Budi uvjerena da Te i u ovom koraku kao i inače svojim molitvama prati Tvoj dobri tata. On je otišao k Bogu, pa nije vidljivo uz Tebe, no sigurno Te prati na Tvojem životnom putu i

moli Boga za Tebe. Nekad Te je, kao malu djevojčicu, on držao na koljenima i Ti si mu s povjerenjem govorila o svojim malim brigama. Sada, kada si odrasla i kad si velika, povjeravaj mu s istim povjerenjem svoje velike brige. Njegovim molitvama za Tebe priključujem se i ja. Ti, međutim, marljivo uči, budi dobra, često primaj svetu pričest, idi pjevati u zbor kad god možeš, a u svemu tome da si mi – zdravo i veselo!

MLADIĆ ME OSTAVIO

Marice!

Doista, snašla Te je velika neprilika, ali ni izdaleka onolika kako misliš! Teško je rastati se s bićem koje čovjek voli, to je istina. No, ipak je bolje rastati se s onim koji Te pravo ne voli nego poći s njim u život, i tek onda doživjeti svakojake nevolje! Ako Te Tvoj mladić uistinu ostavi, i to zbog toga što si poštena, onda on nije pošten. On Te nije vrijedan, i s njim, da Te i nije ostavio, ne bi bila sretna. Ja, doduše, još uvijek vjerujem da će Ti se on vratiti, jer će ipak razmisliti i uvidjeti da si čestita, a takvu mladići, kažu mi, žele imati za životnu družicu. No ako Te doista ostavi, i to samo zbog ovoga što spominješ u pismu, zahvali Bogu! Oslobodila si ga se na vrijeme! Neka Te ništa ne zabrinjava što će drugi reći. To je Tvoja osobna stvar. I dalje budi vesela, izvana i u duši, pa ćeš upravo tim veseljem pokazati da si superiorna nad tim mladićem, a onda će Te i drugi još više cijeniti.

I nemoj misliti da je za Tebe sve propalo. Ima još vremena. Za djevojku koja ostaje na selu i ne ide na daljnje školovanje malo je nezgodno ako se ne uda do dvadesete godine. No za školovanu osobu tek nakon dvadesete, odnosno nakon završene škole dolazi vrijeme za pravo poznanstvo, ljubav, udaju. Prema tome, budi optimist. U međuvremenu marljivo uči da što bolje završiš školu, redovito se moli, redovito idi na svetu misu, a po mogućnosti pričesti se svake nedjelje. Uz to, budi svima dobra. Veoma dobra. Misli na to kako ćeš drugima biti dobra, učiniti im nešto što će ih razveseliti. Tako ćeš lakše biti zapažena. Takvu ozbiljni mladići žele za životnu družicu. A neozbilj-

ni, koji traže samo svoje zadovoljstvo na račun onoga što je Tebi (kao i svakom čestitom čovjeku) sveto, nisu za Tebe, nisu Te vrijedni. Budi, dakle, dobre volje s obzirom na tu stvar.

No, preporučio bih Ti još nešto posebno. Spomenuo sam molitvu. Običavam već većim djevojčicama preporučivati da se svaki dan mole Majci Božjoj, makar da izmole samo jednu Zdravomariju, na nakanu: da ih ona svojim zagovorom kod Boga pomogne te se u životu susretnu s čovjekom koji će ih biti dostojan i s njim podu u zajednički život. Primjeri iz života pokazuju da je to izvrstan način da se izmoli dobar životni drug. Znam za jedan primjer gdje su bračni drugovi nakon više od petnaest godina zajedničkog života u braku, sređenog i složnog života, ustanovili da se ona od djevojačkih godina molila za njega, a on isto tako od svojih mladenačkih godina za nju, tj. ona za svog budućeg muža da bude onakav s kakvim će biti sretna, a on za svoju buduću ženu da mu bude dobra družica u dobrom kršćanskom braku. Oboje su molili Gospu da im izmoli tu milost. I ona ih je uslišala.

Marice, moli i Ti odsada svaki dan dragu Majku Božju da Ti ona izmoli milost: da se susretneš s čovjekom s kojim ćeš osnovati dobru katoličku obitelj i biti s njim sretna. Imaj pouzdanje u veliku našu Majku! Ona Te neće iznevjeriti!

To i ja za Tebe od Gospe molim.

DJEVOJKA PREMA NEDOPUŠTENOM ZAHTJEVU SVOJEGA MLADIĆA

Zorica!

Tvoje sam pismo dvaput pročitao i uvjeren sam da sam Te dobro razumio: i ono što želiš reći i Tvoju veliku nepriliku i Tvoju duboku bol. No nije to sve skupa tako očajno kako Ti se katkad čini! Samo budi čvrsta u svojoj odluci da ćeš ostati vjerna ljubavi Božjoj, i to iz obzira prema sebi i iz obzira prema svojem mladiću. Znaj ovo: onog trenutka kad mu popustiš u ovome što traži od Tebe bit ćeš u njegovim očima više od pedeset posto manja. Često su mladići i napustili djevojke koje su im dopustile ono što ne bi smjele. Oni, doduše, u trenucima slabosti od nje koješta žele, premda i sami znaju da to nije dopušteno. Ako ih djevojka odbije, u prvi im je trenutak krivo, ali kad se smire i o svemu razmisle, još je više cijene i više vole. Ako se pak nađe mladić koji zbog toga ostavi djevojku, on je nije uistinu ljubio, nego je htio da se s njom samo provede. Onaj, međutim, koji ozbiljno želi s djevojkom poći u zajednički život, nikad je neće zbog toga ostaviti. Ako je ipak ostavi, on je nije vrijedan, a djevojka može mirne savjesti i čista obraza poći s drugim mladićem. Ako mu je pak bila podložna, a on je ostavi, kome će se nakon toga moći približiti poštenim obrazom? No, uzmimo da takav mladić, kojemu se djevojka potpuno predala, i uzme nju za ženu, on je poslije u braku uvijek nesiguran. Doskora se zasiti svoje žene i – počinje tražiti druge. A takva muža, sigurno, ne bi htjela imati, zar ne? Dakle, kako god shvatimo problem, budi odlučna i čvrsta u svojoj odluci, čuvajući

tako Boga i u svojem srcu i u srcu svojega mladića. Ako Te on doista ozbiljno voli, zbog takva Tvojeg držanja još će Te više zavoljeti. Ako li Te pak zbog toga ostavi, onda Te iskreno ne voli, i bolje je da se rastanete, nego da poslije budeš uz njega nesretna.

AKO MU NE UDOVOLJIM, OSTAVIT ĆE ME!

Jasminka!

Prije nego Ti odgovorim na Tvoje pitanje, moram Te upozoriti na psihologiju mladića. Oni su – redovito – ovakvi: ako je djevojka prema njihovim nasrtljivim zahtjevima odlučna i ne popušta im, njihova želja za njom sve je veća, napetost da je posjeduje raste. I – ako ozbiljno misli oženiti se njome, odnosno ako je stvarno voli, neće je napustiti zbog toga što se protivi njegovim zahtjevima. Ovakvu on želi imati za ženu i majku svoje djece. Naprotiv, ako mu djevojka popusti, često prestane napetost želje za njom, kadikad se nekima i zgadi, i – takvu djevojku ostavljaju. Odnosno, on će i dalje s njom živjeti nekim kao divljim brakom, ali se ne želi oženiti njome. Za ženu traži „pravu djevojku". Tako su mi pisali i oni koji su s mnogim djevojkama svašta radili. Eto, vidiš, s tim moraš računati. Ali moraš razumjeti i to da mladić želi potpuno posjedovati djevojku. I da to od nje traži. On je voli ne samo osjetilno, kako obično nepokvarena djevojka voli mladića, tj. srcem, nego i tjelesno, puteno, tj. hoće je posjedovati i tjelesno. Razumije se, ima i takvih slučajeva da mladić želi djevojku samo izrabiti, provesti se s njom a da je pravo ne voli. Pametna će djevojka već spoznati da li je mladić iskreno voli ili je samo zavarava i sastaje se s njom da bi je dobio za svoje tjelesno zadovoljenje.

A kako će djevojka ostati čvrsta u svojoj odluci da zadrži potrebnu granicu u svojim susretima s mladićem, pogotovu s mladićem kojeg voli? Čvrsta volja i uvjerenje da je to potrebno, to je najvažnije. Zatim mora računati s ljudskom slabošću pa se osiguravati. Ovamo spada i to da nikad ne budu sami tako da se ne može netko iznenada pojaviti i vidjeti što rade. Prema tome, ne ići na osamljena mjesta, ne zaključavati se u prostoriji. I iskazivanje ljubavi mora imati svoje granice, pa se ne treba ma-

ziti preko mjere. Treba u tome zadržati neku ozbiljnost, uza svu otvorenost i potvrdu ljubavi jednog prema drugom. Da bi takvo ponašanje bilo moguće, potrebna je i Božja pomoć koju će oboje dobiti u svetoj pričesti. Zato treba da se što češće pričešćuju, čak i svaki dan, kako sam vidio da neki čine.

Dakle: Ako djevojka doista voli mladića, i dođe do uvjerenja da i on nju voli, neće ga ostaviti zato što on od nje traži ono što ona po savjesti ne može dati. Treba da i njega u to uvjeri i pouči ga, kako bi prestao sa svojim zahtjevima.

Ali jednako tako djevojka mora ostati na svojem stajalištu i mora znati: onog trenutka kada je postala tjelesno vlasništvo nekog mladića, izgubila je zadnju šansu, položila je zadnju kartu. Sada potpuno ovisi o njemu, i što ako je on ostavi, jer – napokon – nije želio imati ovako slabu ženu? Danas je slaba prema meni, a jednom, kada budemo već u braku, bit će slaba prema drugim muškarcima, tako znaju reći. Stoga je i ostavi? Lako njemu. On ide kojoj hoće, a djevojka, kako će ona k poštenom mladiću koji ozbiljno želi ženidbu? Da laže? Nezgodno, a uvijek se može doznati istina. Da mu otvoreno kaže? I to se događa. Ali poslije u braku mnogo trpi, jer to njemu kasnije dođe u glavu pa je muči zbog njezina prijašnjeg života. Znaju se čak kasnije i rastati. Dakle: reći istinu jednako je nezgodno. Ostaje samo da bude poštena i nevina, a sve žrtve koje je radi toga podnijela u svojem djevojaštvu, Bog će u braku obilno nagraditi i nadoknaditi. Nikako ne vjerujem da je danas ovako, kako se obično čuje: Nije važno je li djevojka s kim bila ili nije. Nije važno da li je mladić već bio s kojom ili nije. Ta to i onako danas svi čine. Prvo, nije istina da to svi čine, drugo, koji su to u mladosti činili, njihov brak nije onakav kakav mladi žele. Negativne posljedice veće su no što ovako površni i nesavjesni znaju mladima govoriti! Božja se zapovijed ne može samo tako olako kršiti a da čovjek nema zbog toga teških posljedica. I to baš u onome u čemu je griješio!

Od Tebe se, Jasminka, nadam da ćeš ustrajati u svojoj odluci i, siguran sam – neće Ti biti žao!

DA LI DA SE UDAM ZA SVOJEGA SADAŠNJEG MLADIĆA?

Lucija!

Pitaš me za savjet u najtežoj stvari, tj. u vezi s brakom. U svemu je drugome lakše dati savjet nego u tome. Čovjek bi Te ipak morao bolje poznavati nego što se to može postići preko jednog pisma, iako je pismo iskreno pisano. Svakako, ako Tvoji roditelji nisu pristali na onaj brak, imali su, sigurno, jakih razloga, jer ne vjerujem da je to bilo samo zato da Te zadrže uza se! Osobito majka, već po svojoj naravi, vrlo rado udaje kćerku. No, može se dogoditi da se mladić ne sviđa djevojčinim roditeljima, iako je po sebi vrijedan i djevojci drag. U takvom slučaju roditelji, ako brane ženidbu, mogu se ogriješiti o svoje dijete. Neće, naime, oni živjeti s tim čovjekom već njihovo dijete. Pa ako se njih dvoje razumiju, i spadaju jedno k drugom, roditelji ne bi smjeli praviti teškoće, niti ih je u takvom slučaju kćerka dužna slušati. Da li je to tako bilo kod Tebe, to može reći netko tko poznaje i Tebe, i mladića i Tvoje roditelje. Uostalom, u Vinkovcima imate vrlo vrijednih svećenika koji, sigurno, poznaju Tvoju obitelj pa možeš zatražiti savjet kod kojeg od njih. Oni će Ti u tom pitanju lakše dati savjet nego ja izdaleka, uza svu dobru volju koju imam da Ti pomognem.

Svakako treba naglasiti ovo: nije važno da se djevojka pošto-poto uda, nego da se dobro uda. Ako u braku mora biti nesretna, ili se čak jednom i rastati, onda je bolje da ostane neudana. Život će joj ipak biti lakši i svakako vredniji. Treba tek misliti i na druge ne samo na sebe. Hoću reći ovo: Gledaj što više oko sebe činiti dobro. Svima. Najprije svojima u kući da im poljepša-

vaš i olakšavaš život svojim uslugama, svojim vedrim raspoloženjem. A onda, koliko Ti je moguće, proširi svoje djelovanje i izvan kuće. Tješi i hrabri druge djevojke, budi sa svima prijazna i uslužna. Tako ćeš obogatiti svoju dušu, a takve svi i najviše vole. To je ujedno najbolji način da Te zapazi i zavoli onaj koji će Te biti vrijedan. Na taj se način djevojka najlakše uda. Naprotiv, ona koja samo jadikuje zbog svoje osamljenosti, koja želi brak da bude usrećena, a ne da u braku drugoga usreći pa se tako odnosi i prema ukućanima i drugima izvan kuće, takva se djevojka vrlo loše sprema na brak. Pokušaj to razumjeti i gledaj među kojima si Ti: među prvom ili među drugom vrstom djevojaka. Uređuj dakle svoj život prema onome što je dobro.

Velika je sreća za Tebe što se držiš Boga i crkve. U svetoj pričesti nastoj što više zavoljeti Isusa, Njemu iznosi svoje brige, svaki put mu obećaj da ćeš Njemu, u braći ljudima, činiti dobro i moli ga da On providi za Tvoju budućnost. I bližu, na ovome svijetu, a, dakako, i za onu daljnju, na drugome svijetu, da sretno stigneš k Njemu i budeš s Njim vječno sretna.

SVE JOŠ MOŽE BITI DOBRO

Lidija!

O ne! Tvoje me pismo nije namučilo. Dvaput sam ga pročitao. I veselim se što sam opet susreo lijepu dušu! Ostani i dalje takva i čini oko sebe što više dobra. Svima: u kući, u školi, izvan kuće i izvan škole. Ali od srca, iz ljubavi prema ljudima i prema Gospodinu koji sve što činimo bratu čovjeku prima kao da smo učinili njemu samome!

Tvoj slučaj nije tako tragičan da bi morala plakati! Naprotiv! Ti si još sasvim mlada, još imaš dvije godine gimnazije, a ako misliš dalje u školu, onda pogotovu. Svakako ćeš još susresti mladića lijepih kvaliteta i mnogi će Ti biti simpatični. Prema tome, dobro radiš što sada ne očituješ svoju ljubav onome koga voliš. Ta do vjenčanja je i onako još vrlo daleko, a dotle će i on susresti još mnogo djevojaka. To što Te je volio kao djevojčicu ne mora značiti da će Te i sada voljeti. No, budući da si Ti vrijedna i solidna, a takva ostani i dalje, on Te sada može zavoljeti. Pitanje je samo biste li se vas dvoje uistinu složili u životu. Postoji i neka razlika u izobrazbi, osobito ako misliš na fakultet. No, ako on ima svoje zvanje i završi vojsku, a Tebe voli, ne bi ni morala dalje u školu. Brini se za kuću. Sve to još može biti, a najvažnije je da se Ti sada spremaš za pravu ljubav. To znači da treba da naučiš više davati nego primati, više gledati kako ćeš usrećiti druge nego kako će drugi Tebe usrećiti, da stekneš dobre navike i postaneš temeljita, solidna u svojim poslovima, vjerna dužnosti i vjerna Bogu – pa ćeš onda jednom biti dobra i vjerna i svojem bračnom drugu. Eto, Lidija, nastoj se ovako odgojiti pa će Te svatko tko Te upozna iskreno zavoljeti, a najviše onaj s kojim si tako često skupa i koga i Ti voliš.

Pitaš me što je s nedjeljom kada ne možeš poći na misu? Nedjelja je dan Gospodnji i Bog zapovijeda da ga slavimo. Crkva je odredila da ga tako slavimo: da taj dan ne radimo teške poslove i da sudjelujemo kod svete mise. Tko je opravdano spriječen da ne može na misu, mora dan Gospodnji priznati na drugi način. Npr., toga dana nešto više pročitati iz Svetoga pisma ili iz koje duhovne knjige, više se pomoliti Bogu, učiniti koje posebno dobro djelo. Ako ima pri ruci Nedjeljni misal na svojem jeziku, neka pročita obrazac mise za tu nedjelju i ona čitanja Svetoga pisma koja su određena za tu nedjelju. A mjesto pričesti, neka se duhovno pričesti, tj. zamoli Spasitelja da u njegovo srce dođe na duhovni način, kad ga već ne može stvarno primiti u posvećenoj hostiji.

Za Tvoje druge probleme preporučio bih Ti ovo: Maribor Ti nije daleko. Kad se nađeš u Mariboru, podi k isusovcima u župi svete Magdalene, lijepo ih od mene pozdravi i s njihovim vjeroučiteljem razgovaraj o svojim problemima. On će Ti vrlo rado pomoći.

ŽIVOT NAKON PADA

Ankica!

Da se i najboljem čovjeku dogodi da u nepromišljenim časovima počini koješta zbog čega se poslije kaje, to je razumljivo jer to je nešto ljudsko. No, velika je stvar i nesvakidašnja da se čovjek nakon takva koraka posve osvijesti i postane još bolji nego prije. To je velika milost Božja. A tako je s Tobom. Ti si doista sada još mnogo bolja nego prije, pogotovu kada činiš, kako pišeš, mnoga dobra djela. Osim toga, i Tvoj dobar primjer i dalje će sjati Tvojim učenicima kao putokaz u njihovu budućem životu. Zato, upravo zbog toga što sada svjesnije i odlučnije ideš dobrim putem, svjesnije i odlučnije nego prije, zahvali Bogu na svemu i potpuno se smiri. Ako dragi Bog kaže već u Starom zavjetu: „Bili vaši grijesi crveni kao skrlet, bit će bijeli kao snijeg", to jest, bili čovjekovi grijesi ne znam kako veliki, ako se obrati od grešnoga puta i pođe putem pravednika, a ono nedobro okajava, Bog mu zaboravlja sve i opet ga prima kao da nije bilo grijeha. To znači da vraća bjelinu duše koju je čovjek imao prije grijeha. Prema tome djevojka, ako se osvijestila i opet postala dobra, smije obući i bjelinu. I to bez grižnje savjesti. Bog je sam očistio njezinu dušu!

A što se tiče Tvojeg budućeg mladića, ne bi bilo pametno da mu ikada govoriš o tome što Ti se dogodilo. Ako ga zavoliš svim srcem, budeš mu vjerna i dobra, time će biti popravljeno sve što eventualno prije nije bilo u redu. Ako li mu, i u najboljoj volji, otkriješ kako je bilo s Tobom, nikad se ne zna kad će ga to početi gristi. Možda tek nakon više godina – a to konkretni primjeri pokazuju – što znači da će u tom času i vaš zajednički

život početi proživljavati veliku krizu za koju se ne zna kako će završiti. Često i rastavom braka. Dakle, lijepo se smiri. Bog je sve zaboravio pa zaboravi i Ti. A ubuduće i dalje svojim učenicima daj dobar primjer, svojoj okolini čini što više dobra i – svaki se dan od srca moli Bogu za ustrajnost u dobru i za njegov blagoslov u životu. Pa i Gospu zamoli za istu stvar. I – budi vedra i vesela kao prije!

PROBLEMI JEDNOG STUDENTA

Mato! (I)

Bio sam tjedan dana izvan kuće, a sinoć sam se vratio i odmah Ti pišem. Dakle, po redu:

Razumijem da Ti je teško ispovjediti se kod župnika. No, ni ovako pismeno ne bi išlo. Nego – bilo bi najbolje da odeš u Mostar ili u Sarajevo, pa da se temeljito ispovjediš. Načini veliku ispovijed o čitavom životu, pa ćeš se lijepo smiriti i poći posve drugim životom koji će Ti donijeti mnogo više veselja i radosti.

Dakako, Tvoji roditelji ne mogu riješiti Tvoje probleme. Sretan si što si nabavio katoličke knjige. One doista probleme vas mladih rješavaju tako da vam donose mir i zadovoljstvo, a načela koja iznose jamče sreću u budućem životu, samo ako ih ozbiljno provedete.

Ne razumijem zašto Ti kao podstanar ne bi smio ići kamo hoćeš, pa tako i redovito u crkvu? Nije li to Tvoj preveliki obzir?

A ona djevojka koja ne haje mnogo za Tebe? I što da radiš? Tu moraš biti strpljiv. Ima još vremena, jer još si mlad i još studiraš. U međuvremenu budi dobar i ozbiljan, vrijedan, tako da Te svi hvale, pa će dobar glas o Tebi doći njoj do ušiju, i to je najbolji način da se okrene prema Tebi. A samo ovako silom se nametati, to je može od Tebe još više odbiti. One tada obično kažu ovako: „Uh, što je glup!" No, ako Te ipak ne bi zavoljela, bolje je da je se okaniš nego da se uzmete a ne volite se kako treba.

Radi ozbiljno i spremaj se za život. Ovi Tvoji problemi ne smiju Te zaokupiti toliko da zanemariš učenje. Pogotovu pro-

blem ljubavi, jer još nemaš kruh u rukama, a vjerojatno nisi još ni vojsku završio. Ima, dakle, vremena za ljubav i poznanstvo. Nego, zasad se svakako svaki dan pomoli za onu djevojku koju Ti je Bog namijenio da Ti bude doživotna družica, da je Bog čuva za Tebe, a Ti da se što bolje izgradiš kako bi joj jednom mogao dati što više ljubavi i svakoga dobra. Njoj i vašoj djeci!

GOVORKANJA O TVOJOJ DJEVOJCI

Mato! (II)

Tvoje me je pismo obradovalo jer vidim da si vedar i mnogo bolje raspoložen nego prije prvog svojeg pisma. Pišeš mi o svojem novom problemu. Ja sam doduše dobio jedno pismo iz B. od neke djevojke, no ne znam da li je to baš ta o kojoj Ti pišeš. Da i jest, ono što ona piše meni, to je samo među nama, kao što i ono što mi Ti pišeš ostaje samo među nama. Nego, govoreći o onome što Ti pišeš, mogu Ti reći ovo:

Momci se uvijek vole hvaliti raznim „pobjedama" nad djevojkama. Osobito nesavjesni kao što je taj o kojem pišeš. I zato se nikad ne smije vjerovati onome što oni govore o ovoj ili onoj djevojci. Pogotovu je to sumnjivo ako se radi o nekom suparništvu za jednu djevojku. To je u Tvojem slučaju. Zna biti i ovako: bude neka malenkost, a momak to uveća i svašta pripovijeda. Zato je mnogo bliže istini kad mladić koji voli neku djevojku više vjeruje njoj nego drugome koji o njoj govori nelijepe stvari.

Ti, dakle, ako Ti je ozbiljno stalo do one djevojke, pitaj nju je li istina što Ti taj momak o njoj govori, pa ćeš već vidjeti što da o svemu misliš. Već prema tome što će Ti ona odgovoriti. Ponudi joj knjige koje i Ti čitaš, neka i ona u njima nađe orijentaciju za svoje osobne probleme. I – svakako se i dalje svaki dan moli Bogu za djevojku koju Ti je On odredio da bude Tvoja životna družica: neka joj Bog dade snage da se dobro spremi za život i da čuva svoje srce za Tebe, s kojim će se jednom doživotno vezati.

Onu odluku da ćeš svoju privatnu stvar temeljito urediti. provedi što prije da bi mogao ići nedjeljom na pričest. Nagovori na to i svoju djevojku. A ja Vam oboma želim svako dobro.

RAZOČARANA LJUBAV

Mirko!

Evo odmah odgovaram na Tvoje dugo pismo, i da znaš – potpuno razumijem Tvoju duboku bol! No, nemoj se začuditi ako Ti reknem da Ti ne ljubiš dovoljno. Prava ljubav, naime, traži da usreći onoga koga voli, a ne sama sebe. Još je manje Tebe voljela ona djevojka koja je imala srca s Tobom tako lijepo razgovarati dok ste bili zajedno, a kad je otišla, baš je briga za Tebe! Kako je to moguće: da Ti ne ljubiš dovoljno i da je ona toliko bez srca? Gledaj, Mirko! Sposobnost da ljubite imate oboje, ali – oboje ste još premladi za pravu i trajnu ljubav. I zato ste doživjeli ovo što se dogodilo. Svrha je ljubavi da se oboje jednom zauvijek sjedine u zakonitom braku. A za sretan brak treba se dobro pripraviti. Nije za to potrebno samo ono materijalno, kao stan, namještaj, zaposlenje i slično. Za sretan brak treba i priprava srca, priprava duše, priprava karaktera. To se pak ne može postići do sedamnaeste godine! I zato za Tebe, govorim sada Tebi, još nije vrijeme da se upuštaš u ljubav koja bi bila trajna, doživotna. Još se ne možeš potpuno zauzeti i predati za cijeli život. Stoga i nema smisla da se upuštaš u dublje poznanstvo s djevojkama. Za to ima još vremena. A u međuvremenu dobro se spremaj: osiguraj kruh, izobrazi se kulturno i karakterno, ustali volju da Ti bude jaka, nauči se svladavati u svemu pa i s obzirom na ljubav i na spolne nagone kako bi poslije, kada budeš imao svoju obitelj, bio jak i ostao potpuno vjeran svojoj djeci i majci svoje djece, svojoj ženi.

A nadasve izađi iz sebe, što više misli na druge, nastoj usrećivati sve oko sebe. Kad onda jednom u svoje vrijeme – a ono još

nije došlo za Tebe – susretneš djevojku koja će Tebe biti dostojna i koju ćeš zavoljeti kao ovu sada, onda ćeš već imati prakse i znat ćeš kako se usrećuje drugi, pa ćeš i sve snage uložiti u to da što više usrećiš to drago biće...

Tako ćeš, dakako, i sam biti sretan, jer je potpuno sretan samo onaj koji misli kako će drugoga usrećiti, svakoga oko sebe, a posebno biće koje toliko voli. Svakome tko tako čini drugi njegovu dobrotu uzvraćaju svojom, a posebno upravo ono biće koje on toliko voli. I eto Ti uzvratne ljubavi koja usrećuje!

Razmišljaj o svemu ovome pa ćeš uvidjeti kako si još nepripravan za pravu ljubav. A ovako se igrati sa srcem i ljubiti nekoga samo zato što ga voliš te u toj ljubavi uživati to znači iznakazivati pravu ljubav, znači izvrtati njezin smisao i – kako to i sam vidiš – znači sam sebe i drugoga stavljati u opasnost da ga zadese velike duševne boli koje nastaju kad se dvoje rastaju. U tom slučaju jedno uvijek pati, i to vrlo intenzivno. A rastat će se sigurno, jer još nemaju preduvjeta da se za cijeli život združe!

Dakako, nije tako lako sve ovo provesti u život. No mi katolici imamo pomoć milosti Božje, Božju nauku i svećenike koji nam tu nauku tumače. Zato se lijepo svake nedjelje pričesti. Redovito se ispovijedaj kod stalnog ispovjednika i njemu otkrij svoje jade, svoje probleme; njega slušaj i daj da Te on vodi; čitaj dobre knjige koje će Ti pokazati da život ima smisao i bez ovako velike mladenačke ljubavi. A ovu djevojku pusti jer Te nije vrijedna! Vrijeme će pomalo izliječiti ranu, a Ti budi sretan što je tako ispalo, jer bolje prije nego kasnije. Vidiš i sam da to nije nipošto ozbiljna i vrijedna djevojka. Da nije to učinila sada, učinila bi kasnije, a onda bi to bilo ne samo teško nego i tragično. Ovako je doduše teško, no, hvala Bogu, nije još tragično! Stoga se malo-pomalo smiri i poslušaj me u svemu što sam Ti napisao. A ja ću se moliti Bogu da Ti bude u pomoći.

OTVORENOST PREMA MAJCI

Vera!

Potpuno razumijem Tvoju nevolju, a kažem Ti i to da nije važno gledati na neke konvencionalnosti kada se radi o ozbiljnim stvarima. Prema tome, nije važno tko će kome prvi reći da ga voli – da li mladić djevojci ili djevojka mladiću. Drugo je nametati se, a drugo je biti iskren i imati povjerenja u voljenu osobu. U Tvojem slučaju bilo bi ovo posljednje, pa zato nije važno da li bi tko rekao da nije dobro pokreneš li Ti prva pitanje užeg poznanstva između vas dvoje.

No neke bih Ti stvari ipak htio istaknuti.

Prvo, nije dobro što Ti sve želiš držati u tolikoj tajnosti da to ni mama ne zna. Od najmlađih godina pa sve dok se ne udaš Tvoje načelo mora biti: najprije ću s majkom o tome razgovarati. Drukčije bi smjelo biti samo ako je majka doista tako neuka, bez ikakve izobrazbe, a puna nekih konvencionalnosti, pa Te nikako ne bi htjela ni saslušati. Tada se za pomoć moraš obratiti drugome. Inače nipošto nije dobro ovako važnu stvar tajiti pred majkom.

Drugo, i on i Ti mislite još godinama studirati. Dakle, oboje ćete susresti još toliko mladića odnosno djevojaka koji će vam biti simpatični, a i dragi, a ostvarenje, tj. vjenčanje još je godinama daleko. Ili jedno ili drugo, u ovom slučaju prije on nego Ti, može jednom napustiti ovo poznanstvo i prihvatiti drugo, a to za drugu stranu, u ovom slučaju za Tebe, znači bol i krvarenje srca. Od tog krvarenja čovjek previše oslabi. Bolje je, dakle, da sebi prištediš toliku bol i ne upuštaš se izravno u bliže poznanstvo. Radije se mnogo moli, posebno Gospi, a samu

stvar s ovim mladićem prepusti Božjoj Providnosti. Ako Ti je Bog odredio da on bude Tvoj životni pratilac, Bog će sve tako urediti da ćete se doista jednom približiti, još više zavoljeti, poći u zajednički život i – biti sretni.

Pitaš me za pričest bez ispovijedi. Sasvim je sigurno da je moguća češća pričest a da čovjek ne ide svaki put ujedno i na ispovijed. Ima pobožnih duša koje se pričešćuju i svaki dan, a ispovjede se jednom tjedno, dvaput mjesečno ili pak samo jednom mjesečno. Uostalom, čovjek se može bez ispovijedi pričešćivati sve dotle dok na duši nema smrtnoga grijeha. Tek po smrtnom grijehu čovjek gubi posvetnu milost i u takvu stanju ne smije se pričestiti dok kajanjem i ispovijeđu ne zadobije opet tu milost i po njoj nanovo uspostavi prijateljstvo s Bogom... Laki grijesi ne oduzimaju čovjeku Božje prijateljstvo, odnosno posvetnu milost. Ipak je dobro ispovijedati i lake grijehe. Zato i dobre duše običavaju to redovitije činiti, a, kako često, o tome se dogovore sa svojim ispovjednikom. Razumije se da i dobar čovjek sagriješi lakim grijehom. Tek ćemo u nebu biti u stanju da ne možemo učiniti ništa što je pred Bogom grijeh pa ni u lakoj stvari. Laki prekršaji koje spominješ da ih činiš nisu smrtni grijesi. Zato bi mogla mirne duše ići na svetu pričest, a na ispovijed već prema dogovoru s ispovjednikom.

Tvoj ispovjednik, ako je ikako moguće, neka bude jedan stalan svećenik s kojim ćeš rješavati svoje nutarnje probleme. Dopusti da te on duhovno vodi. To je vrlo korisno. A tko će to biti? U Varaždinu imate oce franjevce i oce kapucine. Oni obično imaju u kući kojeg starijeg, iskusnijeg oca koji redovito ispovijeda u crkvi, u točno određeno vrijeme. Propitaj se malo kod njih, pa se dogovori s tim ocem da Ti on bude redoviti ispovjednik. A nakon ispovijedi možeš pitati što da napraviš, ako imaš kakav problem.

Razumije se, ako Ti je katkad prikladnije svoj problem iznijeti pismeno, uvijek sam Ti na raspolaganju.

OTVORENOST RODITELJIMA

Koleta!

Promisli o ovome: Ima li ikoga na svijetu koji Te toliko voli kao što Te vole Tvoji roditelji? Ne osjetnom ljubavlju, kojom npr. mladić voli djevojku, nego dobrotvornom ljubavlju kojom Ti žele i čine dobro. Prema tome vidiš kako bi bilo nerazborito od Tebe ako pred roditeljima ne bi bila potpuno otvorena, pa oni Te ne bi mogli voditi k Tvojem dobru, k Tvojoj životnoj sreći. Moraš uzeti u obzir da si još vrlo mlada, bez životnoga iskustva, pa sama ne znaš što je za Tebe dobro. Roditelji će to mnogo bolje znati.

Priznajem da čovjek privremeno može osjećati veliku sreću, npr. u mladenačkoj ljubavi, ali to osjetilno s vremenom prestane i ostaje samo gola stvarnost. Ako je ta stvarnost takva da čovjeku pravi samo teškoće i neprilike, onda je mnogo pametnije ne prepustiti osjetnoj ljubavi da ona odlučuje o budućnosti. Treba spojiti osjetilnu ljubav i sve preduvjete koji jamče da će ta ljubav dovesti do sretnog života i da će čovjek i kasnije ipak sretno živjeti, makar osjetnog zanosa nestane, a život postane svagdanji.

Djevojci Tvojih godina teško je to razumjeti jer živi od samoga „sada". Roditelji, naprotiv, gledaju mnogo dalje, imaju iskustvo, ljube svoje dijete i žele mu uštedjeti one gorke časove, i još više, onaj težak život koji očekuje njihovo dijete ako sada u mladosti učini krivi korak. A kako će oni moći osigurati dijete od toga ako ne znaju što dijete radi? I kako pak dijete može znati da će po ovoj ljubavi biti sretno kad nema iskustva? Zato

će pametna djevojka u tim stvarima biti potpuno otvorena svojim roditeljima, posebno majci, a majka će već sve urediti s ocem.

Ako me, dakle, pitaš što da radi djevojka koja je osjetila ljubav, odgovaram: prije svega razgovaraj o tome s majkom. Ako majka kaže: za Tebe je još prerano da se upuštaš u ljubav, a djevojka stvarno jest premlada, onda će uglavnom biti potrebno poslušati majku. Sasma je drugo ako je djevojka već odrasla, pa ima lijepu priliku, a majka još uvijek koči njezinu udaju. Djevojka završila fakultet, radi i želi se udati. Majka je odvraća: „Kamo se žuriš"? Kćerka majci: „Mama, Ti si u mojim godinama već imala sve troje djece!" U takvom slučaju dobro je posavjetovati se još s nekim izvana, recimo sa župnikom, koji Te dobro poznaje, pa će majka morati popustiti. Ako pak majka kaže da ova ljubav nije za njezinu kćerku, treba vidjeti ima li u tome objektivnih razloga ili to mama bira po svojem ukusu. Ako objektivni razlozi kažu (a to može i opet još netko potvrditi) da ta ljubav nije za tu djevojku, onda bi trebalo da djevojka ipak posluša majku jer će je ona sigurnije dovesti do sreće od nje same zaslijepljene ljubavlju.

Eto, Koleta, toliko kao odgovor na Tvoje pitanje.

DJEVOJKA PREMA VJERSKI NEPOUČENOM MLADIĆU

Ivana!

Rado ću Ti napisati što mislim u vezi s Tvojim mladićem. Ako je sve drugo doista u redu, tj. ako se već duže poznajete i vidite da u svemu odgovarate jedno drugome, ako je mladić i inače čestiti, a ne ženskar, pijanac i kartaš, onda ima ozbiljne nade da će, uz Tebe, i svoju vjeru shvatiti ozbiljnije. Trebalo bi samo da se pomalo u nju upućuje. U tu bi svrhu ipak morao nešto čitati o vjeri. Može to biti koji vjerski časopis, da ga svaki mjesec prelista i da pročita ono što ga u njemu zanima. Još će biti bolje ako pročita i koju ozbiljnu knjigu o vjerskim problemima. Ima danas mnogo takvih knjiga pa mu neku od njih može preporučiti neki poznati svećenik. Ako bi, dakle, Tvoj mladić bio spreman da se postupno upućuje u vjeru te da je tako više zavoli shvativši i svete sakramente i uzevši ih u program svojega života, dakle, ako ima ozbiljne nade da će tako postupati, onda doista ne bi bilo zapreke za Tvoje vjenčanje s njim. Upozoravam ipak na činjenicu da u vrijeme poznanstva mnogi mladić svojoj djevojci obećava sve, no kad se u zajedničkom životu osjećaji smire, onda neki znaju zaboraviti svoja obećanja, pa ako su u sebi zli, postaju zli i svojoj ženi. Ukoliko kod Tvojeg mladića nema te opasnosti, ne vidim zašto ne bi pošla za njega. Njegova mlakost u vjeri, koju još dovoljno ne poznaje, ne bi morala biti zaprekom da pođete u zajednički život. Molimo svi skupa za rasvjetljenje Duha Svetoga!

MLADIĆ MI NE IDE U CRKVU

Franciska!

Primio sam Tvoje iskreno pismo i evo odgovaram s obzirom na Tvoju teškoću u vezi s Tvojim mladićem. I meni bi bilo draže da on redovito ide u crkvu, kao što to čine toliki mladići po svijetu i u nas. Ali ti su mladići to činili odmalena, dobro su poučeni u tome zašto zapravo idemo u crkvu, imaju i primjer u roditeljima, a Tvoj mladić sve to nema. Zato ne razumije zbog čega čovjek zapravo ide u crkvu. Daj mu da pročita koju dobru katoličku knjigu kako bi dobio bar neke pojmove o vjeri i ispunjavanju vjerskih dužnosti. Nemoj ga tjerati u crkvu, nego ga radije dovedi kojem svećeniku koji bi mu to lijepo rastumačio, npr. župniku. A i Ti mu to katkad koliko znaš pokušaj rastumačiti, no nemoj ga siliti, jer ako on samo radi Tebe pođe u crkvu, a sve skupa ne razumije, tamo će se samo dosađivati. Budi dakle strpljiva s njim.

Još nešto. Mladićima je vrlo neugodno ići u crkvu ako se ondje osjete nekako osamljenima, tj. ako drugi mladići s kojim se oni druže ne idu u crkvu. Zato bi Tvojeg mladića trebalo nekako približiti onim mladićima koji redovito pohađaju crkvu, a takvih ima i u Karlovcu. Desetak njih bilo je prošlog ljeta kod mene u Opatiji. Pitaj velečasnoga kako bi svojeg mladića mogla približiti možda k njegovim mladićima. Znam da takvih ima u Švarči i na Dubovcu, a, sigurno, i u samom Karlovcu kod Presv. Trojstva. Kad bi se Tvoj mladić sprijateljio s njima, s njima bi išao i u crkvu i ne bi se tamo osjećao kao bijela vrana. U crkvi bi čuo lijepo pjevanje i lijepe pouke, pa bi pomalo njegov kršćanski život postao kršćanskim na djelu, a ne samo po krsnom listu.

Ti se u međuvremenu mnogo moli Bogu da On korake Tvojeg mladića upravi tako da shvati vrijednost vjere i da počne redovito dolaziti na svetu misu. A kad pođe u vojsku, spomeni mu kako je po cijelome svijetu običaj da mladići prije nego što pođu na odsluženje vojnog roka pođu na ispovijed i pričest. Neka i on to učini: za Božji blagoslov i sretan povratak kući i Tebi. No nemoj ga tjerati preko volje, nego samo ako on to želi učiniti svojevoljno, makar i na Tvoj nagovor. Nadam se da će sve lijepo završiti i da ćeš Ti pobijediti!

Drago mi je što Ivanka ima tako dobru prijateljicu. Budi joj i dalje dobra, da joj ispuniš prazninu koja je nastala u njezinu životu zbog majčine smrti. A kad Tvoj mladić ode u vojsku, onda se pogotovu drži Ivanke pa ćeš mu lakše ostati vjerna. Nadajmo se da će i on ostati Tebi vjeran. To vam oboma od srca želim, a jednom i svu sreću u zajedničkom životu. I od Boga to za vas molim.

HODAM S NJIM DA GA POPRAVIM

Aurelija!

Dobio sam Tvoje dugo pismo i – što da Ti kažem? U Splitu ima toliko svećenika i raznih redovnika pa bi bilo korisnije da se s nekim od njih temeljito porazgovaraš. No, ako Ti je prikladnije ovako pismeno, neka bude. Odgovorit ću Ti. Treba naglasiti nekoliko stvari:

1. Kada ne bi bio u pitanju Tvoj dobar glas i ljutnja Tvojih kod kuće (što naime hodaš s ovako pokvarenim mladićem), ne bi bilo teškoće da hodaš s tim mladićem i usput ga nastojiš otrijezniti, preokrenuti, dati neki veći smisao njegovu životu. Naime, ne bih se u tom slučaju bojao za Tebe da ćeš i Ti pred njim pokleknuti, kao druge prije Tebe. I možda bi nešto uspjela, možda bi se i promijenio. Tada, naravno, ne bi s njim morala postupati kao s ništarijom. Naprotiv, tko se god odvrati od svojega zlog puta, zaslužio je svako poštovanje. Ne zbog prijašnjeg života, nego zbog sadašnjega.

2. No drugo je s nekim hodati, odnosno nastojati nekoga popraviti, što je dužnost svakoga od nas, a drugo je s nekim hodati s namjerom da jednom pođete u zajednički obiteljski život. U drugom slučaju morala bi problem postaviti drukčije: Poznata je činjenica da se mladić, dok hoda s djevojkom, ako je zavoli, „popravi". Ako nije vjerovao, ići će u crkvu, pa i na sakramente. Ako je bio ženskar, kartaš, pijanac, lijenčina – koju god od tih mana imao, on će je sada, kada kraj sebe ima djevojku koju je potpuno zavolio, ostaviti. Njegova mu je djevojka slađa od ičega drugog i samo ga ona privlači. No, nakon nekog vremena – ne mora to biti ni nekoliko godina – u zajedničkom obiteljskom

životu, osjećaj ljubavi prema ljubljenoj ženi ishlapi, nije više tako snažan pa muž više ne osjeća onu slatkoću i sreću kao nekada. Tada ostaje trijezna ljubav sporazumijevanja i međusobnog pomaganja u životu, poštenje i vjera koje u životnim teškoćama daju snage da se mogu podnijeti, ozbiljan rad za obitelj, briga za ženu i djecu... U tome je temelj sretnoga obiteljskog života. Ali, eto, nekadašnji mladić ženskar, pijanac, kartaš, lijenčina i slično, opet se vraća na ono prijašnje: ženskar će opet početi trčati za ženama, kartaš će se vratiti svojim starim „pajdašima", pijanac krčmi... A žena i djeca kod kuće plaču. Ako mu počnu prigovarati, grubo će im odgovarati. Ako mu žena spomene crkvu, on će joj se rugati i prigovarati što tobože zbog crkve zanemaruje kuću. Nastat će u kući svade. Ostaje samo rastava. Ovo je malo pretjerano rečeno, ali je u biti točno: kakav je tko u mladosti, ako se preokrenuo samo zbog ljubavi prema djevojci a ne iz nutarnjeg uvjerenja, poslije se vraća na ono staro. To se redovito događa. Dakako, ima i izuzetaka, no računati na izuzetak u Tvojem slučaju značilo bi igrati na sreću, previše reskirati, igrati na mačka u vreći. Na tim igrama uvijek netko dobije, to je istina, ali samo netko, a ostali gube. Tko Ti jamči da ćeš baš Ti dobiti?!

I još nešto treba spomenuti: ako je jedan od bračnih drugova imao u mladosti avantura, svejedno koji, poslije u zajedničkom životu onog drugog obuzima nemir, zna postati bolesno ljubomoran i neprestano sumnja, prigovara, a to zajednički život čini silno teškim, gotovo i nemogućim. Nemoj sebi govoriti da nećeš biti takva. To sada ne znaš. Sve dotle dok i Ti imaš veliki osjećaj ljubavi prema njemu, njegova Te prošlost ne smeta, no i kod Tebe će ta osjetilna ljubav proći. Onda ostaje da cijeniš muža. Mjesto toga, dolazit će Ti na pamet njegove avanture i sve ostalo. Pogotovu ako postane samo malo slobodniji prema drugim ženama. U Tebi će početi nešto kopati i zalaziti sve dublje u Tvoju dušu. I eto nevolje!

Zato je mnogo bolje da djevojka koja je čestita prihvaća poznanstvo s čestitim mladićem, koji je karakteran, koji nije ni

ženskar, ni kartaš ni pijanac, makar po izgledu i bio manje privlačan. Ako jedno drugome budu iskreni, hodanjem će se razviti prava ljubav, zajedničko gledanje na svijet i život, poštovat će se međusobno i sada, a još više poslije u zajedničkom životu. Takva je ljubav trajna i bez obzira na to što je s godinama nestalo onoga mladenačkog osjećaja ljubavi.

3. Što dakle da učiniš? Da ovoga mladića „jednostavno odbiješ, da ga odbaciš kao što se radi s istrošenim, nevrijednim stvarima", kako to Ti pišeš u svojem pismu?

Ne! Tako nikad ne smijemo postupiti ni s kim na svijetu. Ako djevojka odbije mladića, ne smije ga odbaciti kao nešto nevrijedno. On je prije svega čovjek, stvoren na sliku Božju, od Boga određen za vječnu slavu u nebu, i za njega je Krist Gospodin prolio svoju krv pa želi da i on bude dionik spasenja. Zato prema njemu budi obazriva, fina, no, hoćeš li poći s njim, to je drugo pitanje. O svemu dobro promisli, te kao i u svakom drugom slučaju, a pogotovu u ovom, trebalo bi da i mamu pitaš za savjet. Ona je ta kojoj ne bi smjela ništa sakrivati, ona je ta koja Te najviše voli i koja sve poznaje bolje od Tebe, ona je ta kojoj je mnogo stalo do toga da se njezina kćerka sretno uda. Pa ima li znakova da s ovim ili s onim mladićem neće biti sretna u životu, kćerka će u takvom slučaju poslušati mamu kao osobu koja uza se ima i milost Božju da svoje dijete sretno povede u život.

Eto, Aurelija, toliko Ti imam reći kao odgovor na Tvoje pismo. Uvjeren sam da ćeš Ti, kao dobra i vrijedna djevojka, o svemu dobro promisliti i onda se odlučiti. Pomolimo se zajednički Bogu da Tvoja odluka bude na dobro. I Tvoje i njegovo!

NISAM ZDRAVA, A SAD ME I MLADIĆ OSTAVIO. ŠTO SAD?

Kristina!

Na Tvoje pitanje mogu Ti sa sigurnošću odgovoriti ovo: vrijeme liječi sve. Ali – hoće se vremena. Čovjek, međutim, svoje misli, svoju pažnju i svoje brige mora prebaciti na drugu stvar. Treba se, dakle, svojom voljom odvratiti od stvari koju želimo zaboraviti. Onda će vrijeme učiniti svoje. Čovjek će se pomalo smiriti i zaboraviti ono za što je mislio da nikada neće moći zaboraviti.

To se događa i s djevojkom koja je bila silno zaljubljena, ali ju je mladić ostavio. Njoj se čini da će poludjeti, da joj život više nema smisla, da ga nikada neće zaboraviti. No, nakon nekog vremena, možda nakon godinu–dvije, on joj ostaje u pameti kao neko daleko sjećanje, doživljaj dalekih dana. Ona je opet sposobna nekoga zavoljeti, udaje se i bude sretna. Tako se to događa s ljubavlju koja je najjača čovjekova prirodna sila. Tako će biti i s Tobom. No, da bi se to što prije dogodilo, moraš i sama kušati odvraćati misli, zauzeti se za nešto drugo, postaviti sebi određeni cilj koji ćeš nastojati postići.

Dakako, bilo bi mnogo lakše kad bi bila potpuno zdrava, ali Ti imaš još i taj problem koji Te muči. No, u vezi s Tvojim zdravljem rekao bih Ti ovo: Kad si tako nestašna, kako mi pišeš, i sada kad nisi posve zdrava, ne mora li se čovjek bojati da bi, kad bi bila zdrava, pošla posve krivim putem, i ne bi nikad stigla k svojoj vječnoj sreći, k Bogu?! Imali smo u Zagrebu časnog brata pomoćnika koji je imao bolesnu nogu. Mogao ju je prebaciti preko ramena, tako je bila labava, bez kosti u kuku.

I brat je bio posve dobre volje. Znao bi reći: „Ova će me noga dovesti u nebo." Umro je kao dobar redovnik. Sigurno zahvaljuje Bogu što je preko bolesti došao bliže Bogu u životu, a onda i k Bogu u nebo. Jer, „da sam zdravih nogu, tko zna „kuda bi me one odvele", govorio je dobri brat.

Eto, Kristina, misli i Ti na to. Nemoj, dakle, govoriti da Tvoj život nema smisla, a još manje činiti Bogu krivo i misliti da Te je zapustio. Uzmi križ i moli Spasitelja za strpljivost da ga mogneš nositi, ako je Božja volja, sve do vrha Kalvarije, kako je On nosio svoj. Da bi mogla nositi svoj dvostruki križ: bolest tijela i duševne patnje koje čovjeka mnogo više muče nego tjelesne. I Isus je patio u duši. Toliko je patio da je na križu zavapio: „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?" Kristina, ne razabireš li u tim riječima raspetoga Božjeg Sina svoj glas? Preko mnogo nevolja treba nam ući u kraljevstvo nebesko, rekao je Isus. Molimo zajedno da Tvoje nevolje budu spasonosne i Tebi osobno i mnogim drugima za koje ih svakoga dana nastoj prikazivati Bogu. No molimo i to da Ti Bog olakša Tvoje patnje te da još doživiš lijepih, veselih dana!

SMISAO ZARUKA

Luka!

Ovaj čas dobio sam Tvoje pismo i odmah Ti odgovaram da ga dobiješ još prije nedjelje.

Zaruke još nisu vjenčanje. To znači – ako netko iz opravdana razloga prekine zaruke, ne čini nikakvo zlo, niti nepravdu drugoj strani. No, razumije se, zaruke se sklapaju tek onda kada su oboje doista odlučili da će jednom zajednički u život. Nakon zaruka oni u savjesti i pred drugima pripadaju jedno drugome. Prema tome, recimo, zaručnik u vojsci ne bi se smio družiti s drugim djevojkama, odnosno hodati s kojom drugom, osim sa svojom zaručnicom. S druge strane, ako su zaručnici u istome mjestu, nakon zaruka još nisu muž i žena, što znači da ne smiju imati međusobnoga bračnog odnosa. To je dopušteno tek u zakonitom braku. Zaruke su zato da se dvoje koji su odlučili zajednički u život bolje upoznaju i vide da li stvarno odgovaraju jedno drugome. Ako se to za vrijeme zaruka ne potvrdi i oni uvide da ne odgovaraju jedno drugome, mogu slobodno prekinuti zaruke. Može to učiniti i samo jedno od njih ako ima ozbiljan razlog, makar to drugoj strani ne bilo pravo. No, razumije se, samo onako bez promišljanja sklapati zaruke ili ih raskidati, ne bi imalo smisla.

Dakle: ako vas dvoje ozbiljno mislite jedno na drugo, možete se još malo dogovarati i prije nego što odeš na odsluženje vojnog roka pođite k župniku na zaruke. Negdje je običaj da se zaruke sklapaju u obitelji, no i tada župnik treba da bude obaviješten. Kao zaručnik bit ćeš u vojsci sigurniji od kojekakvih napasti; a i Tvoja zaručnica kod kuće također.

To bi bilo uglavnom sve što bih Ti imao reći. Ostalo će još dodati župnik, ako ima koja tehnička stvar koju treba urediti. Želim Ti od srca da sve sretno završi i da nakon sretnog povratka iz vojske slavimo svatove!

BOJIM SE TEŠKOĆA U BUDUĆEM ZAJEDNIČKOM ŽIVOTU

Nevenka!

Nemoj se ništa bojati budućeg života! Najbolje je pripraviti se na nj ovako kako Ti to radiš. Spremi se da znaš sve kućne poslove, a srce odgoji tako da bude spremno u zajedničkom životu usrećiti onoga koga voliš, ne očekujući od njega da Te nosi na rukama. Dan na dan nastojat ćeš mu iskazivati svoju pažnju, male usluge koje će mu dokazivati Tvoju ljubav prema njemu, pa će i on Tebe voljeti. U tome je tajna zajedničkoga života. Mnogi, doduše, govore da je kasniji život težak, da se mnoge razočaraju, ali to se događa onda kada djevojka ide u brak nadajući se malome raju. No, dođe svagdanji život koji od nje traži da daje, a ne da samo prima. Djevojka koja nije na to spremna, koja to nije naučila, razočara se, a i muž u njoj pa nastane nesloga. Onda je, razumije se, sve teže i teže u zajedničkom životu. Dolazi i do rastave jer – ne možemo se složiti, kažu. Treba se i sa svojim sklonostima uhvatiti ukoštac; srce toliko svladati da ne ide odmah za onim što ga privlači. Tako muž neće gledati i ići za drugim ženama, ni žena za drugim muškarcima. Tu vlast nad svojim srcem steći ćeš postojanom molitvom i primanjem sakramenata za vrijeme djevojaštva. To i radiš pa tako i nastavi.

Tvojem mladiću rado ću napisati nekoliko riječi, samo neka se on prvi javi da bih znao što ga zanima.

A Ti se ne boj budućnosti. Nije to tako strašno kako Ti neki govore. Ako neki i imaju teškoća, to je zato što se nisu pravo spremili za taj budući život. Ti se lijepo spremi, pa ne treba da se bojiš!

U BRAK BEZ LJUBAVI?

Ljubice!

Dakako, ne preporučuje se da itko pođe u doživotnu zajednicu s nekim koga ne voli. I ovom bi rečenicom moje pismo moglo završiti. No, budući da želiš opširnije pismo, reći ću Ti još koju riječ.

Moraš računati s ovom činjenicom: osjećaj ljubavi brzo ishlapi. Onda ostaje zajedničko razumijevanje. I to je ono što podržava životnu zajednicu.

Druga stvar jest ova: Ljubav nije u gledanju jednog u drugo, nego gledanje u istom smjeru. Ako imate iste vidike, slična rješenja najvažnijih problema, neki zajednički cilj, to će vas cijeli život držati zajedno i u slozi.

Treća stvar: Ljubav se ne sastoji u osjećaju srca (što je jači osjećaj, to je veća ljubav) nego u želji da drugoga usrećimo...

Netko može voljeti kao što volimo marmeladu. Toliko je voliš da je čak pojedeš! To je sebeljublje, a ne prava ljubav. Tako ljubi ona djevojka koja ljubi mladića zato da je on usreći, da joj pribavi što više lijepih časova, dapače, da joj učini ljepšim cijeli njezin život... To je „uvjetovana ljubav". Ako joj mladić ne može to zagarantirati, ili – ako se i uzmu pa ona to ne doživi, eto razočaranja: „On me više ne voli!"

Ljubav naprotiv mora biti „neuvjetovana". To jest ljubim nekoga radi njega i želim ga usrećiti, učiniti mu život lijepim, pa mu stoga iskazujem što više dobra. Ova ljubav ne očekuje nego daje. Dakako, zauzvrat dobiva i ona, i to često stostruko. Tako se jedno i drugo natječu tko će kome više učiniti, više poljepšati život, više usrećiti. Blago onome paru, onim mladima koji s

ovakvim shvaćanjem ljubavi polaze u zajednički obiteljski život!

U takvoj se ljubavi treba vježbati od najranijih godina, tako sebe odgajati i naučiti: činiti oko sebe što više dobra. Svima s kojima se susrećemo. I kod kuće, i u školi, i u društvu. Takav mladić i takva djevojka brzo će jedno drugo zapaziti, približiti se i – gledajući u istom smjeru u život, poći će zajedno u taj život da u njemu u slozi i razumijevanju ostvare svoju ljubav.

Ljubice, je li Tvoje shvaćanje ljubavi ovakvo?

DA SE UDAM SAMO ZATO DA NE OSTANEM NEUDATA?

Ružice!

Doista nema smisla udati se za nekoga koga ne voliš. To je mnogo gore nego ostati neudana, koliko god se Tebi možda sada čini da je najgora stvar ako se djevojka ne uda. Toliko općenito kao odgovor.

Nego, meni se čini da Ti nemaš pravoga pojma o udaji i uopće o bračnom zajedništvu. Ne idu ni mladić ni djevojka u brak samo zato da se usreće. Takvo je mišljenje već mnoge razočaralo i upropastilo. Stoga je posve krivo ako djevojka očekuje da će u braku doživjeti svu sreću o kojoj mašta u svojim djevojačkim godinama. Takva u braku stvarno i traži doživljavanje te sreće, pa kad je ne nađe – nesretna je, razočarana, postaje mužu teška, i onda dođe do svega i svačega, pogotovu ako je i muž pošao u brak s takvim željama. Onda je razdor neminovan, a to je mnogo gore nego ako djevojka ostane neudana, ali mirna i pametna. Takva može oko sebe učiniti mnogo dobra, a i u nutrini će biti mirna i zadovoljna, doživjet će vrlo lijepih dana. Mnogima će pomoći, svoju će dušu obogatiti i s mnogo zasluga stići dragome Bogu.

Kad se, dakle, radi o vjenčanju, treba da djevojka i mladić misle na ovo: da u bračnoj zajednici jedno drugo usreće. Mladić, sada mladi muž, treba da prije svega gleda kako će usrećiti svoju mladu ženu. Ta ona mu je s povjerenjem predala svoj život, pa neka sada vidi da se nije prevarila. Muž će joj nastojati što više poljepšati život – svojom dobrotom, svojim malim dokazima ljubavi i nježnosti, svojom brigom za nju, svojom posebnom pažnjom... Blago ženi koja ima takva muža i – da mi je takvog dobiti, sigurno ćeš pomisliti! No pazi! Djevojka ne smije s takvim mislima polaziti u brak nego: kako ću ja usrećiti ovog mladića kojeg toliko volim. Pa kad su već u bračnoj zajednici, mora nastojati da mu život što više poljepša, da i ona njemu iskazuje što više pažnje, posvećuje mu svoju brigu... Kad se oboje ovako slože i nastoje jedno drugome što više pomoći, poljepšati život: on misli na nju, a ona na njega – onda je brak uspio.

Tu žena treba početi prva. Ona mora biti takva da se on ne mora pokajati što je od tolikih djevojaka baš nju izabrao za svoju životnu družicu.

On pak treba da joj mogne s punim nutarnjim uvjerenjem reći: Vidjet ćeš kako ja znam voljeti!

Je li takav život moguć ako se djevojka za nekoga udaje samo zato da ne bi ostala neudana, a bez prave ljubavi za svojeg partnera? Ona u tom slučaju misli kako će sebe osigurati za život, a ne kako će usrećiti svojeg muža. Ne može biti da on to ne opazi prije ili kasnije, i – eto početka razdora. Sloge i mira sve više nestaje, život postaje sve teži pa na kraju dolazi i do rastave, do potpunog kraha braka.

Ipak treba istaknuti i ovo: Može se dogoditi da djevojka kojeg mladića osjećajem ne voli ne znam kako. No može ga podnijeti. A on nju voli. I ona se uda za njega. A kad se već udala, onda mu nastoji iskazati što više pažnje, dobra mu je, brine se za nj da mu ništa ne nedostaje, da je lijepo obučen, itd. On će joj, budući da je voli, to isto uzvraćati i onda se događa ono što se čuje: „Glavno da se udaš. A kad se udaš, doći će i ljubav!" Doista, takva će žena malo-pomalo zavoljeti svoga muža i bit će im brak sretan: zadovoljno će ići u život ruku pod ruku. Doću i djeca koja će ih još više povezati, i sve je u redu.

U Tvojem slučaju, ako Ti možeš podnijeti Branka, a vidiš da bi mu mogla biti ovako dobra, i da on onda bude Tebi ovako dobar, onda bi mogla poći za njega, iako ne osjećaš u srcu neznam kakve ljubavi. Taj se osjećaj s vremenom i onako izgubi, pa

ostaje stvarnost života koji, uz razumijevanje i zajedničku slogu, može biti ne samo podnošljiv nego i lijep.

Eto, toliko Ti imam reći u vezi s Tvojim velikim i opširnim pismom. Nadam se da ćeš me pravo razumjeti. Pitaj svakako i župnika što on misli o Tvojem slučaju. On poznaje i Tebe i Branka pa će Ti moći sigurnije reći što je za vas najbolje.

DJEVOJKA PREMA OŽENJENOM ČOVJEKU

Zdravka!

Svaki čovjek ima nekih napasti na zlo, no najvažnije je da u napasti ostane pobjednik. Tako si i Ti dosad uvijek pobjeđivala, pa budi takva i dalje.

Za onoga je čovjeka najvažnije da ne dolazite skupa. On ima svoga posla, a Ti svoga, pa svatko sebi. Onda ćeš ostati pobjednica u napasti! Koji put se za njega pomoli Bogu, ali nemoj s njim razgovarati ni upuštati se u rasprave. Te rasprave samo će ga još više vezati uz Tebe, a to doista nema smisla kad ima svoju obitelj!

Bijeg, je, dakle, jedini način da ne dođe do zla. Ako magnet približiš željezu, željezo se magnetizira. To je poznati fizički zakon. I što je željezo plemenitije, to postane jači magnet. Tako je i s našom ljudskom naravi s obzirom na blizinu muškarca i žene. Česti susreti i razgovori dovest će ih pomalo do zaljubljenosti. Nedavni žalosni slučaj upravo je klasični primjer za to. On je ostavio prvu ženu s dvoje djece i živi s drugom. A onda se susreo s jednom privlačnom djevojkom i počeo se motati oko nje. Upozorili smo djevojku na opasnost od zlih posljedica. No ona se razljutila: „Pa što vi mislite da sam ja luda? Nisam ja više balavica!" – „Nisi ti luda, ali je ludo srce. A kad u srcu gori, u glavi se puši! Česta blizina pokrenut će ti srce!" No ona se doista naljutila, i nije si dala više ništa reći. Prošlo je nekoliko mjeseci. Jednog je dana došla s posla i priopćila majci: „Bit ćeš baka!" Rodila je sina... Hoće li biti treća žena tom čovjeku, da je proklinju dvije kao što prva proklinje ovu drugu? To ne dolazi u obzir. Pa zašto je onda pristala? Niti je djevojka, niti

žena, niti udovica... No – ima svoje dijete. Ono joj je sva radost. Da, dok je dijete maleno i živa mamina lutka. Ali – dijete će odrasti, a kakvo će biti? Dijete ima pravo na normalan psihički razvitak, pravo na oca i majku, na sretan obiteljski život. A ta mu majka ne može ništa od toga dati! Imao sam prilike razgovarati s mladićem ili djevojkom, koji su slično došli na svijet... Nesretna stvorenja! A kriva je tome njihova majka, kriv njihov otac...

Zdravka! Zamisli se nad ovim slučajem, koji nije izmišljen nego žalosna činjenica. Bit će Ti lakše riješiti Tvoj problem s oženjenim čovjekom koji nema savjesti i ne da Ti mira... Uostalom, uvjeren sam da ćeš Ti u svojem slučaju biti pametna. A molimo se i Bogu za pomoć!

OSJEĆAJ LJUBAVI PREMA OŽENJENOM ČOVJEKU

Sofija!

Vrativši se sinoć iz Zagreba u Rijeku, našao sam Tvoje pismo. Odgovaram Ti odmah jer znam da nestrpljivo čekaš na odgovor. Nadam se da ćeš me pravo shvatiti i stvar uzeti ozbiljno, jer, kad si već toliko velika da osjećaš srce, znači da si već i pametna pa da ćeš ozbiljne probleme prihvatiti ozbiljno. Što, dakle, da Ti odgovorim na Tvoje pitanje?

Da si ne znam kako gladna, kad prolaziš pokraj izloga u kojemu ima krasnih kolača, čokolade i drugih stvari za jelo, hoćeš li lupiti šakom u izlog, razbiti staklo i gutati slatkiše? Sigurno ne. Ali – želja Te toliko vuče, apetit je tu, Ti si gladna... Pa ipak – razum Ti kaže: to nije Tvoje. Ne smiješ to dirati. I Ti progutaš slinu pa žuriš kući i tamo se najedeš...

To Ti je posve jasno i razumljivo, zar ne? E, gledaj, slično je i s Tvojim osjećajem ljubavi. On je slijep i, ako mu čovjek slijepo popušta, dovest će i sebe i drugoga do velike nevolje. Zato imamo razum koji nam govori: ovo da, ono ne! I kada nam razum kaže NE, onda se čovjek mora svladati i ne poslušati srce. Tako je s ljubavlju djevojke koja osjeti ljubav prema osobi za koju joj razum kaže: Ne smiješ. A tako razum kaže svakoj djevojci kojoj se srce pokrene prema oženjenu čovjeku. On je vezan i srcem i tijelom za svoju ženu i svoju obitelj, pa mora i srce i čitava sebe čuvati za svoju obitelj. I pomisli: kolika je odgovornost pred njegovom obitelji i pred Bogom, kad se treća osoba, kakva djevojka, umiješa u njihov život, njega predobije za sebe i odbije ga od njegove žene, od njegove obitelji! Oh, ono prokletstvo koje njegova žena baca na takvu djevojku! Slušao

sam riječi takva proklinjanja. Uostalom, zamisli samu sebe: živiš već u obitelji, imaš muža i voliš ga, a odjednom se neka treća umiješa u vaš život. Što bi Ti njoj učinila? A tako je sa svakom zakonitom ženom kad se umiješa netko treći. Ali – on je tom sadašnjom ženom nezadovoljan, nesretan i trpi, a Ti ćeš mu biti svijetla zraka u jadnome životu! Varka! Trebalo je da dobro promisli prije ženidbe koga uzima. Išao je u brak iz ljubavi. Sada neka učini sve da im zajednički život bude skladan kao na početku! Natrag se ne može. A kad on to shvati, odnos sa ženom udesit će tako da će im život biti i moguć, a i dovoljno lijep. No, čim se okrene od svoje žene i gleda drugamo, onda se odmah sve zapliće, sve se rasklimava. A Ti, kao nova mogućnost, u tome sudjeluješ i pomažeš rušiti ono što je Bog, po njihovoj slobodnoj volji, združio. Hoćeš li Ti uzeti na sebe tu odgovornost? Što se njega tiče u pitanju nije više samo on nego i njegova žena i njihova djeca.

A što se Tebe tiče? Budući da je on vezan, Ti ćeš ga pustiti na miru, ne približavati mu se, da mu ne budeš na napast. Ako i osjetiš da Te srce vuče k tom čovjeku, zatomi ga, obuzdaj ga. Nemoj ni misliti na njega. Kad jednom čvrsto odlučiš da ga se odričeš, a to moraš, još će Ti se neko vrijeme misli navraćati na njega, no pomalo ćeš se smiriti i opet zadobiti svoj duševni mir, mir pobjednika nad jednim zlom! No, ako takvu odluku ne doneseš, ako se kolebaš između srca i razuma, između svijesti da ne smiješ i želje da ga posjeduješ pa hraniš svoje osjećaje misleći na njega, tražeći njegovu blizinu, njegujući želju da jednom bude Tvoj: griješiš. „Ne poželi tuđeg ženidbenog druga", glasi deveta Božja zapovijed.

No, mogu Ti reći i ovo: nije tako rijedak slučaj da se koja učenica, a i više njih odjednom, zaljube u svojeg nastavnika. Pretpostavljam da je nešto slično u Tvojem slučaju. No od toga ništa. To dođe i prođe. A uvijek je velika šteta za takvu učenicu ako se prepusti toj ljubavi, pogotovu ako i on počne s njom postupati drukčije nego s drugim učenicama. Poslije se to u životu posebno osvećuje. Zato će pametna učenica, ako i

opazi da joj se ovaj ili onaj nastavnik posebno sviđa, uvijek gledati da se ne upušta u tu avanturu. Ona će upravo i bježati od prigode koja bi ih mogla zbližiti. A poslije, kada bude odrasla djevojka i zavoli nekog mladića, bit će joj silno drago što u petnaestim godinama nije popustila onoj napasti. Tada još mnogo više može voljeti svojeg mladića, i u svojoj ljubavi biti mnogo sretnija no što bi bila da je onda popuštala svojim nezrelim i nedopuštenim osjećajima srca prema onom nastavniku. O svemu lijepo promisli i, opaziš li koju drugaricu da se zaljubila u kojeg nastavnika, lijepo joj ovako rastumači pa ćeš joj učiniti izvanrednu uslugu.

Budi i dalje dobra, uči marljivo, i – budi vesela!

MJEŠOVITI BRAK

Tanja!

Malo si duže čekala odgovor na svoje pismo, jer sam ovaj mjesec bio previše zaposlen, pa se nakupila cijela hrpa pisama. No, nadam se da moj odgovor ipak nije zakasnio i da je kod Tebe sve još onako kao prije dva tjedna kada si mi pisala svoje pismo.

1. Najvažnije je za čovjeka da živi u posvetnoj milosti, dakle u nutarnjoj vezi s Bogom, bez grijeha. Ima ljudi koji idu u crkvu, ali žive stalno u teškom grijehu jer su ili u stalnoj grešnoj prigodi (npr. žive u braku, a nisu sklopili sakramenat ženidbe), ili teško sagriješe a ne ispovijedaju se. Dakako, to su slabi kršćani i zavaravaju sami sebe ako misle da su dobri kršćani jer da nisu odbacili vjeru. S toga, dakle, stajališta: hoće li netko moći živjeti u posvetnoj milosti, u prijateljstvu s Bogom, treba prosuđivati i brak koji želi sklopiti. Za kršćanina je brak sakramenat koji sklapa pred svećenikom i, tek kada je primio sakramenat ženidbe, ima pravo na bračni život, a bez sakramenta bračna je veza u savjesti i pred Bogom grijeh. Zato sam uvjeren da nećeš, kao što i ne misliš, poći u bračni život bez svetog sakramenta ženidbe.

2. Moraš misliti i na buduću djecu. I ona će morati primiti potpuni katolički odgoj, za što je potreban primjer roditelja koji će prednjačiti katoličkim vjerskim životom: da vode djecu u crkvu na misu, zajedno primaju svete sakramente ispovijedi i pričesti, obavljaju s njima pobožnosti u crkvi. Djevojka prije stupanja u brak s nekatoličkom osobom mora misliti na sve to: i na svoj nutarnji život i na život po vjeri svoje djece, hoće li

njezina djeca imati sve ovo. Ako nešto od toga nedostaje, djeca će biti u najmanju ruku ravnodušna prema vjeri, a često je i potpuno odbacuju. Ti to valjda ne bi htjela za svoju djecu?!

3. Iskustvo govori ovo: pravoslavni mladić, dok je zaljubljen u katoličku djevojku, obećava sve i pristaje na sve. Ona mu je toliko draga da joj želi u svemu udovoljiti. Ali – to moraš znati! – osjećaj zaljubljenosti ishlapi za koju godinu i onda ostaje razumijevanje, sklad. Tada se vidi da su njih dvoje dva svijeta. I to u najtemeljnijim shvaćanjima. Onda mnogi pravoslavac odstupa u svagdanjem životu od svojih nekadašnjih obećanja, makar ih prije vjenčanja i pismeno zadao, pogotovu kada mu se rodi sin. On ga daje krstiti kod pravoslavnog popa. To je posve razumljivo. On je ponosan na svojeg sina, javi to rodbini. Oni se skupe na krsnu slavu, i – kako će to pred njima izgledati ako je krstio sina u katoličkoj crkvi? Što će na to reći rodbina? Hoće li taj sin, kada pođe u školu, ići na katolički vjeronauk? Neće ni na kakav!

Ali, ako pravoslavac prije vjenčanja prijeđe na katoličku vjeru, što Ti spominješ kao mogućnost s obzirom na svojeg mladića? Radi samog vjenčanja nije potrebno da prelazi, jer biskup može dati dozvolu da se katolička stranka vjenča s nekatoličkom, a da nekatolička ne mora mijenjati vjere. Dakako, pod određenim uvjetima, a ti su: 1. da se vjenčaju pred katoličkim svećenikom, 2. da nekatolička strana pristaje da se sva djeca krste u katoličkoj crkvi, i 3. jamstvo da katolička strana i djeca neće biti ometana u vršenju svojih katoličkih vjerskih dužnosti. Prema tome, po sebi, radi ženidbe ne treba prelaziti na katoličku vjeru. Ali ipak ostaje sve ono što sam prije naveo i što je smetnja da se djeca katolički odgajaju i budu dobri katolici.

No, ako bi prijelaz Tvojeg mladića na katoličku vjeru bio iz uvjerenja, nakon temeljite pouke, te ako bi on prihvatio i život po vjeri zajedno s Tobom, a inače se lijepo slažete, to bi bilo izvrsno. Samo, tko će jamčiti da će tako biti? Kažem, kad osjećaj zaljubljenosti ishlapi, što onda? Ako se on tada prikloni svojoj prijašnjoj vjeri, odnosno ako ostane kao i sada bez života

po ikakvoj vjeri, što će biti s djecom? A i Ti ćeš imati neprilika ako bi htjela živjeti potpuno kao katolkinja.

4. Dakle, na sve ovo misli i o svemu dobro promisli. To je moj odgovor. Upitaj i svojeg župnika, odnosno kojeg ispovjednika u Mostaru ili Sarajevu, što da uradiš. Bit će mi drago čuti što si napravila.

ŽENIDBA S MUSLIMANOM

Darija!

Kako možeš pitati smijemo li mrziti muslimane?! Nikoga ne smijemo mrziti, pa ni poganina, a kamoli muslimana koji vjeruje u jednoga Boga! Dapače, ako musliman živi po svojoj savjesti i prema savjesti vrši svoj vjerski zakon, ukoliko ga poznaje, on će – dakako, po zaslugama Krista Gospodina – primiti i posinaštvo Božje, posvetnu milost, bit će pred Bogom opravdan i sigurno će doći u nebo!

No, drugo je nekoga cijeniti, imati prema njemu poštovanje, a drugo je s njim ići u zajednički obiteljski život, a to pitaš u svojem pismu: da li da se udaš za muslimana? Iskustvo onih koji su to učinili pokazuje da takav brak nije sretan: muž i žena dva su svijeta! Evo nekoliko primjera iz života:

On je inženjer. Uzeo je katolikinju. „Mi se nismo razočarali jedno u drugome", kaže on, „ali ja to više nikad ne bih učinio, i nikome ne bih to svjetovao. Mi smo dva svijeta, i to se osjeća u našoj zajednici."

Pripovijeda mi mladi muž, pred svojom ženom. Oboje su katolici. „Kad sam bio momak, počeo sam se motati oko neke djevojke muslimanke. Opazi naša susjeda, stara muslimanka, pa me pozove i reče: 'Mani se ti, sinko, druge vjere. Evo ja i moj muž. On je pravoslavac, ja muslimanka. Ti nemaš pojma što smo mi u našem životu zbog toga pretrpjeli. Onda ja njemu njegovog Isusa, a on meni mog Muhameda... Kakav je to život?'. Ja poslušao i kanio se te djevojke". A žena mu sluša i smiješi se...

Priča jedna majka, sva sretna: „Udaje mi se kći. Dobra partija. Inženjer strojogradnje. Doduše, jest musliman, ali dobar čovjek." Prošlo je samo četrnaest dana. Evo Ti te kćerke kući, materi. Zašto?! „Ma htjela sam već treći dan pobjeći. Ma – onaj pravi musliman! Nemoguće je s njim."

Dva su svijeta. I uza svu dobrotu koju čovjek ima, nije moguće sve lijepo uskladiti. A onda – u pitanju su djeca. Koje će vjere biti?

Biskup može dopustiti katoličkoj strani da se vjenča s muslimanskom strankom. No pod ovim uvjetima: 1. da se vjenčaju pred katoličkim svećenikom. Ako nije prikladno javno, može i privatno. Ali pred svećenikom. 2. da sva djeca budu katolički krštena i odgajana. 3. da nekatolička strana obeća potpunu slobodu ispovijedanja vjere i vršenja vjerskih dužnosti katoličkoj strani i djeci. Ako se muslimanska strana prije vjenčanja na to obveže, biskup će dati katoličkoj strani da ide u zajednički život. Ako musliman zavoli katoličku djevojku, on će pristati na te uvjete. No s tim, dakako, ostaju oni ipak dva svijeta. A s obzirom na djecu? Ona moraju imati primjer života po vjeri od svojih roditelja. Iskustvo pokazuje da djeca iz ovakvog braka, osobito muška, idu u život bez ikakve vjere, makar su u djetinjstvu primili prve sakramente. Njima treba očev primjer, ne samo majčin. A otac ne ide u crkvu, pa neće ni sin kad poodraste. Otac se ne ispovijeda, ne pričešćuje, pa neće ni sin. A što onda takav sin ima od katoličke vjere kada ne živi po njoj?

No doživio sam još jedan poseban primjer, s obzirom na dijete iz takvog braka. On je musliman. Pristao na sve uvjete. Rodio se sin. Odjednom se odnekud javila očeva majka muslimanka. Ona će maloga dati obrezati. A ženina majka, to jest baka katolikinja dati će ga krstiti. U toj svađi djetetova majka izjavi: „Ne dam ni jedno ni drugo. Ja imam sretan brak. Neka se bake ne miješaju u naš život!" Pametno. No nije prošla ni godina dana, dođe mi baka katolikinja i pita što da se uradi. Tuče je. A kćer mi kaže, ako je još jednom istuče, da će tražiti rastavu... Eto sretnog braka!

U Tvojem slučaju, Darija, on bi se htio pokrstiti, postati katolik. Iskustvo pokazuje da će mladić za ljubav djevojci koju voli sve obećati. Pa i prijeći na katoličku vjeru. No iskustvo pokazuje i ovo: ako on to nije učinio prije vjenčanja, pa i prije registriranja na općini, nego obećava, ali – eto – nije još dovoljno poučen pa će to učiniti poslije, a sad hajdemo mi na općinu pa u zajednički život, od takvog prijelaza nema ništa. Zato, ako Tvoj mladić ozbiljno želi prijeći na našu vjeru, pomozi mu da bude dobro poučen. U Splitu imaš dovoljno svećenika koji će to vrlo rado učiniti. Pa, kada vidi točno što je naša vjera, i iskreno je prihvati, proslavite krštenje, a onda mislite na vjenčanje. To bih Ti ja preporučio kao nešto od čega ne bi smjela nikako odstupiti. Inače, vidjet ćeš, bit će zlo.

Iznio sam Ti problem. O svemu dobro promisli, posavjetuj se sa svojima, i s kojim svećenikom koji poznaje i Tebe i Tvojeg mladića, pa se onda odluči. Meni će biti vrlo drago, ako se sve završi tako da jednom u braku budeš sretna, a Tvoja djeca dobri katolici.

IZMIRI SE I PROMIJENI!

Antonija!

Vrlo me je ražalostilo i ono Tvoje prijašnje pismo, u kojem si mi javila da s Tobom i Tvojim mužem nije sve u redu, a još više ovo posljednje. Uistinu mi je vrlo žao jer sam se od srca bio razveselio kad si mi pisala da si se udala. A kako je samo moglo doći do toga da ste se u svemu razišli pa sada čekate i rastavu? Potpuno Te razumijem. No, što bi se moglo učiniti da se spasi situacija? Ne biste li se ipak mogli sporazumjeti pa da ostanete zajedno? Ali, u tom slučaju, mislim da bi se Ti morala promijeniti. U čemu? Dopusti da Ti iskreno reknem što mislim da je potrebno za dobro, i Tvoje i Tvojega muža!

Iz Tvojih pisama, još iz Tvojih djevojačkih dana, pa iz prvih dana braka, i iz ovog posljednjeg, uvijek razabirem da si zabrinuta kako da sebi malo bolje urediš život, da doživiš malo više ljubavi od drugih i da budeš sretnija. Moje naputke za život nisi shvatila ozbiljno. Tako si očekivala i od muža da će Ti on dati ljubavi i da će Ti život učiniti sretnijim, ljepšim. Pa i sada, kada je došlo gotovo do rastave, opet želiš da radije budeš sama nego s njim, da Ti tako bude ljepše. Sada, kada se postavlja pitanje: da li da se pomirite, opet gledaš na sebe kako će Ti biti, hoće li Ti uz njega ipak biti ljepše nego sada kada si sama... I tako cijeli život tražiš malo bolji i sretniji život, a nikako da to postigneš. Uz to, dakako, neprestano teško radiš, kod kuće se mučiš za one koji su Te posvojili. Oni Ti to slabo priznaju, a to Te muči pa si i zbog toga nesretna...

Antonija, preporučio bih Ti ovo: Počni sasvim ozbiljno misliti na to kako da drugog usrećiš, a na sebe nemoj misliti. Tako odmah kod kuće gledaj kako ćeš pokazati *posebnu dobrotu* sad tati, sad mami, sad sestri... Kada dođeš kući, donesi sestri makar koji lijepi cvjetić koji si ubrala. Tati možda kutiju cigareta, mami jednu bananu ili nešto slično. Svakako, uvijek kad ideš kući, misli na to kako ćeš posebno razveseliti i tatu i mamu i sestru... A kada ideš na posao, lijepo se od njih oprosti i misli kako ćeš i čime razveseliti one s kojima radiš... Vježbaj se u tome...

Jednako postupaj i kada se radi o Tvojem mužu. Nemoj misliti kako će Tebi biti i kako Ti je sada, nego kako bi *njemu* olakšala, poljepšala život. Njemu je bez Tebe teško, razumije se, pa neka Ti bude žao jer – on je Tvoj muž! I ako bi njemu s Tobom bilo ljepše, nemoj se ništa predomišljati nego sve što prije uredi da se opet sastanete i živite skupa. A tada prema njemu postupaj slično kao prema tati, mami i sestri: da mu uz Tebe bude lijepo.

Kakva će biti korist, budeš li tako postupala prema drugima i prema svojem mužu?

Prvo, Bog će Ti to priznati. On od nas traži da drugome činimo dobro koliko god možemo, a ne sviđa mu se ako čovjek misli samo na sebe. I – što god činimo drugome, svakom čovjeku, a pogotovu svojem mužu, posebno se piše u knjigu života. Bog će to jednom obilno nagraditi.

Drugo, ako čovjek tako postupa prema drugima, i to iskreno jer im zaista želi dobro, onda to drugi brzo opaze i – počnu voljeti takva čovjeka. Kad je žena ovakva mužu, onda i muž više voli ženu pa i on njoj nastoji poljepšati život, da joj uz njega bude ljepše i lakše. Tako žena koja misli na muža i sve čini da mu bude ljepše dobiva za uzvrat njegovu ljubav i pažnju.

Zato, ako razmišljaš o tome da se pomiriš s mužem, moraš misliti ovako: pomirit ću se da mu poljepšam život. A meni kako bude. No on će brzo opaziti tu Tvoju pažnju pa će i sam ozbiljno nastojati da Tebi poljepša život, da Ti uz njega bude ljepše. I kad od Tebe traži da mu budeš žena, da s njim spavaš i tako dalje, odsad mu u tome udovolji, a ne kao prije, kad mu,

kako pišeš, nisi htjela u tome udovoljavati. I to bez obzira na to da li se tome osobno veseliš ili ne. Imaš ga, doista, ljubiti svim srcem i budi mu dobra žena, a on će – vidjet ćeš – biti dobar muž. Natječite se tako u iskazivanju dobrohotnosti jedno drugome. Dakako, tako će među Vama vladati sloga i ljubav, razumijevanje i pomaganje. A to zajednički život čini ne samo podnošljivim nego i lijepim!

Moli Boga da shvatiš ovu mudrost, odvaži se i prihvati takav način postupanja prema drugima i prema mužu, moli Boga za snagu da to provedeš bude li Ti ispočetka teško ovako postupati. Vas ćete se dvoje na kraju smiriti, složno ćete živjeti, pomagati jedno drugome, a u toj međusobnoj pomoći život će vam postati sretniji.

MOJ SE PRIJATELJ VJENČAO SAMO NA OPĆINI I – LIJEPO ŽIVE!

Berigoj!

Pitaš me, vidim, što je s vjenčanjem u općini. Činjenica je da ima sve više katolika koji se zadovoljavaju tim vjenčanjem jer – kažu – zašto da se dvaput vjenčam s istom ženom? Još i u crkvi, kad sam se već vjenčao u općini?! U općini se mora, takav je državni zakon. I, doista, ako bi svećenik vjenčao par koji nije to prije obavio u općini, radio bi protuzakonito. Što će onda još crkveno vjenčanje?

Važno je da o tome imamo jasne pojmove, jer mnogi ih – doista – nemaju. Evo zašto Crkva traži da se katolici vjenčaju u crkvi, odnosno pred katoličkim svećenikom, nakon što su sve uredili u općini:

Za kršćanina je ženidba sakramenat, sakramenat ženidbe. Taj se sakramenat sklapa pred Crkvom, koju predstavlja svećenik. I tek nakon sklopljenog sakramenta ženidbe, bračni su drugovi pred svojom savješću i pred Bogom muž i žena, sa svim pravima i dužnostima jednog prema drugom. Tu spada i pravo na bračni odnos, na rađanje djece. Bez sklopljenog sakramenta oni pred svojom katoličkom savješću i pred Crkvom nisu muž i žena. Stoga je svaki njihov međusobni bračni čin nedopušten, grijeh. I to teški, smrtni grijeh. Po njemu gube posvetnu milost, nutarnju vezu s Bogom. Djeca rođena iz takvog braka pred Crkvom su nezakonita. Takvi bračni drugovi ne mogu na ispovijed i pričest. Ako koje od njih umre, ne bi zapravo smjelo imati crkvenog pogreba, jer oni su se takvim svojim životom javno odrekli katoličke vjere, koliko god tvrdili da su vjernici.

A djeca takvih roditelja? Iskustvo, danas, kaže ovo: djeca se još više udalje od vjere, pogotovu od života po vjeri, nego njihovi roditelji. Možda je dijete primilo prve sakramente: krštenje, ispovijed i pričest. No – to je onda uglavnom sve. Ali, mnoga takva djeca ni to ne primaju. Što se tiče krštenja, ako nema vjerojatnosti da će dijete biti katolički odgajano, ne bi ga zapravo svećenik smio krstiti. Jer, tko će ga odgajati u katoličkoj vjeri ako roditelji sami ne žive po katoličkoj vjeri? A pri krštenju Crkva traži garanciju da će dijete biti katolički odgajano! Prva ispovijed i pričest, za takvo će dijete biti samo neka vanjska formalnost budući da to ne čine ni tata ni mama, a ne čine zato što ne mogu jer su u stalnoj svojevoljnoj prigodi grijeha. Zato ni njihovo dijete, osobito muško, neće to prihvatiti ozbiljno. Ono će vrlo brzo sve to napustiti. Pokazuje to iskustvo. Unučad? Ona se više neće ni krstiti. I to pokazuje iskustvo. Takvu djecu, takve mladiće i djevojke već susrećemo u našoj sredini.

Ali – oni lijepo žive, pišeš mi. Da, i hvala Bogu da lijepo žive. Bog im dao zdravlja! No nije sva vrijednost čovjekova u tom da lijepo i složno živi, nego da živi Božjim životom, po Božjim zapovijedima, u nutarnjoj vezi s Bogom, pa da u takvom životu čini dobro čovjeku: dobro koje se priznaje i za drugi, vječni život, što ne vrijedi i za dobra djela učinjena u grijehu.

Moramo znati ovo: Bog nijedno dobro djelo ne ostavlja nenagrađeno. I čovjek koji živi u grijehu, bez posvetne milosti, učini u svojem životu nešto dobra. Neki od takvih i mnogo dobrih djela. Bog im sve to nagrađuje, ali u ovom životu. Daje mu dobro zdravlje, slogu u obitelji, uspjeh u radu... Tako nitko neće moći Bogu prigovoriti da je činio dobro a da mu Bog nije to priznao i naplatio. No, budući da nije u vezi s Bogom po milosti, takva dobra djela nemaju plaće „na nebesima", kako je to Isus znao reći za dobra djela jednog vjernika, Božjeg čovjeka. Djela učinjena u posvetnoj milosti idu preko groba u vječni život. Ondje, „na nebesima", Bog ih nagrađuje. U tome je razlika između vrijednosti dobrih djela koja čovjek čini kada je u smrtnom grijehu i djela učinjenih u posvetnoj milosti.

Što onda reći, s obzirom na vjenčanje u općini i na crkveno vjenčanje? Za kršćanina, za svakog kršćanina, ženidba je sakramenat koji treba primiti i tek onda ići u bračnu zajednicu. Praktički to izgleda ovako: u subotu se ide u općinu, iz općine u crkvu, iz crkve u svatove i onda novi bračni par ulazi u svoju bračnu zajednicu.

Ako je brak mješovit, za katoličku je stranu potreban sakramenat. Biskup će dopustiti takav mješoviti brak uz uvjet da vjenčanje bude pred katoličkim svećenikom. Nekatolička strana ostaje u svojoj vjeri kao i dosad, katolička prima sakramenat ženidbe. Osim toga, nekatolička se strana mora obvezati da će sva djeca biti krštena katolički i da neće ometati katoličku stranu i djecu da vrše svoje katoličke vjerske dužnosti. Takav je brak od Boga blagoslovljen, djeca su pred Crkvom legalna, a katolička strana može mirne duše primati sakramente ispovijedi i pričesti, jer – ona je u takvom braku u savjesti ispravna.

Reći ćeš mi možda: ima katoličkih brakova, sa sakramentom, a žive nesretno, pa i rastaju se. Istina je! Zato sva ova moja pisanja imaju svrhu da vas dobro pripravim na brak, pa ako prihvatite pouku Crkve koju vam dajem u njezino ime, imat ćete sretan brak. Živjet ćete sretno i zadovoljno u svojoj obiteljskoj zajednici i jednom sretno stići k Bogu u lijepo nebo, vi, bračni parovi, a i Vaša djeca koju ćete odgojiti za život koji vodi k Njemu.

ZAKLJUČNA RIJEČ:
POUČLJIVOST – ŠTO JE TO?

Svima nam je žao dviju sestara Hercegovki koje su stradale u zimi 1985. Eto, pošle su po snježnoj vijavici sa sela u Mostar, zalutale, ostale u snijegu sedam dana. Našli su ih smrznutih nogu koje su im poslije u bolnici amputirane. Dvije mlade djevojke idu u život bez nogu... A nije moralo biti tako. Njihov otac kaže: „Ne znam što im bi taj dan. Navalile da idu u Mostar majci. Odvraćam ih da ne idu po onakvoj mećavi. I, mislim, odustat će. No, dok sam radio oko stoke, one se već spremile i otišle... Bi mi krivo što me i tada ne poslušaše kao vazda..." (sarajevske novine „Oslobođenje", 22. 1. 1985.).

Otac govori kćerkama: Po vakvu se vremenu ne ide na put... Opasno je. No one – po svome. I eto nesreće!

Drugi jedan primjer. Seoski mladić napravio sebi pušku. Primitivna puška, a primitivno je njome i baratao. Otac opazio i oštro zagalamio: „Unesrećit ćeš se. Baci to!" Hoće, da. Nije on pušku bacio nego ju je dobro sakrio... Kod susjeda svatovi. Treba slaviti! I naš momak kasno u noći, kad je raspoloženje svatova bilo na vrhuncu, uzeo svoju pušku, otišao iza kuće i opalio! Da mu se barut ne smoči, jer je puška bila skrivena negdje vani, začepio je cijev. Sada po noći nije to primijetio. Cijev je bila začepljena pa, kada je opalio, barut nije mogao na cijev nego ju je raznio kod okidača i – ode ruka... Badava sad vika, badava jaukanje... A zar je to trebalo? Zašto nije poslušao oca?

Ako pitamo što je poučljivost, odgovor nam daju navedeni primjeri koji pokazuju što je nepoučljivost i kakve su njezine posljedice.

Poučljivost je, prema tome, krepost koja nas potiče da primimo savjet od onoga tko nam želi dobro i koji zna što je za nas dobro. Tko je to?

Ponajprije, za sve nas, naš nebeski Otac. On nam svima želi dobro, i, dakako, zna što je za naše dobro. Zato nam je jednom zauvijek dao svoje savjete, upute za naš život. Zovemo ih Deset Božjih zapovijedi. Kažem: zovemo ih, jer to zapravo nisu zapovijedi nego upute kako treba živjeti da bi nam bilo dobro. I ovdje na Zemlji, a i poslije na drugom svijetu. O čemu se tu radi? Nisu to zapovijedi kao što su zakoni kojeg vlastodršca. Na primjer, zakon o lovu. Da vlastodržac nije izdao taj zakon, mogli bismo loviti po svojoj volji: kada nam se hoće, gdje nam se hoće i što nam se hoće. No, kada je zakon tu, onda se moramo ravnati prema njemu, inače dolazi kazna! Mene su znali pitati mladi: „Zašto je Bog dao baš deset zapovijedi? Zašto nije koju od tih deset ispustio, recimo šestu? Bilo bi nam svima lakše!" Pitanje nije na mjestu. Nije njih Bog samovoljno odredio pa ih sada imamo. Da ih nije objavio, bili bismo slobodni raditi što i kako hoćemo. Tu se, naime, radi o dužnostima koje imamo prema Bogu Stvoritelju kao njegova stvorenja, prema drugim ljudima kao nama ravnopravnim osobama i prema našoj duši koja ima prvenstvo nad tijelom. Tu postoji, kako kažu filozofi, ontološki odnos, bez obzira na to da li Bog u vezi s tim odnosom nešto zapovijeda ili ne. Naprotiv, Bog nam je svojim zapovijedima izišao u susret. Naime, naš je život često zamršen, naše tjelesne i ljudske sklonosti nasrtljive i jake, a razum je zamračen pa bismo se teško snašli u pojedinom slučaju: što se smije, a što ne smije da bi nam bilo dobro; gdje se moramo i svladavanjem oduprijeti zlu, ili se upravo prisiliti na ono što je za naše dobro, odnosno što od nas traži onaj ontološki odnos prema Bogu, prema drugim ljudima i prema našoj duši. Sve ovisi o postupku prema tom odnosu: ako postupimo ispravno, za naše je dobro, ako pak neispravno, za naše je zlo. Da bismo se lakše snašli kako u pojedinom slučaju treba postupiti, Bog je u svojoj očinskoj brizi za nas sve te naše dužnosti pokazao i formulirao

u svojim zapovijedima. Postupimo li prema njima, bit će nam dobro. I u ovome životu, što pokazuje život oko nas i životno iskustvo, a i u drugom životu, za što nam jamči Isus svojim odgovorom onom bogatom mladiću u Evanđelju (Mt 19,16–17): „Ako hoćeš ući u život, čuvaj zapovijedi" (usp. Mk 10,17–22; Lk 19,18–23). Zato će se svatko od nas, želi li sam sebi dobro, u životu ravnati prema Božjim uputama, prema njegovim zapovijedima. I tko tako radi, taj je poučljiv.

Poučljivost! Potrebna je svima, potrebna je i mladima. Osobito u nekim stvarima koje su sudbonosne za vaš budući život, a vi sami, budući da život još ne poznajete dovoljno, ne znate što je dobro za taj vaš budući život. Znam da vam nije lako biti poučljivima. Psihologija nam kaže da čovjek najviše vjeruje vlastitu iskustvu. Zato sve što nije sam iskusio je li za nj dobro ili nije, teško da će vjerovati drugome kada mu o tome govori. No, poučljivost baš i jest u tome da se dademo poučiti od drugih koji znaju bolje od nas: mladi od roditelja, odgajatelja, starijih, svojeg ispovjednika...

U čemu mladi treba da su posebno poučljivi? S obzirom na izlaske, na svoje društvo i na prijateljstvo.

Izlasci! Zbog toga najčešće nastaju svađe u kući. Roditelji, posebno majke, naglašuju svojim kćerima kako je to bilo u njihovo djevojačko doba: „Ja sam morala u određeni sat biti kod kuće." A taj je sat bio dosta rano navečer. I majka bi htjela da i njezina kćerka radi isto tako. A ona opet ne razumije zašto bi! Istina jest da današnje prilike nisu nekadašnje. Zato je najsretnije rješenje kada je između kćerke i majke sve otvoreno. Ništa zakulisno. Puno povjerenje. Onda nije toliko važno kako će dugo kćerka ostati vani. No – ako ona majku zaobilazi?! Pisale su sarajevske novine, završilo je na sudu. Što to? Evo ovo: Djevojka je u 2 sata nakon ponoći izašla iz diskača i pošla kući. Vidi je taksist i ponudi joj: „Da te odvezem kući?" Može. Usput je primio u kola još jednoga svojeg druga. Vozi ih on. Kamo? Ne njezinoj kući nego prema Trebeviću. Ispod Trebevića, na brdu, zaustavi kola i reče joj: „Svlači se!" Ona u plač i jauk:

„Nisam ja takva!" – „Šta nisi? Da nisi takva, ne bi u to doba noći bila na ulici!" Velim, završilo je na sudu... Kad roditelji kažu sinu ili kćeri da moraju u određeno vrijeme biti kod kuće, imaju za to razlog. Treba ih poslušati. A ova djevojka nije slušala roditelje. Slučajno je nakon nekog vremena nakon tog događaja došla k meni na razgovor. Inače je ne poznajem. I priznala mi je da tako radi usprkos roditeljskoj zabrani... Zar to mora biti tako?

Tvoje društvo. Važno je s kim se družiš. Posebno za mladića. Stara je narodna: „S kim si, takav si." Znam pitati kojeg mladića: „Zašto si tako prost u izrazima? Kakav je to rječnik?" Odgovor: „Zapao sam u društvo u kojem svi tako govore." Zapao si. A zašto moraš ići u takvo društvo? Zašto se ne držiš kakve vjeronaučne skupine u kojoj jedni druge čuvate od svega što ne valja, pomažete se međusobno da biste imali čist i kulturni rječnik, i da u svemu budete kršćanski mladići!

Prijateljstvo. Ima tome već dosta godina. Pisao je o tome zagrebački „Vjesnik". Katolička djevojka iz provincije došla u Zagreb na fakultet. Tu se upoznala s nekim kolegom na fakultetu. Sprijateljili se, zavoljeli se. Tri i pol godine su hodali. Onda je studij bio pri kraju. Treba misliti na vjenčanje. Došao je na to razgovor i ona će njemu: „Znaš, ja bih se htjela vjenčati u crkvi." A on je samo pogleda: „Pa ja nisam katolik!" Što je dalje bilo među njima, kakva je bila reakcija njezinih kod kuće, to ne znam. No, završilo je tako da su ih jednog jutra našli gore na Cmroku u grmlju mrtve. Ubio je nju, a onda sebe... Pa zar je to moralo tako završiti? Zar je pametno od djevojke, kojoj je ipak stalo do njezine lijepe katoličke vjere, da više od tri godine hoda s mladićem a da se nije raspitala tko je i što je on? Kad vam onda na vjeronauku, na poukama, u ispovjedaonici govorimo: Prije nego se s kim dublje sprijateljiš, propitaj se tko je taj ili ta, hoćete li jednom moći sretno u zajednički život, onda bi trebalo poslušati! Teško je i u tome biti poučljiv, znam. No, tko želi sretan bračni život, mora se dati u tim stvarima poučiti i prihvatiti pouku.

Tvoj ideal neka bude slika: majka i kćer u otvorenu prijateljskom razgovoru o budućnosti. Ili slika: otac i sin u ozbiljnu razgovoru o budućem životu.

Ako roditelji zataje, ili ako su primitivni pa ni uz najbolju volju nisu dorasli svojem fakultetski obrazovanom djetetu, ostaje vam još uvijek vjeroučitelj, ispovjednik. Netko tko ti želi dobro i tko zna što je za tvoje dobro. Poslušaj ga i imat ćeš više garancije za sretan brak, za sreću u budućem životu.

Tako je i s uputama, savjetima, preporukama u ovim pismima koja sam pisao mladima. One se temelje na Božjim zapovijedima, na učenju Crkve i potvrdene su dugogodišnjim radom s vama mladima. Stoga bi, radi vlastita dobra, trebalo o njima razmišljati, međusobno o njima raspravljati i primijeniti ih na vlastiti život.